

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНА

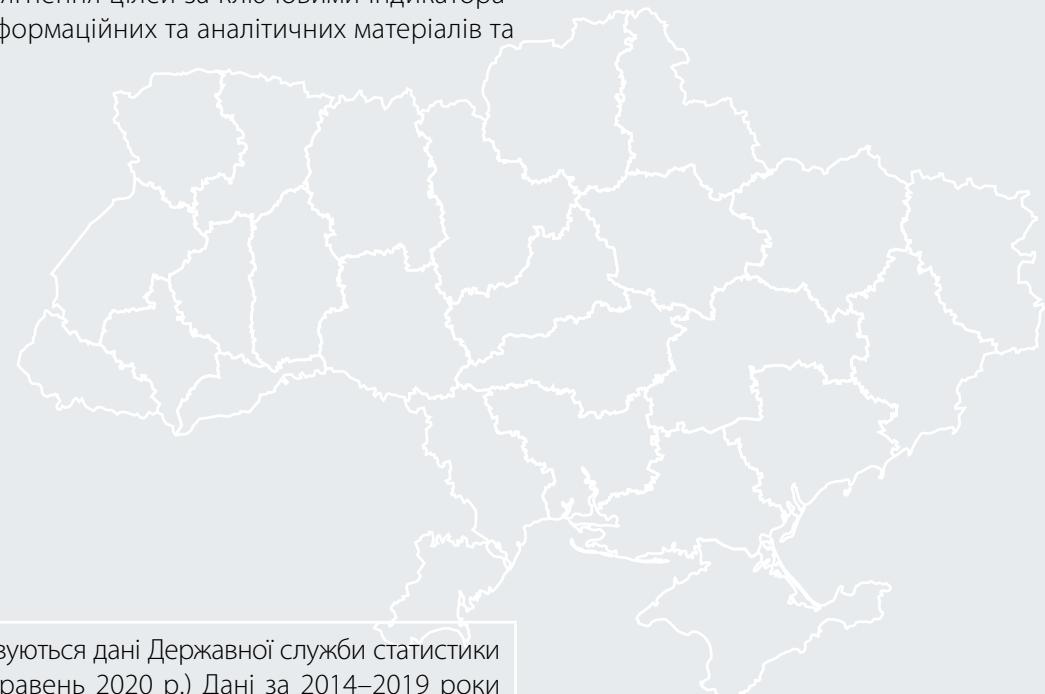
ДОБРОВІЛЬНИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД

УКРАЇНА

Перший Добровільний національний огляд щодо Цілей сталого розвитку в Україні (далі – Огляд) присвячено питанням трансформаційних перетворень суспільства на шляху до досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР). У Огляді наведено підсумки першого етапу системної роботи з ЦСР з 2015 року, який охоплює адаптацію ЦСР в Україні, моніторинг ЦСР та аналіз ключових тенденцій, оцінку ступеня інкорпорації завдань ЦСР у стратегічні та програмні документи України. Огляд надає бачення здобутків та викликів на шляху досягнення кожної із 17 ЦСР у відповідності до бенчмаркінгових орієнтирів, встановлених на основі розрахунково-прогнозної роботи, та підсумовує результати оцінювання національного розвитку за ЦСР. В Огляді ураховано основні положення документів, які напрацьовані на виконання Указу Президента України (вересень 2019 р.) щодо закріплення ЦСР як орієнтирів для розроблення програмних та прогнозних документів.

У публікації наведена динаміка стану досягнення цілей за ключовими індикаторами. Огляд базується на широкому колі інформаційних та аналітичних матеріалів та статистичних даних за 2015-2019 роки.

Зауваження: для моніторингу використовуються дані Державної служби статистики України за 2015-2019 роки (станом на травень 2020 р.) Дані за 2014–2019 роки наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, міста Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, тому їх зіставлення з відповідними даними за інші роки є некоректним.

ЗМІСТ

АКРОНИМИ ТА АБРЕВІАТУРИ.....	4
РЕЗЮМЕ.....	6
ВСТУП: ЦСР В УКРАЇНІ	8
Розділ 1. Методологія та процес підготовки Огляду	12
Розділ 2. Прогрес на шляху досягнення ЦСР в Україні	20
 Ціль 1. Подолання бідності	20
 Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства.....	23
 Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	28
 Ціль 4. Якісна освіта	35
 Ціль 5. Гендерна рівність	41
 Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	47
 Ціль 7. Доступна та чиста енергія	52
 Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	56
 Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура.....	62
 Ціль 10. Скорочення нерівності.....	70
 Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	75
 Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	81
 Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	85
 Ціль 14. Збереження морських ресурсів.....	90
 Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші.....	93
 Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути.....	98
 Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	108
Розділ 3. ЦСР: НАПРЯМИ ДІЙ НА НАСТУПНЕ ДЕСЯТИРІЧЧЯ	112
Додаток 1. Узагальнені рекомендації від громадськості за результатами обговорень.....	115

АКРОНІМИ ТА АБРЕВІАТУРИ

АР Крим	Автономна Республіка Крим	ІКТ	Інформаційно-комп'ютерні технології
АРТ	Антиретровірусна терапія	ІСЦ	Індекс споживчих цін
БПД	Безоплатна правова допомога	КВЕД	Класифікація видів економічної діяльності
БВПД	Безоплатна вторинна правова допомога	КВС ЮНЕСКО	Комітет Всесвітньої Спадщини Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури
БО	Благодійна організація	ІКОМОС	Міжнародна рада з охорони пам'яток та історичних місць
ВВП	Валовий внутрішній продукт	ЛЖВ	Люди, що живуть з ВІЛ
ВЕД	Вид економічної діяльності	МВС	Міністерство внутрішніх справ України
ВІЛ	Вірус імунодефіциту людини	Мінекономіки	Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України
ВНОК	Валове нагромадження основного капіталу	Мінекоенерго	Міністерство енергетики та захисту довкілля України
ВООЗ	Всесвітня організація охорони здоров'я	Мінрегіон	Міністерство розвитку громад та територій України
в. п.	Відсоткові пункти	Мінсоцполітики	Міністерство соціальної політики України
ВПО	Внутрішньо переміщені особи	MiO	Моніторинг і оцінювання
ВРУ	Верховна Рада України	МКМС	Міністерство культури, молоді та спорту України
ГІК	Глобальний індекс конкурентоспроможності	МОН	Міністерство освіти і науки України
Держпраці	Державна служба України з питань праці	MRГ ЦСР	Міжвідомча робоча група з питань координації процесів імплементації та забезпечення моніторингу ЦСР
Держстат	Державна служба статистики України	МСП	Малі та середні підприємства
ДПП	Державно-приватне партнерство	н. р.	Навчальний рік
ДСНС	Державна служба з надзвичайних ситуацій	НАК «Нафтогаз України»	Акціонерне товариство «Національна акціонерна компанія України» «Нафтогаз України»
ДТП	Дорожньо-транспортна пригода	НАН	Національна академія наук
ЕІБ	Європейський інвестиційний банк	НБУ	Національний банк України
ЄБРР	Європейський банк реконструкції та розвитку	НДО	Національний добровільний огляд
ЄС	Європейський Союз	НПСВ	Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок
ЖКП	Житлово-комунальні послуги		
ЗЗЗЛГ	Землекористування, зміни в землекористуванні та лісове господарство		
ЗППЕ	Загальне первинне постачання енергії		

ОВДП	Облігації внутрішньої державної позики України	УКТЗЕД	Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності
ОЕС	Об'єднана енергетична система України	ЦСР	Цілі сталого розвитку
ООН	Організація Об'єднаних Націй	ФАО	Продовольча та сільськогосподарська організація ООН
ООН Жінки	Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок	ЮНІДО	Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку
ОСР	Оператори систем розподілу	ЮНЕСКО	Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури
ОТГ	Об'єднані територіальні громади	КВС ЮНЕСКО	Комітету Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО
ПВЗВТ	Положення про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі	ЮНІСЕФ	Дитячий фонд ООН
ПГ	Парникові гази	IIED	The International Institute for Environment and Development
ПКС	Паритет купівельної спроможності валют	LTE	Long-term evolution
ППМД	Профілактика передачі ВІЛ від матері дитині	M&E	Monitoring and Evaluation
РКЗК ООН	Рамкова конвенція ООН про зміну клімату	MAPS	The Multidisciplinary Association for Psychedelic Studies
CPCP	Союз Радянських Соціалістичних Республік	NOP	National Organic Program
РФ	Російська Федерація	NPL	Non-performing loan
СНІД	Синдром набутого імунодефіциту	OECD/DAC	Development Assistance Committee of the Economic Cooperation and Development
США	Сполучені Штати Америки	PISA-2018	Programme for International Student Assessment
дол. США	Доларів Сполучених Штатів Америки	SCORE	Social Cohesion and Reconciliation Index
тис. дол. США	Тисяч доларів Сполучених Штатів Америки	SeeD	The Center for Sustainable Peace and Democratic Development
млн дол. США	Мільйон доларів Сполучених Штатів Америки	WIM	Windows Imaging Format
млрд дол. США	Мільярд доларів Сполучених Штатів Америки		

РЕЗЮМЕ

Україна віддана цінностям та цілям, визначеним у Порядку денному в галузі сталого розвитку на період до 2030 року. З 2015 року в Україні розпочато низку реформ, спрямованих на здійснення соціально-економічних перетворень та зміщення демократичного устрою. Цілі сталого розвитку (ЦСР) інтегровані в державну політику на засадах «нікого не залишити осторонь».

ЦСР в Україні

Результатом інклюзивного процесу адаптації ЦСР для України з урахуванням специфіки національного розвитку стала система ЦСР, яка складається із 86 завдань зі 183 показниками для моніторингу. Урядом було створено Міжвідомчу робочу групу з питань ЦСР для координації роботи по досягненню цілей. Наразі встановлено відповіальність міністерств за завданнями ЦСР, Президентом України прийнято Указ, який закріплює Цілі як орієнтир для розроблення програмних та прогнозних документів, розроблено систему моніторингу, здійснено аналіз стану інкорпорації ЦСР у чинні державні стратегії та програмами (у 162 нормативно-правові акти та 4,3 тис. заходів).

ЦСР: календар подій

Стан досягнення ЦСР Україною: здобутки та виклики

За підсумком 2019 року Україна у цілому досягла прогресу за 15-ма з 17-ти цілей. Основним здобутком є скорочення масштабів бідності: з 58,3% у 2015 р. до 43,2% у 2018 р. Помітного прогресу вдалося досягти завдяки підвищенню стандартів оплати праці та збільшенню рівня охоплення населення житловою субсидією (з 12% у 2014р. до 64% у 2017р.). Україна впроваджує концепцію освітньої реформи «Нова Українська школа» та приєдналася до міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018. З 2019 р. в Україні запроваджено роздрібний ринок електричної енергії та повномасштабний ринок електричної енергії. Внаслідок покращення умов для розвитку малого і середнього бізнесу за 2016–2019 рр. у 2,5 рази збільшилось позитивне сальдо зовнішньої торгівлі ІКТ послуг, впроваджено високошвидкісний інтернет 4G, проведено рефармінг частот у діапазоні 900 МГц. З 2015 року в Україні створено 1029 об'єднаних територіальних громад, у 41,5 рази зросла державна підтримка місцевого та регіонального розвитку. Основними перешкодами на шляху розвитку залишаються тимчасова окупація АР Крим, м. Севастополя та частини територій у Донецькій та Луганській областях Російською Федерацією, зношеність інфраструктури, неефективність державного управління, недостатнє ресурсне забезпечення та обмежене фінансування. На додаток виклики, пов'язані з COVID-19, ускладнюють ситуацію. Винесені уроки в рамках відповіді на COVID-19 свідчать, що для України важливим є: реформування системи охорони здоров'я; посилення координації та професіоналізація влади, відновлення повного циклу виробництв окремих товарів (хімічна, фармацевтична промисловості); реформа системи соціальної допомоги, осучаснення підтримки найбільш вразливих груп населення, насамперед дітей, у поєднанні з інтегрованими соціальними послугами, цифровізація процесів адміністрування; осучаснення підходів до дистанційного навчання.

Бачення трансформаційних процесів в Україні протягом наступного десятиліття

Економічний вимір: передбачається посилення партнерства держави та бізнесу у сфері розвитку науки та впровадження інновацій, оновлення пріоритетів науково-технічної та інноваційної діяльності в інтересах ЦСР,

впровадження засад (принципів) циркулярної економіки; реалізація інфраструктурних проектів; зростання ступеню переробки та продуктивності в аграрно-промисловому комплексі; здійснення структурних зрушень в економіці та промисловості шляхом диверсифікації, цифрової трансформації та ефективного управління ресурсами; створення на цій основі нових гідних робочих місць.

Соціальний вимір: послідовні дії в рамках реформ, що здійснюються Україною (реформи освіти, системи охорони здоров'я та децентралізації), мають підвищити рівень життя населення та зменшити нерівність у всіх її проявах. Першочерговим завданням є зменшення багатовимірної бідності, зростання середньої тривалості життя та забезпечення якісної освіти як основи людського капіталу та запоруки сталого розвитку.

Екологічний вимір: дії передбачають зміни у екологічній політиці, розбудову системи управління відходами відповідно до європейських стандартів, припинення виснажливого використання земельних, лісових і водних ресурсів.

Ефективне управління: дії спрямовуватимуться на утвердження верховенства права, перезавантаження управління як результат формування прозорої та справедливої системи соціальних ліфтів, підвищення ефективності дій органів державної влади та місцевого самоврядування. Для України важливим є дотримання прав людини та прав дитини. Важливо забезпечити гендерну рівність та сформувати суспільну нетерпимість до корупції у різних її проявах.

Проблеми, розв'язання яких потребує підтримки

Тимчасова окупація АР Крим, м. Севастополя та частини територій у Донецькій та Луганській областях Російською Федерацією, розпочата у 2014 році, створила загрозу миру, безпеці та співробітництву не лише у Європі, а й на глобальному рівні. Активні військові дії привели до значних людських (понад 13 тис. осіб) та економічних втрат, викликали широкомасштабне внутрішнє переміщення (блізько 1,4 млн осіб). Деструктивні наслідки від збройної агресії виявилися критичними, що викликало ланцюгову реакцію дисбалансу усіх макроекономічних показників. Розв'язання пов'язаних з триваючою збройною агресією проблем шляхом міжнародно-правового врегулювання, реінтеграції тимчасово окупованих територій та відновлення територіальної

цілісності і суверенітету України в міжнародно визнаних кордонах стане значним внеском у досягнення цілей. Запорукою успішного досягнення цілей протягом десятиріччя може бути лише послідовна реалізація та моніторинг ЦСР-орієнтованої політики та ЦСР-бюджетування. Наша мета – досягнення ЦСР шляхом наближення стандартів життя людей до середньоєвропейського рівня. Від цього залежить благополуччя як всієї країни у цілому, так і кожної сім'ї, кожної людини, кожної дитини.

ВСТУП

Україна взяла на себе зобов'язання досягти Цілей сталого розвитку (ЦСР) до 2030 року на засадах принципу «нікого не залишити останою». Україна виступає із Добровільним національним оглядом щодо стану досягнення ЦСР (далі – Огляд), який підсумовує системну роботу протягом п'яти років. Інклюзивна підготовка Огляду стимулювала процеси оцінювання національного розвитку, моніторингу стану реалізації реформ, аналізу системи стратегічного планування в Україні з залученням громадськості на всіх етапах.

За роки незалежності Україна пройшла шлях постсоціалістичної трансформації. Наразі в країні сформовані усталені інститути демократичного суспільства з ринковою економікою, а також інститути громадянського суспільства. Розбудова незалежної держави відбувалась на фоні драматичних подій та суспільно-політичних перетворень. Аналіз ключових тенденцій свідчить про нерівномірність розвитку, що супроводжувалось значною кількістю криз не лише економічних, а й політичних.

Рис. 1. ВВП, реальне зростання, % до попереднього року

Джерело: Держстат

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНА

Будуючи державу та впроваджуючи нові інструменти ринкового регулювання соціально-економічних процесів, Україна потребувала чітко визначених та прийнятних для суспільства стратегічних рамок розвитку. За роки незалежності в економіці країни відбулися суттєві зміни, що вимагало оновлення системи стратегічного планування та прогнозування. **ЦСР стали «драйвером зрушень»** у цій сфері. Глобальні ЦСР, визначені у 2015 році, запропонували нові цінності й нове бачення зростання, що привело до переосмислення заходів національного розвитку в Україні. Після приєднання до Порядку денного у галузі сталого розвитку до 2030 року в Україні почали відбуватися зміни у підходах до стратегічного планування та визначення пріоритетів соціально-економічного розвитку України.

В Україні робота з ЦСР розпочалась у 2015 році і першим кроком стала **адаптація ЦСР для України** з урахуванням специфіки національного розвитку. Для встановлення стратегічних рамок сталого розвитку України на період до 2030 року Мінекономіки започаткувало інклюзивний процес національної локалізації ЦСР, який тривав протягом 2016-2017 років за участі профільних міністерств та відомств, агентств ООН в Україні, міжнародних організацій, бізнес-спільноти, експертного середовища, громадських організацій (насамперед таких, які представляють інтереси найбільш вразливих груп населення) та громадянського суспільства. Науковий супровід здійснювався Національною академією наук України. Базова Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна»¹ (2017 рік) стала результатом відкритого процесу встановлення національних завдань, прогнозування цільових орієнтирів та відбору показників даних ЦСР.

Доповідь стала основою для **національної системи ЦСР в Україні** – нею було визначено 86 завдань та 172 індикатори національного розвитку, встановлено цільові значення до 2030 року (та проміжні значення на 2020 р. та 2025 р.). В рамках подальшої розбудови національної системи моніторингу ЦСР кількість індикаторів збільшилась до 183 (статистичні дані за встановленими (національними) показниками), на основі яких було підготовлено

¹ <https://bit.ly/3e7iz0u>

перший моніторинговий звіт². У липні 2019 року під час Політичного форуму високого рівня з питань ЦСР Україною було представлено Моніторинговий звіт з оцінки прогресу досягнення ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання»³ в Україні та Національну тематичну доповідь «Цілі сталого розвитку для дітей України»⁴.

У вересні 2019 року Указом Президента «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»⁵ було визначено, що «ЦСР на період до 2030 року є орієнтирами для розроблення проектів прогнозних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України». Інтеграція завдань ЦСР у державне управління сприяє розбудові потенціалу державних установ, які є відповідальними за національний розвиток за тематичними сферами ЦСР. 25 вересня 2019 року під часу Діалогу лідерів на Саміті ООН з питань ЦСР в рамках 74-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН Президент України Володимир Зеленський зазначив, що Україна віддана своїм зобов'язанням щодо Цілей сталого розвитку – для їх досягнення створено національні стратегічні рамки та розбудовано механізми реалізації завдань ЦСР та їх моніторингу.

Для планування розвитку та прийняття управлінських рішень необхідним є якісний моніторинг та оцінювання. Моніторинг ЦСР був запроваджений після адаптації ЦСР в Україні, а оцінювання – під час підготовки Огляду. Система глобальних показників ЦСР складається із 232 показників. Глобальні показники використовуються для аналізу тенденцій досягнення визначених на глобальному рівні ЦСР до 2030 року та здійснення міжнародних зіставлень. Проте не всі показники є релевантними для України, за деякими наявні прогалини у джерелах даних. З метою забезпечення усіх заінтересованих користувачів інформацією щодо прогресу України у досягненні ЦСР та прийняття обґрунтованих управлінських рішень було визначено національні індикатори ЦСР. Пріоритет надавався показникам, дані за якими збираються та розробляються на постійній основі в рамках офіційної статистичної системи відповідно до встановлених стандартів і методологій, та показникам

² <https://bit.ly/3edQ8Oj>

³ <https://bit.ly/2XnDxll>

⁴ <https://bit.ly/2Xqc4Qk>

⁵ <https://bit.ly/3e8ZOK5>

адміністративної звітності міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, установ, організацій.

Механізм планування та координації інформаційної взаємодії між постачальниками даних (виробниками статистичної інформації та адміністративних даних), необхідних для забезпечення проведення моніторингу ЦСР, інституціалізовано шляхом прийняття розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації ЦСР». Цим документом затверджено 183 індикатори⁶, у розрізі яких здійснюється збір даних для моніторингу реалізації ЦСР, їх дезагрегація, а також визначені розпорядники відповідної інформації та терміни її постачання. Державна служба статистики України є координатором робіт зі збору даних для моніторингу реалізації ЦСР та розроблення метаданих за визначеними індикаторами (в структурі Держстату створено спеціальний підрозділ з інформаційного забезпечення моніторингу ЦСР).

В рамках реалізації Програми розвитку державної статистики до 2023 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 р. № 222, з метою забезпечення потреб користувачів (органі державної влади, наукові установи, громадськість, політики) щодо відстеження прогресу у досягненні сталого розвитку на офіційному вебсайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua) створено розділ «Цілі сталого розвитку», який містить інформацію щодо офіційних національних та міжнародних документів з питань ЦСР, дані та метадані по індикаторах ЦСР, відповідні публікації. Моніторинг показників досягнення ЦСР в Україні проводиться на щорічній основі. Аналіз даних ЦСР дозволяє своєчасно виявляти актуальні проблеми, визначати пріоритетність (черговість) вирішення завдань економічної політики, встановлювати взаємозв'язки між секторами для забезпечення синергетичного ефекту і згладжування потенційних протиріч.

Успішною може бути лише та **політика, яка ґрунтується на доказовій базі** (фактах і даних). Наявність якісних даних з високим рівнем дезагрегації дозволяє аналізувати інформацію про досягнутий прогрес або його відсутність у динаміці (та, відповідно, пов'язані з цим потреби), забезпечує підзвітність у відносинах між урядами та громадянами, а також сприяє підвищенню

⁶ З 183 національних індикаторів 22 відповідають глобальним індикаторам, 72 є за суттю явища близькими до глобальних, решта показників є національними, які більш релевантно відображають сутність завдання ЦСР, за яким здійснюється моніторинг.

обізнаності та мобілізації політичної підтримки, що, своєю чергою, стимулює розвиток.

В Україні **важливе значення приділяється ЦСР8** «Гідна праця та економічне зростання», яка має стати акселератором перетворень для досягнення усіх цілей. Ця ціль має тісний взаємозв'язок з усіма іншими цілями. Як зазначили провідні вітчизняні експерти в процесі національної адаптації, ЦСР 8 – це ціль, «з якої все починається і якою все закінчується».

Макроекономічна стабільність є підґрунтам для сталого розвитку. Збільшення реального ВВП щонайменше удвічі до 2030 року з одночасним підвищенням рівня зайнятості населення віком 20–64 років до 66,9% у 2019 році (порівняно з 65,6% у 2018 році) забезпечить підвищення економічної конкурентоспроможності, створить базу для екологічної сталості та сприятиме соціальній злагоді. Тому моніторингові звіти в Україні розпочались з оцінки досягнення ЦСР8. Оцінювання тенденцій ЦСР8 дозволило отримати об'єктивне уявлення щодо проблем та викликів та виробити рекомендації щодо необхідних кроків для пришвидшення прогресу.

Але це не єдина ціль, яка перебуває у фокусі уваги. Всі 17 цілей є рівноцінні і важливі. Але одні розглядаються в якості акселераторів перетворень – ЦСР3, ЦСР4, ЦСР8, ЦСР9, ЦСР12 та ЦСР16, інші – як основа або вимір якості перетворень.

Мінекономіки разом з іншими центральними органами виконавчої влади у 2019 році було проведено **аналіз ступеня інкорпорації ЦСР** (на рівні завдань ЦСР). Загалом 17 цілей та 86 національних завдань ЦСР інкорпоровані у 162 нормативно-правові акти Уряду, на реалізацію цілей і завдань спрямовано 1394 завдань та 4296 заходів, закріплених в цих актах. Але, незважаючи на значну кількість державних стратегічних документів та великий обсяг завдань та заходів, не всі завдання 17 цілей є врахованими.

Цей аналіз виявив недоліки української системи державного стратегічного планування та бюджетування. Так, велика кількість стратегічних та програмних документів за 17 цільовими напрямами розвитку призводить до нечіткої координації зусиль щодо досягнення цілей та виконання завдань, формує дискретний, а не системний підхід до формування політики, розпороще фінансові, матеріальні та людські ресурси та унеможливлює здатність концентруватися на ефективному використанні ресурсів для досягнення визначеного результату.

Рис. 2. Ступінь інкорпорації ЦСР у документи стратегічного планування

Наслідком відсутності системної роботи є, в тому числі, недофінансування важливих завдань та заходів, низький ступінь їх виконання, дублювання функцій, завдань і заходів поміж органами виконавчої влади, низька відповідальність за недосягнення результату.

Підготовка цього Огляду стала новим етапом імплементації ЦСР в Україні. Наслідками цього етапу є підвищена національна спроможність оцінювання, суспільна підтримка ЦСР та вироблені рекомендації щодо подальшого розвитку. У ході підготовки Огляду на основі аналізу ступеня інкорпорації ЦСР було здійснено швидке оцінювання ефективності ключових програм та стратегій за оновленою методологією OECD/DAC. За результатами оцінювання можна зробити такі висновки: для забезпечення переходу від «кризис-менеджменту» до стратегування на державному рівні необхідні системні зміни. Необхідно повністю переглянути процеси планування, оцінки та моніторингу національного розвитку країни та модернізувати систему стратегічного планування. Існує потреба у проведенні дослідження з огляду ландшафту фінансування ЦСР на рівні країни,

що дозволило б виявити пробіли, мобілізувати додаткові ресурси у відповідних напрямах та забезпечити комплексний підхід до фінансування розвитку, пов'язаного з реалізацією ЦСР в Україні. Також необхідним є визначення довгострокової стратегії розвитку із залученням громадянського суспільства. Довгострокова стратегія розвитку країни має враховувати всі ЦСР, базуватися на принципах утвердження національної ідеї, патріотизму, чесності та відкритості політичних процесів, професіоналізму та ефективності у прийнятті рішень. Реалізація національної довгострокової стратегії розвитку має передбачати цілеспрямоване вдосконалювання регулюючих механізмів, що виникли в ході трансформації нашої країни, з одночасним забезпеченням економічних, політичних і громадянських свобод.

Розділ 1. МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ ОГЛЯДУ

Добровільний національний огляд стану досягнення ЦСР є узагальненням суспільної думки та експертних оцінок. Згідно з Керівництвом з підготовки добровільних оглядів процес підготовки Огляду був максимально інклюзивним та відкритим. Протягом підготовки Огляду використовувались інструменти класичної технології оцінювання програм та стратегій національного розвитку за OECD/DAC критеріями. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (Мінекономіки) ініціювало створення Міжвідомчої робочої групи (МРГ) з питань ЦСР та 4 експертних груп з підготовки Огляду (за чотирма основними тематичними напрямами: економічним, екологічним, соціальним та інституційним). До складу груп увійшли провідні експерти органів виконавчої влади, Національної академії наук України, Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, Офісу Координатора системи ООН в Україні, ЮНІСЕФ в Україні, ЮНІДО, ООН-Жінки, ВООЗ та інших агентств системи ООН в Україні, членів мережі Глобального Договору ООН в Україні, фахівці аналітичних центрів та громадських організацій, зокрема Українського центру соціальних реформ, Українського інституту соціальних досліджень ім. О. Яременка тощо. Робота в групах здійснювалась відкрито, що дозволило врахувати максимально широкий спектр думок громадськості. Мінекономіки виконувало функції технічного секретаріату процесу підготовки Огляду, у тому числі як координатора консультативного процесу. У процесі підготовки Огляду було впроваджено низку нових інноваційних підходів та новаторських ідей, зокрема було реалізовано ініціативу «Синергія знань, досвіду та креативності заради майбутнього», проведено семінари з консенсус-прогнозу (щодо напрямів довгострокового розвитку та оцінки наслідків пандемії COVID-19) та застосовано методологію інтегральної оцінки стану досягнення ЦСР. Завдяки цьому було залучено потенціал молоді та науковців провідних університетів України до оцінювання стану досягнення ЦСР та прогнозування тенденцій розвитку на наступне десятиріччя.

Попередня підготовка і організація оцінювання стану досягнення ЦСР із залученням усіх зацікавлених сторін до підготовки

Міжвідомча робоча група з питань ЦСР виконувала функції координації, контролю якості та затвердження рішень (Мінекономіки виконувало функції технічного секретаріату та основного виконавця роботи). Мінекономіки

ініціювало створення розширеніх тематичних робочих (експертних) груп за чотирима основними напрямами: економічним (ЦСР2, ЦСР8, ЦСР9, ЦСР12), екологічним (ЦСР6, ЦСР7, ЦСР13, ЦСР14, ЦСР15), соціальним (ЦСР1, ЦСР3, ЦСР4, ЦСР10) та інституційним (ЦСР5, ЦСР11, ЦСР16, ЦСР17). Інституційний напрям охоплював також ті цілі, які виступають джерелом синергії задля досягнення всіх цілей. Члени робочих груп використовували матеріали моніторингових звітів з оцінки прогресу досягнення ЦСР, тематичних національних доповідей, статистичних матеріалів тощо.

Для проведення консультативного процесу було залучено державних службовців, науковців, фахівців, представників громадянського суспільства, представників бізнесу тощо. Також Мінекономіки ініціювало залучення до роботи над Оглядом молоді. Робота була побудована як складний ітераційний процес, де на кожному новому колі ітерації розширювався склад учасників та збільшувалась їх кількість.

На першому етапі фахівцями Мінекономіки було розроблено методику підготовки Огляду, консультаційні механізми. Також разом з експертами було опрацьовано структуру Огляду та вивчено великий масив попередніх досліджень з ЦСР, підготовлених Держстатом, Мінсоцполітики, МОН, Держпраці тощо, та наукові роботи Національної академії наук України, Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, Українського центру соціальних реформ, кейси щодо діяльності з ЦСР ділових кіл, прикладів успішного впровадження проектів, спрямованих на досягнення ЦСР бізнес-спільнотою (за участі учасників мережі Глобального договору ООН) тощо.

На другому етапі були проведені тематичні дослідження за кожною із 17 цілей та аналіз статистичних даних. Фахівцями Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства сформовано zero-драфт Огляду як відправну точку для консультацій. Цей драфт було направлено для опрацювання центральним органам виконавчої влади – координаторам роботи за кожною із ЦСР(відповідно до розподілу відповідальності у розрізі завдань). Паралельно відбувалася робота з опрацювання статистичних даних за період 2015-2019 рр. та підвищення спроможності установ збирати та аналізувати дані з ЦСР.

Доопрацювання драфту здійснювалось експертами тематичних робочих груп та відповідальними фахівцями центральних органів виконавчої влади – координаторами роботи за кожною із ЦСР. За результатами доопрацювання було розроблено перший драфт Огляду. На цьому етапі було реалізовано ініціативу «Синергія знань, досвіду та креативності заради майбутнього» для залучення інноваційного та творчого потенціалу молоді до підготовки Огляду. Також молодь долучилася до оцінювання та довгострокового прогнозування (до 2030 року) із використанням форсайт-технологій. Для цього між Мінекономікою та провідними університетами України було підписано Меморандум про співпрацю з питань ЦСР. Студентам було надано можливість долучитися до процесів оцінювання та конструювання майбутнього. Напрацьовані матеріали були використані під час формування рекомендацій та нових завдань-акселераторів.

Вставка 1. Підготовка Огляду: етапи та напрями діяльності

• Етап 1: Підготовка

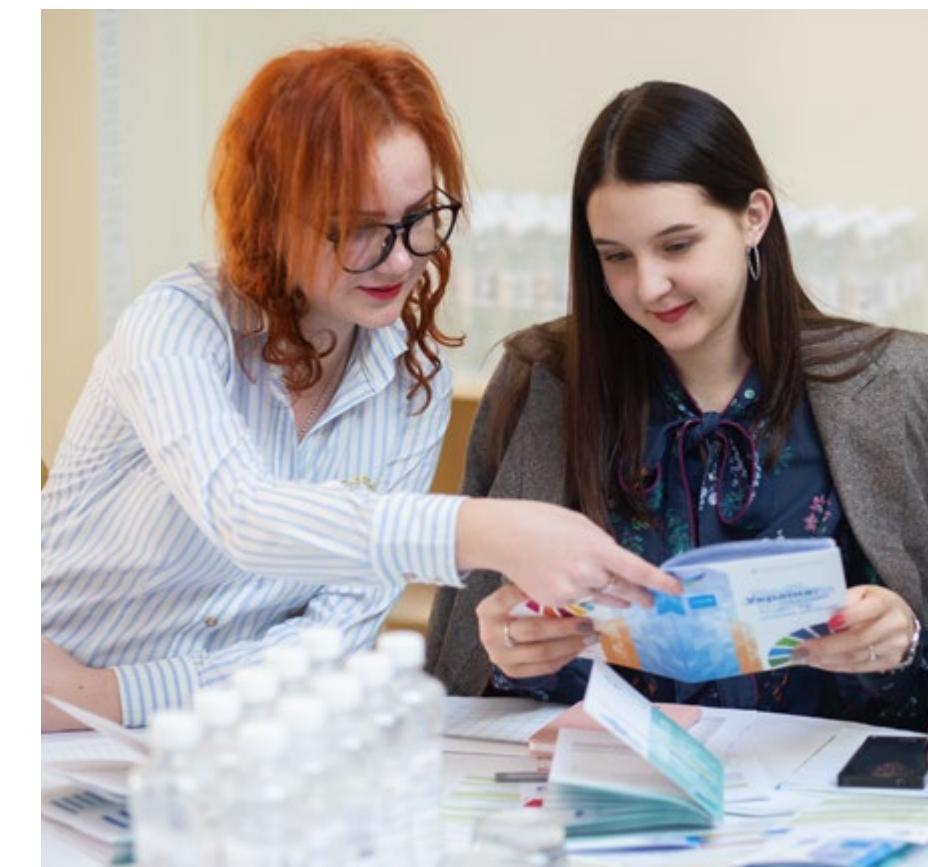
- Визначення членів робочої групи з розроблення доповіді;
- Розроблення координаційного механізму (для забезпечення участі всіх груп суспільства, насамперед найбільш вразливих, через пов'язані з ЦСР НДО);
- Встановлення партнерства, тренінги, комунікаційна діяльність, експертні обговорення.

• Етап 2: Дослідження, аналіз, консультації та розроблення

- Вивчення ситуації, існуючих трендів, програмного оточення;
- ЦСР дані: аналіз даних (зіставлення з базовим рівнем та цільовими орієнтирами), змінення інституційної спроможності використовувати показники ЦСР;
- Аналіз проблем, дослідження стану виконання встановлених завдань;
- Прогнозування впливу на рівень життя (з урахуванням потреб найбільш уразливих груп);
- Аналіз секторальних політик;
- Розгляд існуючих викликів, розроблення рекомендацій;
- Розвиток спроможності щодо ЦСР.

• Етап 3: Фіналізація, Презентація, Розповсюдження

- Переклад, публічні обговорення, врахування отриманих зауважень та зворотнього зв'язку, розповсюдження;
- Чітка та зрозуміла презентація ЦСР даних/Ключові повідомлення.

Також на цьому етапі передбачалось проведення широких громадських обговорень за 4 тематичними напрямами. Проте в умовах розгортання пандемії COVID-19 та запровадження в Україні жорстких карантинних обмежень графік обговорення Огляду довелося переглянути. Зокрема, заплановане Мінекономікою на березень – квітень проведення низки публічних обговорень та брейнstormінгів з питань виявлення найбільших «провалів» та пошуку акселераторів прискорення реалізації завдань ЦСР було скасовано. Натомість у травні були проведенні обговорення у формі відеоконференцій із використанням платформи Zoom. Також драфт Огляду було розміщено на сайті Мінекономіки для інтерактивного онлайн-обговорення та отримання коментарів. Понад 200 учасників взяли участь у обговоренні оцінок та рекомендацій на подальші 10 років.

На третьому етапі експерти тематичних робочих груп з підготовки Огляду розглянули та обговорили рекомендації, запропоновані різними установами та організаціями, і включили відповідні доповнення та коригування для завершення Огляду. У цілому процес підготовки Україною Огляду ЦСР 2020 відбувався з урахуванням керівних принципів визначених у пункті 74 Порядку денного до 2030 року.

Узгодження та аналіз даних

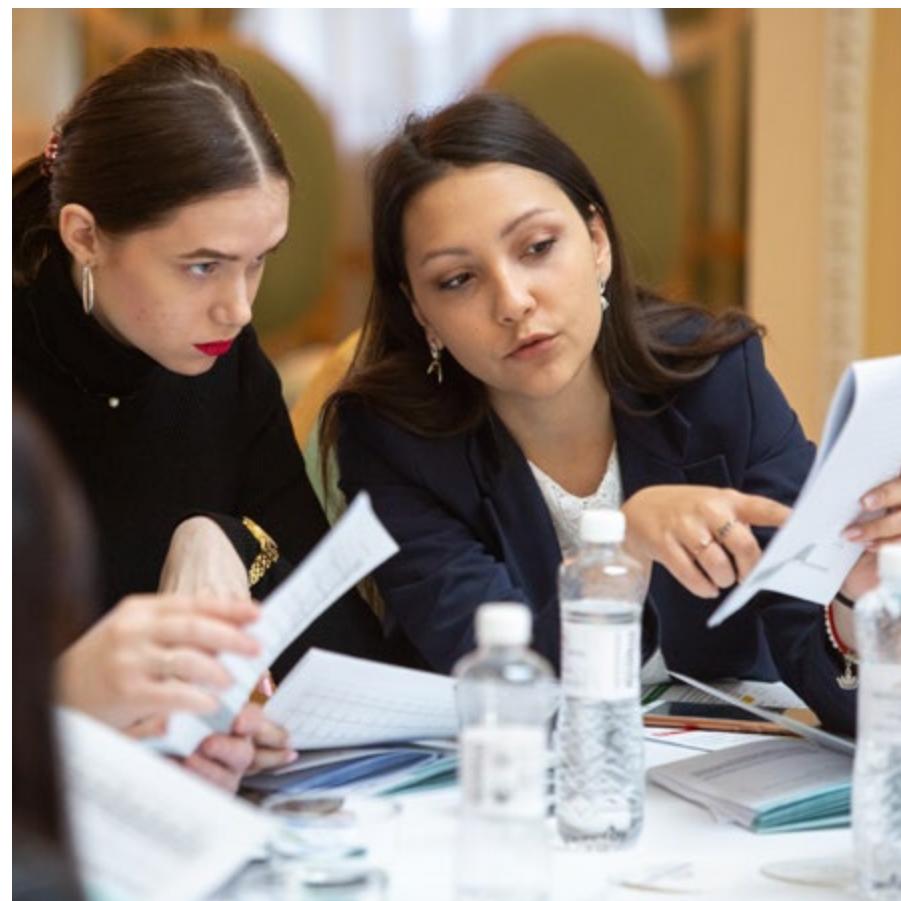
У процесі підготовки Огляду було проаналізовано глобальні показники ЦСР та їх національні аналоги. Не всі глобальні показники є прийнятними у національному контексті з огляду на те, що вони вимірюють прогрес реалізації нерелевантних для України завдань, або не розробляються через наявні прогалини у джерела даних, або не враховують національний контекст цілі. Моніторинг показників досягнення ЦСР в Україні проводиться на щорічній основі, тому використовувались дані за 2015-2019 рр. У процесі підготовки Огляду було здійснено зіставлення глобальних та національних завдань та інвентаризацію наявних джерел даних для відстеження прогресу України у виконанні Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 року в міжнародному зіставленні.

Бар'єри

Основними перешкодами на шляху досягнення ЦСР в Україні є несистемність та нестабільність процесів планування, оскільки зміни стратегічних орієнтирів та перерозподіл повноважень ускладнюють процеси сталого розвитку. Це відбувається на фоні (i) реформування системи центральних органів виконавчої влади, (ii) реформування управлінських процесів і процедур, (iii) реформування державної служби, які супроводжуються змінами функцій і повноважень урядових інституцій, змінами процесів взаємодії і підготовки проектів нормативно-правових актів, кадровими змінами. В умовах відсутності цілісної системи стратегічного планування, це періодично призводить до ускладнень у процесі вироблення стратегічних рішень, зокрема й щодо досягнення ЦСР. Ще одним із основних бар'єрів є відсутність координації та єдиного джерела інформації щодо ЦСР. У процесі підготовки Огляду майже всі учасники наголошували на доцільності створення хабу «ЦСР-знання», тобто національної онлайн-платформи з питань ЦСР як універсального сучасного інструменту для забезпечення інформування, організації співпраці між усіма зацікавленими сторонами та можливості кожного громадянина взяти участь у процесах планування, реалізації та моніторингу досягнення ЦСР.

Здобутки

Наслідком процесу підготовки Огляду став не тільки сам Огляд, але і зміцнена інституційна спроможність всіх ЦСР-орієнтованих елементів суспільства (влада – бізнес – громадськість, насамперед, молодь). Завдяки Огляду було покращено професійні навички для планування розвитку, аналізу, оцінювання, моніторингу ЦСР. В Україні всі залучені до процесу підготовки Огляду сторони дійшли висновку, що ЦСР слугують стрижнем для реформ та об'єднувальною для суспільної злагоди платформою. Також важливим є запровадження інноваційних підходів до оцінювання прогресу за

встановленими ЦСР-індикаторами із залученням молоді. Розроблена у ході підготовки Огляду методологія з інтегральної оцінки досягнень за показниками використовуватиметься у подальшій роботі як урядових установ, так і громадськості (громадська експертиза ЦСР).

Вставка 2. Підготовка Огляду: винесені уроки

- Огляд став рушієм для посилення компонент ЦСР-спроможності (що взаємно підсилюють один одного):
  - Лідерство, Інституційна спроможність, Знання, Підзвітність.
- Функціональна спроможність:
  - Оцінювати ситуацію, аналізувати та обирати варіанти;
  - Формувати політику, розробляти нормативно-правове оточення, плани та стратегії;
  - Оцінювати ресурсне підґрунтя, впроваджувати сучасні підходи до управління та реалізації/ моніторинг і оцінювання (MiO), звітність та навчання;
  - Залучати зацікавлені сторони та здійснювати багатогалузеву співпрацю;
  - Генерувати, управляти, використовувати та передавати ЦСР-інформацію та знання;
  - Посилювати спроможність для використання статистичного потенціалу для отримання достовірних дезагрегованих даних для формування та оцінки політики;
  - Зміцнення потенціалу MiO, а також спроможності до формування фактологічної політики (evidence based policy making).
- Технічна спроможність:
  - Розробляти та управляти проектами та програмами, спрямованими на досягнення ЦСР;
  - Оцінювати ризики, розробляти заходи для зменшення їх негативний впливу (у тому числі внаслідок пандемії COVID-19) та управляти ризиками;
  - Використовувати нормативно-правову базу, обізнаність та освіту, економічні інструменти для досягнення ЦСР;
  - Впроваджувати програм та інвестувати у людський капітал, вдосконалювати процеси надання послуг у сфері охорони здоров'я, освіти з фокусом на зменшення нерівності.

Інноваційні підходи до розроблення Огляду

ЦСР: оцінка перспектив досягнення очима молоді⁷. У процесі підготовки Огляду було реалізовано ініціативу «Синергія знань, досвіду та креативності заради майбутнього» для залучення молоді до досягнення ЦСР. Студентам, аспірантам та молодим вченим було надано можливість долучитися до процесів прийняття управлінських рішень в частині надання пропозицій щодо нових завдань-акселераторів, що мають суттєво прискорити реалізацію ЦСР в Україні. Студенти, зокрема, проаналізували прогрес України у досягненні ЦСР порівняно із іншими країнами за методологією Звіту «The Sustainable Development Report 2019» для визначення Індексу ЦСР. Враховуючи, що робота містила акцент на аналізі прогресу досягнення ЦСР 8, 9, 12 та 17, студентами було зроблено перевірення балів відповідно до окремих цілей і сформовано рейтинг країн саме в межах цих цілей. Причому, було визначено загальний показник по всім чотирьох цілям та окремо по кожній. Для аналізу та співставлення досягнення цілей сталої розвитку за окремими індикаторами використано дані Звіту зі сталого розвитку ООН («Sustainable development report») за 2017-2019 рр. та статистичні дані інших країн для зіставлення. Проаналізувавши отриманий рейтинг за визначеними ЦСР студенти проаналізували причини значних змін позицій країн у рейтингах порівняно

⁷ До спільноти з ЮНІСЕФ в Україні ініціатива «Синергія знань, досвіду та креативності заради майбутнього» долучалися проактивні, креативні та небайдужі молоді люди (понад 50 представників молоді із 6 закладів вищої освіти України: Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київського національного торговельно-економічного університету, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Українського гуманітарного інституту, Міжнародного університету фінансів, Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» тощо); над аналізом стану досягнення ЦСР 8, 9, 12, 17 та виробленням рекомендацій працювали студенти та аспіранти Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» та Міжнародного університету фінансів. Участь у консенсус-семінарі та опитуваннях щодо макроекономічного розвитку та прогнозування з урахуванням ЦСР взяли більше 100 представників молоді із 11 закладів вищої освіти України (Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київського національного торговельно-економічного університету, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Інституту еволюційної економіки, Житомирського державного технологічного університету, Одеського національного економічного університету, Тернопільського національного економічного університету, Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ, Херсонського державного університету, Херсонського національного технічного університету тощо).

з рейтингом по усім 17 ЦСР. Зокрема, Україна при загальному показнику ЦСР займає 41 сходинку глобального рейтингу, а по ЦСР 8, 9, 12, 17 – на 73-му місці. Рейтинг, складений на основі показників по ЦСР8, теж дуже відрізняється від глобального. Так, Україна знаходиться на 111 місці та має потенціал для покращення позиції у даному рейтингу. За станом досягнення ЦСР 9 Україна на 96 місці. ЦСР12 має особливий рейтинг, оскільки у ньому є залежність від нерівності, оскільки топ-20 займають мало-розвинені країни. Населення цих країн має низький рівень споживання, що пов'язано з малим фінансовим доходом громадян, їх купівельною спроможністю та мало розвиненою інфраструктурою та промисловістю. Тому, відповідно, у цих країнах екологічна ситуація у допустимих межах. Україна в даному рейтингу посіла 91 місце. За станом досягнення ЦСР 17 Україна займає 29-е місце.

У процесі дослідження окремих нормативно-правових актів різних країн та впливу їх реалізації на стан досягнення ЦСР 8, 9, 12, 17, студентами було визначено перелік конкретних заходів, запровадження яких в Україні прискорило б розвиток. Зокрема, молодь вважає, що наразі в Україні необхідно: зменшити податкове навантаження та створити сервісно-орієнтовану цифрову податкову службу; забезпечити будівництво нових і підтримку в належному стані існуючих доріг та інфраструктури, у тому числі й для електромобілів та маглевів; пришвидшити реформу децентралізації; створити логістичні кластери в регіонах; сприяти створенню та розвитку підприємств повного циклу; забезпечити синергію бізнесу, освіти та науки, зокрема шляхом сприяння розвитку освітньо-наукових кластерів; забезпечити формування інфраструктури для сортування сміття тощо. Варто також відмітити стурбованість молоді наслідками «лінійної» економіки – відходи, викиди, скиди, погрішення екологічної ситуації. На думку студентів, глобальне партнерство в інтересах сталого розвитку передбачає й слідування загальносвітовим тенденціям зміни «лінійної» економіки на «циркулярну». Використання відходів, так само успішно, як ресурсних запасів, сприятиме виникненню нових технологій, створенню нових продуктів і вирішенню низки соціальних та екологічних проблем. Молодь вважає, що саме активне впровадження зasad (принципів) циркулярної економіки та елементів Індустрії 4.0 здатні стати драйверами досягнення Україною ЦСР. При цьому, важливим заходом на шляху до змін є виховання молодого покоління на засадах циркулярної економіки з дитинства. Зазначена позиція молоді співпадає зі світовими трендами та зі стратегічним баченням Уряду щодо подальшого розвитку

України. Ці рекомендації молоді були враховані при розробленні проекту Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) на 2020-2022 роки.

ЦСР: напрями дій на наступне десятиріччя. У процесі підготовки Огляду Мінекономіки запровадило практику залучення молоді до прогнозування та формування пакету довгострокових пріоритетів розвитку. До участі в консенсус-семінарах та формування консенсус-прогнозу розвитку України вперше було залучено не лише провідні організації з прогнозування, а і наукову молодь: студентів та аспірантів закладів вищої освіти. Молодь долучилась до процесу державного довгострокового планування та макроекономічного прогнозування шляхом постійної участі в опитуваннях в рамках Консенсус-прогнозу. За результатами спільної роботи молоддю були визначені такі найбільш значущі внутрішні ризики: високий рівень корупції, недостатньо швидке проведення реформ; посилення фактору трудової міграції. Також молодь брала активну участь у виробленні рекомендацій на наступне десятиріччя, які наведені у розділі 4. Для вироблення стратегічного бачення майбутнього країни в Україні були проведені консультації, експертні обговорення та опитування із залученням молоді. Кожна ціль із 17 цілей ЦСР та відповідні завдання вивчалися з позицій їх релевантності для поточного стану соціально-економічного розвитку, значущості для конструювання майбутнього країни та прогнозованого впливу на розвиток дітей і молоді. Основні питання, що обговорювалися під час консультацій: бачення напрямів глобального розвитку до 2030 року; аналіз поточної ситуації та бачення перспектив; проблеми та можливі шляхи їх розв'язання; оцінка ризиків; прогноз основних тенденцій з використанням сценарних підходів тощо. Процес консультацій було побудовано у такий спосіб, щоб взаємодіяти з групами та спільнотами, які не мають доступу (або мають обмежений доступ) до обговорення питань розвитку. На всіх стадіях процесу розроблення Огляду було залучено молодь, яка буде відповідати за майбутнє країни. Серед експертів і студентської молоді активно обговорювалися питання соціальної, енергетичної та екологічної безпеки, шляхи відновлення людського капіталу країни та пов'язані з цим виклики і ризики. Узагальнення підсумків експертних і публічних дискусій (аналіз змісту дискусій та опитувань) та обговорені глобальних і національних завдань ЦСР було враховано у процесі підготовки Огляду.

Методологія розрахунку інтегральної оцінки ймовірності досягнення прогресу у розрізі цілі. У ході підготовки Огляду для України було використано інноваційний для країни метод, а саме: розроблено та адаптовано методологію для детальної оцінки стану досягнення за кожною з 17 цілей за національними індикаторами. За результатами розрахунків за цією методологією та аналізу розрахункових даних та їх співставлень з цільовими значеннями орієнтирів для досягнення у 2020 р (встановленими у базовій Доповіді з ЦСР) було здійснено ранжування цілей за ступенем ймовірності досягнення (висока, середня, низька, дуже низька). Україні вдалось забезпечити прогрес за 15-ма з 17-ти цілей. Не за всіма цілями прогрес є рівномірним. Деякі цілі вже вдалось досягти на 80% і більше (ЦСР1, ЦСР3, ЦСР4, ЦСР5), за чотирма цілями прогрес у межах 60-80% (ЦСР2, ЦСР6, ЦСР8 та ЦСР16), за деякими прогрес в межах 20-60% (ЦСР7, ЦСР11, ЦСР12, ЦСР17), досягнення орієнтирів за рештою цілей (ЦСР9, ЦСР10, ЦСР13, ЦСР14 та ЦСР15) наразі порівняно з встановленими на 2020 рік цільовими значеннями є малоймовірним (менше 20%).

Методологічні пояснення

Методологія розрахунку враховує критерії руху індикатора: напрям (рух є чітко спрямованим до поставленої мети або ні); швидкість (рух є стрімким, повільним, послідовним тощо); темпи (потребує прискорення, потребує суттєвого прискорення тощо). Індекс розраховується для середньострікового тренду (ґрунтуючись на аналізі зміни показника за останній п'ятирічний період і вимагає наявності даних як мінімум за 3 послідовні роки). Розрахунок тенденцій для показників із кількісними одиницями виміру базується на сукупному середньорічному темпі приросту за період. Для таких індикаторів фактичне значення темпу середньорічного приросту порівнюється з теоретичним (цільовим), який потрібно для досягнення мети в цільовому році. Цей метод включає в себе три послідовні кроки: 1) розрахунок фактичного темпу середньорічного приросту; 2) розрахунок необхідного (цільового/теоретичного) темпу приросту для досягнення мети; 3) розрахунок співвідношення необхідного і фактичного темпів приросту.

Рис. 3. Ранжування цілей за інтегральною оцінкою прогресу у досягненні ЦСР, у розрізі кожної цілі за відповідними показниками

Результати розрахунків систематизовано та представлено за такою легендою:

Співвідношення теоретичного та Категорія тренду необхідного темпу зростання

$\geq 80\%$	На шляху досягнення (висока вірогідність досягнення)
$60\% \leq \text{та} < 80\%$	Потребує певного прискорення (середня вірогідність досягнення)
$20\% \leq \text{та} < 60\%$	Потребує суттєвого прискорення (низька вірогідність досягнення)
$< 20\%$	Не можливо досягнути при збереженні такої динаміки (не досяжне до 2020 року)

Послідовність розрахунків

Перший етап: розраховується оцінка прогресу по кожному індикатору, за яким існують достатні для розрахунку дані (є дані за базовий 2015 рік, проміжні роки та цільовий 2020 рік);

Другий етап: розраховується значення для цілі за всіма індикаторами, за якими є цільовий критерій для 2020 року. Воно розраховується як сума середньозваженого значення кожного індикатору (його внесок у досягнення цілі). Всі індикатори, по яким можна оцінити прогрес, мають рівну вагу;

Третій етап: отримується розрахунковий показник по кожній цілі, який є основою для ранжування всіх 17 цілей.

Четвертий етап: враховуючи, що за рядом індикаторів наразі не встановлено цільових значень (меж) на 2020 рік, по них експерти оцінили наявний прогрес. За тими цілями, де таких індикаторів було досить багато і експертна думка переважила розрахунки, отримані за результатами перших трьох етапів, було розроблено інструменти для врахування експертної думки (усереднене значення за шкалою). Тому оцінку стану прогресу за такими цілями було переглянуто з урахуванням додаткових балів: в результаті по

одній цілі оцінку було підвищено на 1 категорію, по п'яти цілях – погіршено на 1 категорію.

Методологію розрахунків було адаптовано для України з використанням методологій Єврокомісії і ЮНІСЕФ.

Легенда до таблиць розділу 2

Стан досягнення цільових значень за показником:

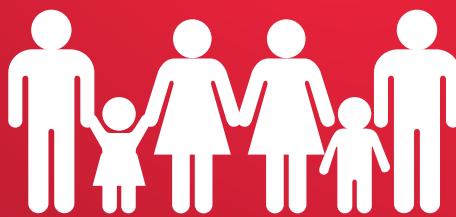
- досягнуто або з високою вірогідністю може бути досягнуто на горизонті до 2020 року;
- динаміка позитивна, але потребує певного прискорення для досягнення цільового орієнтира;
- динаміка позитивна, але потребує суттєвого прискорення для досягнення цільового орієнтира;
- має негативну динаміку порівняно із 2015 роком або незначну позитивну, яка з високою вірогідністю може свідчити про практичну недосяжність на горизонті до 2020 року.

Показники ЦСР:

- відповідають глобальним індикаторам
- є за суттю явища близькими до глобальних
- цільовий орієнтир, визначений у базовій доповіді з ЦСР, для досягнення у 2020, 2025, 2030 рр.

Розділ 2. ПРОГРЕС НА ШЛЯХУ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР

ціль 1 ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

ЦСР 1 є ключовим завданням суспільного розвитку.

З 5 індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення амбітної національної Цілі 1, 4 мають позитивну динаміку, з яких за 2-ма визначені цільові орієнтири на горизонті до 2020 року вже досягнуті. За 1-м індикатором має місце досягнення цільового орієнтиру де-факто через зміну значення базового року, проте динаміка індикатору не мала стійкого позитивного тренду.

Прогрес у досягненні ЦСР1:

- зниження рівня бідності (відбувся злам тенденції зростання бідності через дворазове підвищення з 01.01.2017 розміру мінімальної заробітної плати, що стало основним чинником зниження монетарної бідності). У 2018–2019 роках підтримувалося співвідношення мінімальної заробітної плати із соціальними трансфертами, що забезпечило подальше зменшення масштабів монетарної бідності, проте вже нижчими темпами;
- зменшення частки населення, чиї середньодушові еквівалентні сукупні витрати є нижчими за фактичний (розрахунковий) прожитковий мінімум, з 58,3% у

2015 році до 43,2% у 2018 році, що стало результатом реалізації державної політики, спрямованої на зростання доходів населення (сукупні ресурси населення у 2018 році перевищили відповідний показник 2015 року на 89,3 % тоді як фактичний розмір прожиткового мінімуму за цей період зріс на 44,6 %);

- зменшення частки осіб, добове споживання яких є нижчим за 5,05 долара США за ПКС, з 2,4 % у 2015 році до 1,8 % у 2018 році завдяки позитивній динаміці збільшення реальних доходів населення: після падіння реальних доходів на 20,4 % у 2015 році (у порівнянні з 2014 роком), починаючи з 2016 року спостерігається їх зростання, яке у 2018 році становило 9,9 % (у порівнянні з 2017 роком);
- збільшення частки охоплених державною соціальною підтримкою, в загальній чисельності бідного населення серед бідних з 63,0% у 2015 році до 70,9% у 2018 році, що навіть перевищує встановлений на 2020 рік цільовий показник (65 %), завдяки посиленню адресності надання різних видів державної підтримки вразливим групам населення, зокрема: надання житлових субсидій (саме за рахунок значного охоплення всього населення

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
1.1. Скоротити в 4 рази рівень бідності, зокрема шляхом ліквідації її крайніх форм	1.1.1. Частка населення, чиї середньодушові еквівалентні сукупні витрати є нижчими за фактичний (розрахунковий) прожитковий мінімум, %	58,3	58,6	47,3	43,2	-	30,0		20,0	15,0
	1.1.2. Частка осіб, добове споживання яких є нижчим за 5,05 долара США за ПКС, %	2,4	2,0	1,9	1,8	-	0,5		0,0	0,0
1.2. Збільшити охоплення бідного населення адресними програмами соціальної підтримки	1.2.1. Частка бідних, які охоплені державною соціальною підтримкою, в загальній чисельності бідного населення, %	63,0	70,3	73,6	70,9	-	65,0		75,0	85,0
1.3. Підвищити життєстійкість соціально вразливих верств населення	1.3.1. Співвідношення рівнів бідності домогосподарств із дітьми та домогосподарств без дітей, рази	1,5	1,4	1,6	1,5	-	1,6*		1,40	1,27
	1.3.2. Частка витрат на харчування в сукупних витратах домогосподарств, %	54,6	51,4	49,6	49,4	-	50,0		40,0	30,0

* при визначенні цього цільового орієнтиру як база використовувалися попередні дані за 2015 рік, які становили 1,77.

покращили цей показник (охоплення бідних); підтримки малозабезпеченим сім'ям; одиноким матерям та батькам, які виховують дітей до 18 років та перебувають в умовах, за яких не задовольняються повною мірою їхні соціальні потреби;

- зменшення частки витрат на харчування в сукупних витратах домогосподарств, з 54,6 % у 2015 році до 49,4 % у 2018 році, що забезпечило виконання цільового індикатора, встановленого на рівні 50,0 % у 2020 році, завдяки зростанню купівельної спроможності доходів, збільшення частки витрат на ЖКП, що змінило структуру споживання, та сповільненню темпів зростання цін на продукти харчування (індекс споживчих цін на продукти харчування у 2019 році становив 108,3 % проти 144,4 % у 2015 році).

Варто зазначити відсутність стійкого прогресу у досягненні співвідношення рівнів бідності домогосподарств із дітьми та домогосподарств без дітей – хоча у 2018 році цільовий орієнтир на горизонті до 2020 року вже досягнутий, проте порівняно з 2015 роком це співвідношення не змінилося і становить 1,5 рази (за результатами уточненої звітності значення цього індикатора у 2015 році переглянуте з 1,77 до 1,5. Тому цільове значення на горизонті до 2020 року – 1,6 – було досягнуто де-факто).

За гендерним виміром спостерігаються вищі ризики малозабезпеченості: маючи в середньому нижчий рівень доходів (як заробітної плати, так і пенсій), жінки стикаються з проблемами багатовимірної бідності. Жінки та діти переважають у складі вразливих груп, які формують специфічні профілі бідності – люди похилого віку, батьки, які самостійно виховують дітей, багатодітні сім'ї тощо. Жінки також більше залежать від доступності соціальних гарантій та послуг, оскільки саме на них покладається відповідальність за організацію побуту домогосподарства, піклування про дітей та непрацездатних членів родини (відповідно до існуючих суспільних стереотипів).

Причинами недостатнього прогресу щодо скорочення бідності є:

- обмеженість фінансових можливостей бюджету, який не дозволяє забезпечити відповідне підвищення розмірів соціальних стандартів, зокрема прожиткового мінімуму, що є основою для визначення розмірів державних соціальних гарантій. Це стимулює зростання доходів громадян, перш за все тих, які отримують доходи на найнижчому рівні;
- недостатній рівень охоплення бідних громадян допомогою, оскільки не всі громадяни, які є бідними, звертаються за державною соціальною допомогою;

- обмеженість фінансового ресурсу пенсійної системи (зумовлена високим демографічним навантаженням і тіньовою зайнятістю);
- недостатність соціальних послуг за місцем проживання громадян (у громадах), які б задовольняли їхню потребу;
- хронічне недофінансування галузей соціальної інфраструктури (насамперед, охорони здоров'я), що змушує населення витрачати більше коштів на необхідні послуги. Враховуючи, що темпи зростання реальних доходів населення не покривають зменшення державного фінансування соціальної сфери, частка умовно вільних коштів (в тому числі на розвиток) в домогосподарствах залишається на низькому рівні. Це обумовлює їх низьку економічну спроможність, життєстійкість та здатність протистояти викликам соціально-економічного середовища. В таких умовах найбільш вразливими виявляються сім'ї з дітьми, а їх вразливість зростає зі збільшенням числа дітей;
- недостатня спрямованість соціальної політики на підтримку дітей, адже саме вони є основною групою ризику бідності.

З МЕТОЮ ПРИСКОРЕННЯ ПРОГРЕСУ У ДОСЯГНЕННІ ЦСР 1 НЕОБХІДНИМ є:

- реформування системи соціальних стандартів і гарантій з метою встановлення економічно обґрунтованих співвідношень між основними державними гарантіями та, відповідно, досягнення розумного балансу між основними джерелами доходів населення;
- подальше реформування пенсійної системи з метою дотримання принципів соціальної справедливості та стимулювання молодих поколінь до офіційного працевлаштування;
- започаткування диференційованого підходу в системі доступу до послуг соціальної сфери з метою покращення доступу до безоплатних чи частково безоплатних послуг вразливих категорій населення, насамперед, з числа дітей;
- розробка нового стратегічного документу, який має враховувати виклики сьогодення та ґрунтуватися на таких основних принципах:
- рівність (забезпечення задоволення основних потреб всіх громадян країни);
- створення широких можливостей;
- інклюзія (допомога щодо приєднання до середнього класу шляхом соціалізації); стійкість і безпека (підтримка середнього класу шляхом захисту та забезпечення стабільності доходу).

ціль 2

ПОДОЛАННЯ ГОЛОДУ, РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

ЦСР 2 охоплює три основні напрями, які є пов'язаними – це доступність збалансованого харчування, продуктивність сільського господарства та виробництво продуктів харчування. Загалом з 11-ти індикаторів, що вимірюють

прогрес досягнення національної Цілі 2, за 9-ма має місце позитивна динаміка, в тому числі за 7-ма досягнення визначених цільових меж на горизонті до 2020 року є цілком реалістичним.

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
2.1. Забезпечити доступність збалансованого харчування на рівні науково обґрунтованих норм для всіх верств населення	2.1.1. Споживання м'яса в розрахунку на одну особу, кг/рік	50,9	51,4	51,7	52,8	-	61,0		71,0	80,0
	2.1.2. Споживання молока та молочних продуктів у розрахунку на одну особу, кг/рік	209,9	209,5	200,0	197,7	-	270,0		320,0	380,0
	2.1.3. Споживання риби у розрахунку на одну особу, кг/рік	8,6	9,6	10,8	11,8	-	уточнюється		уточнюється	
	2.1.4. Споживання овочів у розрахунку на одну особу, кг/рік	160,8	163,7	159,7	163,9	-	уточнюється		уточнюється	
	2.1.5. Споживання фруктів у розрахунку на одну особу, кг/рік	50,9	49,7	52,8	57,8	-	65,0		78,0	90,0
2.2. Підвищити вдвічі продуктивність сільського господарства, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій	2.2.1. Продуктивність праці в сільському господарстві, тис. доларів США на одного зайнятого	8,68	8,71	9,30	10,89	-	10,00		12,50	15,00
	2.2.2. Індекс сільськогосподарської продукції, %	95,2	106,3	97,8	108,1	101,1	102,0		102,0	102,0
2.3. Забезпечити створення стійких систем виробництва продуктів харчування, що сприяють збереженню екосистем і поступово покращують якість земель та ґрунтів, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій	2.3.1. Індекс виробництва харчових продуктів, %	88,6	108,9	107,1	98,5	103,9	103,0		103,0	103,0
	2.3.2. Частка продукції харчової промисловості та переробки сільськогосподарської сировини в експорті груп 1-24 УКТЗЕД, %	38,3	42,0	41,0	39,4	44,3	51,0		57,0	65,0
	2.3.3. Частка сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом у загальній площі сільськогосподарських угідь України*, %	1,0	0,89	0,67	0,72	-	1,10		1,30	1,70
2.4. Знизити волатильність цін на продукти харчування	2.4.1. Індекс споживчих цін на продукти харчування, %	144,4	108,5	113,4	111,5	108,3	105,0		105,0	105,0

* Джерела даних є різними: 2015 рік – інформація Федерації органічного руху України; з 2016 року - Офіс підтримки реформ при Мінагрополітики. Організаціями застосовувалися різні методи збору даних.

Агропромисловий комплекс є ключовим локомотивом української економіки та її провідною ланкою, створюючи вагомий внесок у валову додану вартість (10,1% ВВП за 2018 рік) та формуючи майже половину експорту країни (44,3% в експорті товарів за 2019 рік). Одним з чинників розвитку сільськогосподарського виробництва та переробної промисловості харчових продуктів була активна модернізація виробничих процесів. Так, у 2019 році капітальні інвестиції у сільське господарство до рівня 2015 року зросли у 2,0 рази, а у харчову промисловість – у 2,4 рази. Відповідно ступінь зносу основних засобів у сільському господарстві у 2018 році порівняно з 2016 роком зменшився на 1,9 в.п. з 37,3% до 35,4%, у харчовій промисловості – на 2,8 в.п. з 51,1% до 48,3% відповідно. Більш раціональне використання наявного ресурсного потенціалу у поєднанні з процесами технологічного оновлення сприяло зростанню продуктивності праці у сільському господарстві. Так, у 2018 році продуктивність праці у сільському господарстві становила 10,89 тис. доларів США на одного зайнятого, що вище рівня 2015 року на 25,5% та перевищує цільовий орієнтир 2020 року.

Підвищення продуктивності надало можливість:

- збільшити обсяги виробництва зернових культур за рахунок використання інтенсивних технологій. Так, обсяг зернових культур у 2016 році становив 66,1 млн. т, у 2018 році – 70,1 млн. т. та у 2019 році – 75,1 млн. т.;
- поступово перейти від господарств, що суттєво залежать від погодних умов, до господарств, які здатні забезпечувати високі збори врожаїв кілька років підряд за різних умов.
- зменшити залежність від ринків РФ, успішно пережити продовольче ембарго, яке запровадила РФ у 2016 році, коли по експорту продукції груп 1-24 УКТЗЕД за рік було втрачено 0,2 млрд дол. США (у 2016 році порівняно з 2015 роком), і наростили присутність на ринках розвинених країн ЄС (на 0,07 млрд дол. США) та вийти на ринки інших країн (в цілому експорт даних груп у 2016 році перевищував 2015 рік на 0,7 млрд дол. США);
- вирішити проблему значної волатильності цін на продукти харчування як за рахунок нарощування їх пропозиції, так і внаслідок реалізації НБУ політики інфляційного таргетування, що разом призвело до зниження середньорічних цін на продукти харчування до 8,3% у 2019 році проти 44,4% у 2015 році (ІСЦ у середньорічному розрахунку).

Отже, країна впродовж останніх років стабільно виробляє достатні обсяги продовольства для забезпечення внутрішніх потреб. За рахунок власного виробництва потреба внутрішнього ринку в основних продуктах харчування забезпечується в межах 97-109%, що відповідає оптимістичному рівню продовольчої безпеки рекомендованими ФАО, та дозволяє формувати потужну базу для аграрного експорту.

Проте, це не є достатньою умовою для забезпечення продовольчої безпеки для всіх домогосподарств, а особливо для найбільш вразливих верств населення країни.

У глобальному індексі продовольчої безпеки (рейтинг 2019 року) Україна посіла 76 позицію із загальною оцінкою 57,1 балів (при максимальному показнику у 100 балів) із 113 країн світу⁸ (що на 0,2 бали більше порівняно з оцінкою 2018 року, переоціненою з використанням оновлених методологічних положень). Основними викликами для країни та факторами зменшення Індексу є низькі показники ВВП на душу населення, недостатній обсяг державного фінансування наукових досліджень та новітніх розробок в аграрному секторі, доступ фермерів до фінансування, відсутність харчових стандартів, слабка дорожня та портова інфраструктура, малий відсоток земельних ділянок, обладнаних для зрошення, а також ризики політичної стабільності та корупція.

Поряд з розвитком сільськогосподарського виробництва, що має достатнє продовольче забезпечення як для населення України, так і для розвитку експорту, Урядом вирішувались питання підвищення рівня добробуту населення, що поклало основу процесам оптимізації грошових витрат і нарощування споживання різноманітних продуктів, забезпечуючи поступовий переход до більш збалансованого споживання. Так, за підсумком 2018 року порівняно з 2015 роком збільшилося споживання майже всіх основних продуктів харчування: м'яса – до 52,8 кг на 1 особу за рік з 50,9 кг (цільовий орієнтир на 2020 – 61 кг), риби – до 11,8 кг з 8,6 кг, овочів – до 163,9 кг з 160,8 кг та фруктів – до 57,8 кг з 50,9 кг (цільовий орієнтир на 2020 – 65,0 кг.). Виключенням стало лише споживання молока – зменшення 1 особою на рік до 197,7 кг порівняно

⁸ У 2019 році відбулися зміни у методологічних положеннях обрахунку та джерелах даних, що використовуються при визначення оцінки країни за окремими показниками.

з 209,9 кг, що спостерігалося на тлі скорочення виробництва молока, яке триває з 2014 року.

Разом з тим, все ще недостатня купівельна спроможність населення і економічна доступність продуктів залишаються стримуючим фактором вдосконалення структури якісного харчування населення. Наразі відсутня збалансованість у харчуванні українців. Так, за рахунок продукції тваринного походження калорійність раціону забезпечується лише на 29% при оптимальному рівні 55%.

Підвищення купівельної спроможності населення, збільшення продуктивності сільського господарства та забезпечення якісними продуктами харчування є важливою складовою національної продовольчої безпеки.

Поряд з позитивними тенденціями, мають місце процеси, за якими прогрес відсутній або недостатній, або певний сектор економіки наразі перебуває на етапі становлення, зокрема:

- відбулось зменшення частки сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом у загальній площі сільськогосподарських угідь України з 2016 року, що пов'язане, з одного боку, із зміною системи моніторингу даних в органічному секторі України, десертифікацією недобросовісних операторів як етап «очищення органічного сектору», що є позитивним і важливим наслідком запровадження моніторингу даних зі сторони України, а з іншого, із відсутністю дієвого національного законодавства у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції. Виробництво органічної продукції протягом усіх років, у тому числі і у 2020 році, здійснюється відповідно до стандартів, еквівалентних законодавству ЄС, США, Канади та інших країн. У 2018 році було ухвалено євроінтеграційний Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» (введено в дію 2 серпня 2019 року)⁹, який визначає вимоги до виробництва та обігу органічної продукції в Україні (даний Закон ще не впроваджено, оскільки не ухвалено усі необхідні підзаконні акти до цього Закону – станом на 25.05.2020 ухвалено 5 з 12 підзаконних актів). Також, доречно зазначити, що в Україні в останні роки суттєво зросла кількість сільськогосподарських виробників органічної продукції – з 294 у 2016 році до 501 у 2018 році (сертифікованих відповідно

⁹ <https://bit.ly/3fDDvfn>

до органічних стандартів, еквівалентних органічному законодавству ЄС та США (NOP)). Станом на травень 2020 року в Україні немає жодного виробника/переробника/торговельної організації, що сертифіковані за органічним законодавством України. Тому після впровадження цього законодавства площі сільськогосподарських земель під органічним виробництвом та кількість операторів, що сертифіковані відповідно до органічного законодавства України буде збільшуватися від 0 (почнеться етап становлення), а площі сільськогосподарських земель під органічним виробництвом та кількість операторів, що сертифіковані відповідно до органічного законодавства (наприклад, ЄС), буде змінюватися відповідно до наявного попиту на міжнародному ринку, що дає підстави очікувати в умовах запровадження ринку землі¹⁰ на збільшення частки сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом у наступні періоди;

- відсутні відомості про якісні характеристики земель, що обмежує якість їх використання;
- повільно збільшується частка продукції харчової промисловості та переробки сільськогосподарської сировини в експорті груп 1-24 УКТЗЕД (з 38,3% до 44,3%), як результат двох різних процесів – втрати ринків збути РФ, де здебільшого були присутні товари харчової промисловості, а не сільськогосподарська сировина, та суттєвого зростання продуктивності саме сільськогосподарського виробництва в Україні, що призводить до збору рекордних врожаїв саме пшениці, кукурудзи, соняшника, які не лише задовільняють внутрішні потреби у переробці цієї продукції, а і підтримують експортний потенціал країни.

Лишается нереалізованим і потенціал фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації в Україні. Частка виробленої фермерськими господарствами продукції сільського господарства в загальному обсязі сільськогосподарського виробництва в постійних цінах у 2018 році становила лише 9,3% (у 2017 – 8,7%). Частка реалізованої продукції сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами щороку складає менше 0,1% від валової продукції сільського господарства країни.

ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕОБХІДНОГО ПРОГРЕСУ У РЕАЛІЗАЦІЇ ВСІХ ЗАВДАНЬ ЦСР 2 НЕОБХІДНИМ є:

- створення сприятливого середовища для МСП у сільському господарстві;
- вдосконалення нормативно-правового та інституційного забезпечення сільськогосподарського розвитку;
- розробка інструментів державної підтримки на довгостроковій основі;
- розробка та впровадження комплексного програмного документу про засади сільськогосподарського розвитку (Національна комплексна програма сільськогосподарського розвитку);
- удосконалення та запровадження моделей державно-приватного партнерства для розвитку сільських територій (кластери та кооперація);
- завершити створення належної підзаконної нормативно-правової бази у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції та забезпечити її ефективне впровадження;
- започаткування ведення: Державного реєстру операторів, що здійснюють виробництво продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції; Державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції; Державного реєстру органічного насіння і садивного матеріалу; Переліку органів іноземної сертифікації;

- започаткування акредитації, відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;
- створення та впровадження ефективної системи державного нагляду (контролю) у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;
- покращення структури експорту аграрної продукції шляхом збільшення рівня переробки сировини та інвестування у створення агропромислових кластерів та виробничо-збутових ланцюгів;
- розвиток органічного виробництва та зростання торгівлі органічною продукцією з вищою доданою вартістю на внутрішньому ринку та на експорт;
- збільшення рівня обізнаності щодо органічного сільського господарства та сприяння поширенню локального виробництва і споживання органічної продукції;
- впровадження нових гігієнічних вимог до виробництва молока та молочних продуктів, що є еквівалентними до відповідних вимог у регламентах ЄС;
- впровадження національної програми контролю сирого молока задля забезпечення якості та безпечності молока в цілому як єдиної системи моніторингу на внутрішньому ринку, так і як передумови для виходу на нові ринки з вищою доданою вартістю.

ціль 3

МІЦНЕ ЗДОРОВ'Я І БЛАГОПОЛУЧЧЯ

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

ЦСР 3 охоплює завдання покращення стану здоров'я населення, що віддзеркалює благополуччя суспільства. Загалом з 16-ти індикаторів, що вимірюють

прогрес досягнення амбітної національної Цілі 3, за 12-ма має місце позитивна динаміка, в тому числі за 4-ма вже досягнуті значення цільового індикатора.

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
3.1. Знизити материнську смертність	3.1.1. Кількість випадків материнської смерті, на 100 000 живонароджених	15,1	12,6	9,1	12,5	-	11,8*		11,4	11,2
3.2. Мінімізувати смертність, якій можна запобігти, серед дітей віком до 5 років	3.2.1. Смертність дітей у віці до 5 років, випадків на 1000 живонароджених	9,3	8,8	8,9	8,3	-	8,5		7,5	6-7
3.3. Зупинити епідемії ВІЛ/СНІДу та туберкульозу, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик та засобів лікування	3.3.1. Кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом ВІЛ, на 100 000 населення	37,0	40,0	42,8	42,8	-	30,9		24,8	20,6
	3.3.2. Кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу, на 100 000 населення	55,9	54,7	51,9	50,5	-	51,7		45,4	32,9
3.4. Знизити передчасну смертність від неінфекційних захворювань	3.4.1. Кількість смертей чоловіків від цереброваскулярних хвороб у віці 30-59 років, на 100 000 чоловіків відповідного віку	64,0	63,0	62,3	62,1	-	56,2		50,1	45,0
	3.4.2. Кількість смертей жінок від цереброваскулярних хвороб у віці 30-59 років, на 100 000 жінок відповідного віку	28,9	27,4	26,7	25,5	-	25,5		23,1	22,0
	3.4.3. Кількість смертей жінок від злойкісного новоутворення молочної залози у віці 30-59 років, на 100 000 жінок відповідного віку	26,3	25,4	24,3	24,1	-	23,0		20,0	18,3
	3.4.4. Кількість смертей жінок від злойкісного новоутворення шийки матки у віці 30-59 років, на 100 000 жінок відповідного віку	12,2	12,8	12,0	11,5	-	10,1		9,8	9,5

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
3.5. Знизити на чверть передчасну смертність населення, у тому числі за рахунок впровадження інноваційних підходів до діагностики захворювань	3.5.1. Імовірність померти у 20–64 роки, чоловіки	0,38943	0,38364	0,37535	0,38675	-	0,36000		0,33000	0,29000
	3.5.2. Імовірність померти у 20–64 роки, жінки	0,15514	0,15208	0,14696	0,15010	-	0,15000		0,14000	0,13000
3.6. Знизити рівень отримання тяжких травм і смертності внаслідок ДТП, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик реанімування, лікування та реабілітації постраждалих унаслідок ДТП	3.6.1. Кількість смертей унаслідок транспортних нещасних випадків, на 100 000 населення	12,6	12,4	12,1	10,5	-	11,0		11-10	10-9
	3.6.2. Кількість травмованих осіб унаслідок дорожньо-транспортних пригод, на 100 000 населення									
	Вид транспорту:									
	Автомобільний транспорт, що використовують перевізники у своїй господарській діяльності	4,09	4,64	4,29	4,03	-	-		уточнюється	
	Міський електричний транспорт	0,50	0,44	0,44	0,51	-	-		уточнюється	
3.7. Забезпечити загальну якісну імунізацію населення з використанням інноваційних препаратів	3.7.1. Рівень імунізації населення згідно з Календарем профілактичних щеплень до визначених шести вікових груп при профілактиці десяти інфекційних захворювань, %						-		95	95–98
	Вікова група									
	Туберкульоз до 1 року	39,8	72,3	83,6	90,1	88,6				
	Гепатит В до 1 року	25,4	28,8	57,0	67,0	77,0				
	Кіп, паротит, краснуха 1 рік	63,2	45,5	93,3	91,0	93,2				
	6 років	62,1	30,2	90,7	89,5	91,7				
	Дифтерія, правець до 1 року	26,5	21,0	53,2	69,3	80,5				
	18 місяців	33,1	23,1	51,2	66,1	80,5				
	6 років	4,1	59,1	83,5	83,4	72,9				
	16 років	1,9	56,1	76,7	77,9	91,5				
	дорослі	0,1	20,7	44,8	55,6	83,4				

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтири)	СТАН	2025 (орієнтири)	2030 (орієнтири)
	Кашлюк	до 1 року	26,5	21,0	53,2	69,3	80,5			
		18 місяців	33,1	23,1	51,2	66,1	80,5			
	Поліоміеліт	до 1 року	63,8	60,8	51,9	71,1	78,4			
		18 місяців	86,5	66,4	71,4	67,8	78,7			
		6 років	49,2	85,7	88,2	81,3	80,3			
		14 років	50,6	79,9	88,1	80,2	80,9			
	Хіб-інфекція	до 1 року	43,2	36,0	34,8	52,5	76,5			
		1 рік	38,6	51,6	44,5	57,7	80,0			
3.8. Знизити поширеність тютюнокуріння серед населення з використанням інноваційних засобів інформування про негативні наслідки тютюнокуріння	3.8.1. Частка осіб, які курять, серед жінок віком 16–29 років, %	5,0	5,1	5,2	4,8	7,5	4,5		4,0	4,0
	3.8.2. Частка осіб, які курять, серед чоловіків віком 16–29 років, %	31,4	34,4	28,9	27,9	29,3	27,0		23,0	20,0
3.9. Здійснити реформу фінансування системи охорони здоров'я	3.9.1. Частка витрат населення у загальних видатках на охорону здоров'я, %	48,78	52,29	47,45	48,24	лютий 2021 року	40,00		35,00	30,00

* при визначенні цього цільового орієнтиру як база використовувалися попередні дані за 2015 рік, які становили 12.

Протягом останніх п'яти років в галузі охорони здоров'я відбулась низка реформ, спрямованих на підвищення доступності та якості медичних послуг. Зокрема, значущі зміни відбулися у системах фінансування охорони здоров'я, медичної освіти, системі громадського здоров'я, медичних закупівлях, надання медичних послуг та інших сферах.

Прогресом у досягненні цілі є:

- зменшення рівня смертності дітей у віці до 5 років, якого вдалося досягти завдяки впровадженню сучасних перинатальних технологій і реорганізації акушерських та неонатологічних відділень і створенню мережі перинатальних центрів.

- зниження кількості хворих з уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу завдяки впровадженню нових рекомендованих ВООЗ режимів лікування з використанням нових спеціалізованих протитуберкульозних препаратів;
- скорочення кількості смертей жінок та чоловіків від цереброваскулярних хвороб через впровадження заходів, передбачених Національним планом щодо неінфекційних захворювань та подолання тягаря неінфекційних хвороб та протидії впливу факторам ризику таких як тютюнокуріння, зловживання алкоголем, нездорове харчування, низька фізична активність та забруднене атмосферне повітря;

- зменшення кількості смертей унаслідок транспортних нещасних випадків та зменшення кількості травмованих осіб унаслідок дорожньо-транспортних пригод завдяки зусиллям уряду, спрямованим на підвищення рівня безпеки в транспорті у результаті виконання відповідної Державної програми підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні до 2020 року, зокрема, заходів з покращення експлуатаційних показників автомобільних доріг і вулиць, безпеки експлуатації транспортних засобів, підвищення ефективності системи підготовки водіїв;
- зменшення кількості випадків материнської смертності через впровадження комплексних заходів та розвитку акушерських відділень;
- скорочення кількості смертей жінок від злоякісного новоутворення молочної залози, що відбулося, в тому числі, завдяки інформаційно-просвітницькій діяльності, спрямованій на профілактику захворювання, його ранню діагностику та лікування;
- зменшення імовірності жінок померти у 20-64 роки з 0,15514 у 2015 році до 0,15010 у 2018 році, що дозволяє при продовженні такої тенденції очікувати на досягнення цільового індикатора – 0,15000 – у 2020 році.

Серед позитивних тенденцій також слід відмітити:

- скорочення кількості смертей жінок від злоякісного новоутворення шийки матки у віці 30-59 років завдяки інформаційно-просвітницькій роботі, спрямованій на раннє виявлення онкологічних захворювань жіночих репродуктивних органів та поліпшення якості їх діагностики;
- скорочення частки осіб віком 16-29, які курять, серед чоловіків, що відбулося, у тому числі, завдяки запровадженню основних заходів Рамкової конвенції ВООЗ із боротьби проти тютюну в українське законодавство, зокрема, імплементації нецінових заходів – повної заборони тютюнової реклами та спонсорства, періодичної зміни попереджень про шкоду куріння на пачках сигарет, звільнення усіх громадських місць від тютюнового диму. Проте, для досягнення значного скорочення поширеності куріння серед усіх верств населення необхідно податкову політику посилити законодавчими та адміністративними заходами, зокрема, відносно тютюнових виробів для нагрівання та рідин для електронних пристрій;
- збільшення рівня охоплення профілактичними щепленнями дітей до 1 року: проти кору, краснухи та паротиту – 93,2% у 2019 році (2015 рік – 63,2%), кашлюку, дифтерії та правцю – 85% (2015 рік – 26,5%), гепатиту В – 77,0%

(2015 рік – 25,4%), туберкульозу – 88,6% (2015 рік – 39,8%), поліоміеліту – 78,4% відповідно (2015 рік – 63,8%). За останні 7 років завдяки переходу на міжнародні закупівлі в Україні наявна достатня кількість вакцин, щоб охопити імунізацією всі вікові групи, які цього потребують відповідно до законодавства. Зростання рівня імунізації населення (згідно з Календарем профілактичних щеплень) забезпечено завдяки: переходу на трирічне планування закупівлі вакцин; створенню умов для повного забезпечення потреб закладів охорони здоров'я в імунобіологічних препаратах для проведення щеплень; перегляду Календаря профілактичних щеплень та відмінені ревакцинації від туберкульозу в 7 років (це дозволило зменшити кількість уколів для дитини під час проведення профілактичних щеплень).

Проте такі позитивні тенденції не є достатніми і стримувались через:

- недостатній рівень фінансування системи охорони здоров'я. Бюджетні витрати переважно складалися із видатків закладів охорони здоров'я на виплату заробітної плати та оплату комунальних послуг (блізько 75%). За таких обставин залишається дуже мало фінансових можливостей для фактичного надання послуг, тобто лікування хворих, закупівлі медикаментів та витратних матеріалів, оновлення технологічних фондів. З 2017 року принципи фінансування в охороні здоров'я змінилися і наразі видатки для закладів охорони здоров'я відбуваються на основі послуг, які ті надали пацієнтам, що дозволить отримати більш доступну допомогу для пацієнта та забезпечити більш ефективне використання коштів на основі визначеного гарантованого пакету послуг. Стабільне фінансування та збільшення видатків на охорону здоров'я необхідне щоб в подальшому розширювати кількість послуг на безоплатній основі, гарантованих державою та покращувати матеріальну технічну базу лікарень;
- поширеність серед населення практики самолікування. За останніми даними соціологічних досліджень, в Україні майже 69% хворих займаються самолікуванням, не звертаючись за допомогою до лікарів. Це призводить до збільшення випадків ускладнень, особливо у хронічно хворих пацієнтів, негативно впливає на показники інвалідності і скорочення життя;
- неефективність частини лікарських препаратів, які реалізуються на ринку. За результатами проведених досліджень ВООЗ майже 10,5% всієї медичної продукції, що використовується в країнах з низьким та середнім рівнем доходів, не витримує перевірки та є фальсифікатом. Через відсутність єдиної системи моніторингу обігу ліків, в Україні неможливо визначити обсяг фальсифікованих ліків. Процедури допуску лікарських засобів на ринок та

погодження клінічних випробувань тривають в середньому на 15-25% часу довше, ніж аналогічні процедури у країнах ЄС.

Серед негативних тенденцій, про яку важливо зазначити, є той факт, що Україна сьогодні посідає одне з перших місць серед країн європейського регіону за кількістю ВІЛ-позитивних осіб. За експертними розрахунками, на початок 2018 р. в країні проживало 244 000 ВІЛ-позитивних людей. При цьому в Україні зросла кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом ВІЛ, на 100 000 населення з 37,0 у 2015 році до 42,8 у 2018 році, що з високою вірогідністю може свідчити про практичну не досяжність цільового індикатора 30,9 у 2020 році. Збільшення кількості хворих з уперше житті встановленим діагнозом ВІЛ зумовлене розширенням доступу до тестування та виявлення ЛЖВ, які не знали про свій статус раніше. Зокрема, протягом 5 років частка людей, що живуть з ВІЛ (ЛЖВ) та не знають про свій статус скоротилася з 50% до менше ніж 30%. Кількість ЛЖВ, що отримують антиретровірусну терапію (АРТ) збільшилася протягом 5 років на 75000 осіб та наразі охоплення АРТ складає близько 72% від кількості ЛЖВ, що знають про свій статус. 93% ЛЖВ, що приймають АРТ мають невизначальний рівень вірусного навантаження.

Глобальне співтовариство прийняло зобов'язання елімінувати передачу ВІЛ від матері до дитини до 2030 року в якості однієї з пріоритетних завдань громадської охорони здоров'я. Відомо, що своєчасна антиретровірусна терапія серед ВІЛ-позитивних вагітних та їх дітей дозволяє досягти цілей елімінації, а саме, істотно знизити ризик перинатального інфікування дитини до 2-1% або менше 50-ти випадків на 100 тисяч живонароджених дітей. Україна вже перебуває на порозі елімінації, що є важливим досягненням. Однак, у країні ще не досягнуто стабільного зниження рівня вертикальної трансмісії ВІЛ. Представники Національної ради з питань протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу виступили з ініціативою утворити та організувати ефективну роботу для виконання умов подання запиту України до регіонального секретаріату з валідації ППМД щодо проходження процесу валідації ППМД в Україні.

ДОВІДКОВО:

відповідно до законодавства України, діти, народжені ВІЛ-позитивними жінками, повинні спостерігатися протягом 18 місяців для встановлення остаточного ВІЛ-статусу. За інформацією БО «Позитивні жінки», в Україні відсоток передачі серед когорти дітей, народжених у 2017 році, склав 3,3%, серед дітей, народжених в 2019 році – 1,6%.

Також досі існує потреба в забезпеченні рівного доступу жінок, які живуть з ВІЛ, до медико-соціальних послуг, у т.ч. з питань сексуального та репродуктивного здоров'я, протидії стигматизуючому ставленню до ВІЛ-позитивних людей у суспільстві.

Серед інших проблем, що стримують прогрес у сфері охорони здоров'я, слід зазначити збереження високих гендерних відмінностей у показниках очікуваної тривалості життя та ймовірності настання передчасної смерті, особливо від зовнішніх причин (нешасні випадки, самогубства, вбивства). Надвисока смертність чоловіків працездатного віку значною мірою визначається поширенням ризикованих форм поведінки, шкідливих звичок, небажанням звертатися до лікарів, що часто пов'язуються з впливом гендерних стереотипів, які визначають «належні» моделі поведінки жінок і чоловіків.

ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ НЕОБХІДНИМ є ПОДАЛЬШЕ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТА ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ ЗАХОДІВ ДЛЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ХВОРОБ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ РАНЬОГО ВИЯВЛЕННЯ, ДІАГНОСТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ, що є ДОСТУПНИМ, ВЧАСНИМ ТА ЯКІСНИМ, ТА СТВОРЕННЯ СЕРЕДОВИЩА, що СПРИЯЄ ЗДОРОВЮ.

Також важливими завданнями є:

- забезпечити імплементацію та реалізацію заходів для профілактики не-інфекційних хвороб, які є причиною 80% смертей в країні¹¹. Зокрема, у 2018 році був ухвалений Національний план заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку, щоб координувати зусилля для подолання тягаря неінфекційних хвороб таких як: хвороби системи кровообігу, новоутворення, хронічні обструктивні хвороби легень, діабет, а також протидії впливу таким факторам ризику як: тютюнокуріння, зловживання алкоголем, нездорове харчування, низька фізична активність та забруднене атмосферне повітря;
- реалізувати створення ефективної системи охорони психічного здоров'я, орієнтованої на користувача допомоги;

¹¹ <https://bit.ly/3149WzT>

- забезпечити виконання зобов'язань з профілактики інфекційних та не-інфекційних хвороб, зокрема Стратегії розвитку імунопрофілактики та захисту населення від інфекційних хвороб, яких можна запобігти проведенням імунопрофілактики на період до 2022 року; Стратегії розвитку національної системи крові в Україні; Стратегії забезпечення біологічної безпеки та біологічного захисту за принципом «Єдине здоров'я» на період до 2025 року та плану заходів її реалізації; Державної стратегії протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року; Державної стратегії розвитку системи протитуберкульозної медичної допомоги населенню; Плану заходів щодо зниження рівня опромінення населення радоном та продуктами його розпаду, мінімізації довгострокових ризиків від поширення радону в житлових і нежитлових будівлях, на робочих місцях на 2020-2024 роки; Національної стратегії з оздоровчою руховою активністі на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здоровва нація» та планів заходів з її реалізації;
- забезпечення епідеміологічного благополуччя населення шляхом охоплення профілактичними щепленнями 95% громадян через стабільну систему закупівель імунобіологічних препаратів згідно з календарем щеплень, яка забезпечить на 100% потребу, функціонування ефективних регіональних команд у складі регіональних закладів громадського здоров'я, які здійснююватимуть управління запасами імунобіологічних препаратів (вакцин) та медичних виробів, які використовуються для профілактичних щеплень;
- запуск національної системи крові, як складової частини системи громадського здоров'я, що на загальнодержавному рівні забезпечує обіг безпечних компонентів донорської крові шляхом створення трирівневої національної системи крові європейського зразка, створення національної референс-лабораторії національної системи крові, запровадження нових методів проведення лабораторних досліджень, створення Національного реєстру донорів крові та її компонентів і осіб, яким заборонено виконувати донорські функції, впровадження програми розвитку безоплатного добровільного донорства з метою підвищення рівня добровільного безоплатного донорства;
- розвиток системи надання якісних та вчасних медичних послуг на основі доказованості та пацієнт-орієнтованості на всіх рівнях – від первинної, вторинної та високоспеціалізованої медичної допомоги, до реабілітації та паліативної допомоги.

В УМОВАХ РОЗГОРТАННЯ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ ПАНДЕМІЇ COVID-19, ПЕРЕД МЕДИЧНОЮ СИСТЕМОЮ В УКРАЇНІ ПОСТАЛИ ВИКЛИКИ РЕАГУВАННЯ НА ЕПІДЕМІЮ З ОДНОГО БОКУ, А З ІНШОГО НЕОБХІДНІСТЬ БЕЗПЕРЕВНОГО НАДАННЯ БЕЗПЕЧНИХ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ У НОВИХ УМОВАХ. У ВІДПОВІДЬ НА НОВІ ВИКЛИКИ, ЯКІ ПОСТАЛИ, НЕОБХІДНО:

- забезпечувати інфекційний контроль та безпечні умови праці для лікарів та пацієнтів в закладах охорони здоров'я;
- посилювати спроможності лабораторій у проведенні тестів на COVID-19;
- в подальшому розвивати систему фінансування охорони здоров'я для забезпечення якісних, доступних для пацієнта послуг і скорочувати виплати 'з кишені';
- покращувати матеріально-технічну базу в закладах охорони здоров'я та посилювати спроможності лікарів надавати якісну медичну допомогу відповідно до стандартів та доказів;
- посилювати систему надання медичних послуг і не допускати переривання послуг та ліків, що можуть нести загрозу життю та благополуччю людини та суспільства (АРТ терапія для хворих з ВІЛ, вакцинація, ліки для онкохворих та хворих на діабет, тощо.).

ціль 4

ЯКІСНА ОСВІТА

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

ЦСР 4 охоплює два основні напрями – забезпечення всеохоплюючої і якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх.

Загалом з 14 індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення амбітної національної Цілі 4, за 3-ма визначені цільові орієнтири на горизонті до 2020 року

вже досягнуті, та за 2-ма існує висока вірогідність досягнення визначених цільових значень на горизонті до 2020 року; 2 індикатори мають позитивну динаміку; за 3 індикаторами спостерігається негативна динаміка порівняно із 2015 роком (що з високою вірогідністю може свідчити про практичну недосяжність на горизонті до 2020 року). 4 індикатори не мають цільових орієнтирів і розглядаються як допоміжні.

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
4.1. Забезпечити доступність якісної шкільної освіти для всіх дітей та підлітків	4.1.2. Кількість учнів деннох закладів загальної середньої освіти у розрахунку на одного вчителя, на початок навчального року	8,50	8,77	8,90	9,15	9,39	9,50***		уточнюється	
4.2. Забезпечити доступність якісного дошкільного розвитку для всіх дітей	4.2.1. Показник охоплення дітей віком 5 років закладами дошкільної освіти та структурними підрозділами юридичних осіб публічного та приватного права, %	70,6	69,8	69,5	69,1	-	80,0		90,0	95,0
4.3. Забезпечити доступність професійної освіти	4.3.1. Відношення кількості вступників до закладів професійної (професійно-технічної) освіти до загальної кількості місць у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що фінансуються з державних та місцевих бюджетів	84	93	76	85	85***	86***		уточнюється	
4.4. Підвищити якість вищої освіти та забезпечити її тісний зв'язок з наукою, сприяти формуванню в країні міст освіти та науки	4.4.1. Кількість українських міст, що є членами Глобальної мережі міст ЮНЕСКО, що навчаються	-	1	4	4	4	уточ-ннюється		уточнюється	
4.5. Збільшити поширеність серед населення знань і навичок, необхідних для отримання гідної роботи та підприємницької діяльності	4.5.1. Рівень участі населення у формальних та неформальних видах навчання та професійної підготовки, %	9,2	9,0	8,7	8,6	-	10,0		12,0	14,0
	4.5.2. Частка населення, яке повідомило, що за останні 12 місяців користувалось послугами Інтернету, %	48,9	53,0	58,9	62,6	-	59,0		70,0	80,0
4.6. Ліквідувати гендерну нерівність серед шкільних учителів	4.6.1. Частка чоловіків серед педагогічних працівників, %	14,79	14,40	14,32	13,38	13,04	17,0		20,0	25,0

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
4.7. Створити у школах сучасні умови навчання, включаючи інклюзивне, на основі інноваційних підходів	4.7.1. Частка закладів загальної середньої освіти у сільській місцевості, що мають доступ до мережі Інтернет, %	85,9	89,0	91,1	91,5	95,2	85,0*		90,0	95,0
	4.7.2. Частка закладів загальної середньої освіти у сільській місцевості, в яких комп'ютери використовуються в освітньому процесі, %	72,3	95,1	96,6	98,2	98,7	65,5**		70,0	80,0
	4.7.3. Частка державних закладів загальної середньої освіти, у яких організовано інклюзивне навчання, %	-	8,98	16,17	24,45	35,14	40,00***		уточнюється	

* при визначенні цього цільового орієнтира як база використовувалися попередні дані за 2015 рік, які становили 81,6;

** при визначенні цього цільового орієнтира як база використовувалися попередні дані за 2015 рік, які становили 60,5;

*** дані, надані в оперативному порядку органом, відповідальним за розрахунок індикатора у рамках системи моніторингу реалізації ЦСР (згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку»).

Започатковані у 2016-2019 роки реформи у сфері освіти були спрямовані на:

- створення сучасного, безпечного та інклюзивного освітнього середовища, забезпечення рівного доступу до якісної загальної середньої освіти (впровадження Нової української школи), яка відповідає принципам дитиноцентризму, педагогіки партнерства (вчителі вмотивовані та кваліфіковані), наскрізного процесу виховання, базується на цінностях компетентнісно орієнтованого навчання, передбачає реальну автономію закладів освіти та справедливе фінансування;
- забезпечення доступності та реалізації права на здобуття професійної (професійно-технічної) освіти, перепідготовку та підвищення кваліфікації для громадян України, у тому числі осіб з особливими освітніми потребами, а також іноземців та осіб без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей;
- здійснення суттєвих змін щодо управління та фінансування у сфері професійної (професійно-технічної) освіти;
- переформування принципів фінансування закладів освіти – перевага у фінансуванні надається закладам освіти з підготовки студентів технічних,

природничих та аграрних спеціальностей (адже саме від них залежить стабільний технологічний розвиток країни); більше фінансування отримуватимуть ті заклади вищої освіти, які мають кращі результати своєї діяльності (вищу зайнятість випускників, більше замовлень від бізнесу та міжнародних грантів, а також входять до міжнародних рейтингів); запроваджений регіональний коефіцієнт, який дає додаткове фінансування університетам, що знаходяться поза м. Київ.

Реалізація зазначених ініціатив дозволила досягти:

- збільшення частки населення, яке повідомило, що за останні 12 місяців користувалось послугами Інтернету з 48,9% у 2015 році до 62,6% у 2018 році, що більше цільового орієнтиру у 59,0% у 2020 році, завдяки підвищенню суспільного інтересу до онлайн-контенту, а також у зв'язку зі спрощенням порядку отримання багатьох соціальних послуг через Інтернет. Це збільшує зацікавленість населення до глобальних комунікаційних можливостей. Очікується, що пожвавлення у цьому напрямі матиме місце і у 2020 році, зокрема й у зв'язку з масовою соціальною ізоляцією, зумовлену заходами із запобігання поширенню коронавірусної хвороби Covid-19;

- збільшення частки закладів загальної середньої освіти у сільській місцевості, що мають доступ до фіксованої мережі Інтернет з швидкістю підключення від 100 МГц;
- збільшення частки закладів загальної середньої освіти у сільській місцевості, в яких комп'ютери використовуються в освітньому процесі, завдяки пріоритетності цифровізації освіти;

Серед позитивних тенденцій також слід відмітити:

- збільшення кількості учнів денних закладів загальної середньої освіти у розрахунку на одного вчителя, на початок навчального року з 8,50 у 2015 році до 9,39 у 2019 році завдяки здійсненню оптимізації закладів загальної середньої освіти та, зокрема, формуванню мережі опорних шкіл із філіями (з 2016 року, коли в Україні було утворено 137 опорних шкіл, їх кількість зросла до 887 наприкінці 2019 року);
- зростання частки денних закладів загальної середньої освіти, в яких організовано інклюзивне навчання, з 8,98 % у 2016 році до 35,14% у 2019 році завдяки реалізації положень прийнятого у 2017 році Закону України «Про освіту»;

ДОВІДКОВО:

Закон України «Про освіту» гарантує право на інклюзивне навчання та створення інклюзивних класів, а також передбачає а) проведення (надання) додаткових корекційно-розвиткових занять (послуг), що визначені індивідуальною програмою розвитку для учнів інклюзивних класів, за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами; б) введення у школах відповідно до Типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти, затверджених наказом МОН від 06.12.2010 року № 1205 (у редакції наказу МОН від 01.02.2018 року № 90), посади асистента вчителя для роботи з учнями з особливими потребами з розрахунком 1 ставка на клас, у якому навчаються такі діти; в) формування мережі інклюзивно-ресурсних центрів.

- започаткування практики приєднання українських міст до членства у Глобальній мережі ЮНЕСКО, міст, що навчаються; наразі їх вже 4: Мелітополь, Нікополь, Павлоград, Новоаяворівськ;

- зростання показника відношення кількості вступників до закладів професійної (професійно-технічної) освіти до загальної кількості місць у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що фінансуються з державних та місцевих бюджетів, з 76% у 2017 році до 85% у 2018 та 2019 роках завдяки: реалізації заходів з оптимізації управління та фінансування у сфері професійної (професійно-технічної) освіти; відновленню позитивної динаміки виконання показників державного й регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти;

ДОВІДКОВО:

падіння цього показника мало місце у 2016-2017 роках [з 93% до 76%], що спричинено, насамперед, зміною моделі фінансування професійної (професійно-технічної) освіти – відповідно до статті 27 Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» з 01.01.2016 фінансування видатків на підготовку робітничих кадрів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти було передано з державного бюджету на місцеві (область, міста обласного значення, міста обласного значення – обласні центри).

- створення освітніх центрів «Донбас-Україна» та «Крим-Україна» для задоволення освітніх потреб мешканців тимчасово окупованих територій та забезпечення рівних можливостей доступу громадян України до належної та якісної освіти.

ДОВІДКОВО:

за 4 роки роботи до 40 освітніх центрів «Донбас-Україна» за спрошеною процедурою вступили: 855 осіб у 2016 році; 1346 осіб у 2017 році; 1522 особи у 2018 році; 1600 осіб у 2019 році. За 4 роки роботи до 35 освітніх центрів «Крим-Україна» вступили: 153 осіб у 2016 році; 204 осіб у 2017 році; 254 осіб у 2018 році; 265 осіб у 2019 році.

Недостатньо динамічний прогрес зумовлений дією низки чинників негативного характеру, серед яких слід виділити: складну демографічну ситуацію в регіонах України; втрату привабливості та престижності професійної

(професійно-технічної) освіти; відсутність стратегічного бачення місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування ролі системи професійної (професійно-технічної) освіти у розвитку регіону; недостатній внесок цих органів у підтримку професійної (професійно-технічної) освіти на регіональному рівні; пасивну позицію окремих керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти; недостатню роботу з професійної орієнтації населення тощо.

Разом з тим, спостерігаються тривожні тенденції:

- зменшення показника охоплення дітей віком 5 років закладами дошкільної освіти та структурними підрозділами юридичних осіб публічного та приватного права – з 70,6% у 2015 році до 69,1% у 2018 році. Це зумовлено тим, що впродовж 2015-2018 років відбулось зменшення мережі закладів дошкільної освіти та дошкільних груп при закладах загальної середньої освіти, де діти старшого дошкільного віку здобували дошкільну освіту. Тому діти старшого дошкільного віку, не охоплені закладами дошкільної освіти, здобувають дошкільну освіту за сімейною формою або за допомогою фізичних осіб, які надають відповідні послуги. Крім того, у сільській місцевості, де відсутні заклади дошкільної освіти, не завжди є можливим організовувати підвезення дітей до існуючих закладів;

ДОВІДКОВО:

мережу закладів дошкільної освіти складали у 2015 році 14813 закладів; у 2016 році – 14949; у 2017 році – 14907; у 2018 році – 14898 відповідно.

Кількість дошкільних груп при закладах дошкільної освіти скорочувалась: у 2015/16 н.р. – 2202 групи; у 2017/18 н.р. – 1905 груп; у 2018/19 н.р. – 1792 групи.

- зниження рівня участі населення у формальних та неформальних видах навчання та професійної підготовки з 9,2% у 2015 році до 8,6% у 2018 році;
- зменшення частки чоловіків серед педагогічних працівників, що обумовлено тим, що низький соціальний статус педагогічних працівників та неконкурентна заробітна плата на ринку праці не мотивує чоловіків до педагогічної діяльності.

ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР 4 НЕОБХІДНО:

- завершити впровадження Нової української школи на рівні початкової школи та забезпечити якісний перехід до реалізації реформи на рівні базової середньої освіти;
- імплементувати положення новоприйнятого Закону України «Про повну загальну середню освіту», що сприятиме підвищенню соціального статусу та заробітної плати педагогічних працівників, забезпеченням належних умов їх професійного зростання, підвищенню у цілому престижності професії учителя;
- завершити реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти, вжити невідкладних заходів щодо прийняття Закону України «Про професійну освіту», що сприятиме підвищенню престижності професійної (професійно-технічної) освіти;
- напрацьовувати спільно з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування стратегічне бачення ролі професійної (професійно-технічної) освіти у розвитку регіону, організувати системну роботу з професійної орієнтації молоді;
- ухвалити Концепцію розвитку дошкільної освіти, прийняти Закон України «Про дошкільну освіту» та Базовий компонент дошкільної освіти, що сприятимуть розширенню можливостей для отримання якісної та сучасної дошкільної освіти, підняття рівня охоплення нею дітей дошкільного віку, підвищення заробітної плати вихователям;
- прийняти Національну стратегію розвитку інклузивної освіти на 2020-2030 рр. та план заходів до неї, що дозволить консолідувати зусилля центральних та місцевих органів влади, закладів освіти, громад, міжнародних та українських громадських організацій щодо розвитку інклузивної освіти, створити умови для подальшої деінституалізації закладів освіти в інтересах дитини;
- забезпечити подолання наявних стереотипів та розвивати у здобувачів освіти громадянські компетентності, зокрема ті, що пов’язані з питаннями прав людини, недискримінації, демократії, формування високої правової культури та поваги до верховенства права;

- пришвидшити реалізацію реформи цифровізації освіти, зокрема щодо забезпечення шкіл доступом до швидкісного інтернету (від 100 Мбіт/с), електронними підручниками та іншими електронними освітніми ресурсами, а також впровадження спеціального інформаційного ресурсу в мережі Інтернет – Національної освітньої електронної платформи, на якій розміщуватимуться е-підручники, дистанційні курси, навчальні програми, підручники, посібники та інші освітні ресурси. Такий ресурс сприятиме: розвитку технологій дистанційної освіти, що, зокрема, особливо необхідні під час несприятливих ситуацій епідеміологічного, техногенного чи природного характеру, збройної агресії та ін.; технологічному забезпеченню Нової української школи; створенню сучасних умов для ефективного розвитку сфери освіти; створенню єдиної інформаційної мережі ресурсів та баз даних освітнього процесу; створенню інтерактивного середовища закладів освіти для вчителів, учнів, батьків, керівників закладів (з персональними кабінетами цих категорій користувачів Національної платформи); накопиченню та систематизації даних освітнього процесу; створенню сприятливого середовища для розвитку національного виробництва електронних освітніх ресурсів, сервісів та електронних підручників; розвитку електронного навчання і формування інформаційно-комунікаційної компетентності учасників освітнього процесу в Україні;
- забезпечувати фінансування науки в університетах за прозорим принципом, підвищувати загалом якість вищої освіти, як у частині викладацької, так і наукової її складових;

- вживати заходів з протидії зловживанням у системі освіти; формувати в учасників освітнього процесу культуру академічної та суспільної добросовісності, нетерпимості до корупції у всіх її проявах;
- розвиток дослідницької та інноваційної інфраструктури, стан якої забезпечує проведення фундаментальних і прикладних досліджень на високому рівні та створення і впровадження (комерціалізацію) вченими та іншими суб'єктами інноваційної діяльності результатів їхніх досліджень та розробок;
- запровадження механізму співфінансування створення високотехнологічних виробництв за участі закладів вищої освіти та наукових установ;
- розвиток цифрових сервісів для здійснення наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності;
- забезпечення надання прямої державної підтримки на провадження інноваційної діяльності;
- затвердити Національну стратегію розвитку державної молодіжної політики та Державну цільову соціальну програму «Молода України» на 2021-2025 роки, в яких відобразити візію молодіжної політики до 2030 року та визначити основні пріоритетні завдання і заходи, спрямовані на виховання свідомих, відповідальних та економічно активних молодих людей, що мають високий рівень життєстійкості, самостійності і спроможності, інтегрованих у суспільне життя країни та адаптованих до викликів сучасного світу.

В умовах розгортання в Україні пандемії Covid-19 необхідно розвивати використання дистанційних технологій на денний та інших формах здобуття освіти.

ціль 5

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

* індикатори 5.11, 5.24, 5.2.6–5.210, 5.4.3 – експертні оцінки.
індикатори 5.2.1, 5.2.3, 5.2.5, 5.2.11, 5.2.12, 5.3.1, 5.6.2 – дані відсутні.

ЦСР 5 охоплює завдання, пов'язані з забезпеченням рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у різних сферах життя, а також викорінення гендерно зумовленої дискримінації та насилиства.

Загалом з 20-ти індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної Цілі 5, за 10-ма має місце позитивна динаміка, в тому числі за 6-ма – досягнення визначених цільових меж на горизонті до 2020 року є цілком реалістичним. Слід зазначити, що за 8-ма показниками наразі даних немає, або наявні дані лише за один рік, що унеможливлює оцінку змін.

Започатковані у 2016-2019 роках реформи для забезпечення гендерної рівності, спрямовані на інтеграцію гендерних підходів в усі сфери життєдіяльності суспільства, створили можливість досягти цільові орієнтири за індикаторами ЦСР, зокрема щодо збільшення кількості нормативно-правових актів, шляхом перегляду діючих та прийняття нових з метою забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та недопущення дискримінації щодо жінок і дівчат.

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
5.1. Створити умови для ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчат	5.1.1. Кількість нормативно-правових актів, переглянутих або прийнятих з метою забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та недопущення дискримінації щодо жінок і дівчат, одиниць	-	-	-	4	5	3		6	9
5.2. Знизити рівень гендерно-зумовленого та домашнього насилиства, забезпечити ефективне запобігання його проявам та своєчасну допомогу постраждалим	5.2.1. Частка жінок і дівчат віком від 15 років, які будь-коли перебували у партнерстві з чоловіком, що піддавалися фізичному, сексуальному або психологічному насилиству з боку теперішнього або попереднього інтимного партнера протягом останніх 12 місяців, за формулою насилиства та віком, %*	-	-	-	-	-	-			уточнюється
	5.2.2. Кількість звернень щодо домашнього насилиства, тисяч	-	-	96,2	110,7	130,5	108,0**		113,0	118,0
	5.2.3. Кількість створених спеціалізованих служб підтримки постраждалих від домашнього насилиства, осіб	-	-	-	160	553	уточ-нюється			уточнюється
	5.2.4. Кількість дітей, постраждалих від жорстокого поводження	-	-	1 869	2 244	2 122	уточ-нюється			уточнюється
	5.2.5. Кількість осіб, які пройшли програми для кривдників	-	-	-	588	312	уточ-нюється			уточнюється

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
	5.2.6. Кількість спеціалістів, які пройшли навчання з питань запобігання та протидії домашньому насилиству	-	-	250	300	8 337	уточнюється		уточнюється	
	5.2.7. Кількість спеціалістів, які пройшли навчання з питань запобігання та протидії дискримінації стосовно жінок	-	-	560	496	1 703	уточнюється		уточнюється	
	5.2.8. Кількість наданих соціальних послуг відповідно до потреб осіб, які звернулися щодо домашнього насилиства	-	-	17 406	17 178	24 035	уточнюється		уточнюється	
	5.2.9. Кількість проведених інформаційних компаній щодо протидії домашньому насилиству	-	-	6 575	6 964	8 059	уточнюється		уточнюється	
	5.2.10. Кількість осіб, які були охоплені інформаційними компаніями щодо протидії домашньому насилиству	-	-	8 000	10 000	70 000	уточнюється		уточнюється	
	5.2.11. Відсоток зростання нульової толерантності до усіх проявів насилиства серед населення України	дані розробляються 1 раз на 5 років, з 2021 року					уточнюється		уточнюється	
	5.2.12. Відсоток фінансової забезпеченості регіональних програм щодо протидії домашньому насилиству, за рахунок відповідних місцевих бюджетів	дані розробляються 1 раз на 5 років, з 2021 року					уточнюється		уточнюється	
5.3. Заохочувати спільну відповідальність у веденні господарства та вихованні дитини	5.3.1. Співвідношення тривалості неоплачуваної домашньої роботи (ведення господарства, догляд за дітьми та іншими родичами тощо) жінок і чоловіків, %	-	-	-	-	-	-		уточнюється	
5.4. Забезпечити рівні можливості представництва на вищих рівнях прийняття рішень у політичному та суспільному житті	5.4.1. Частка жінок серед депутатів Верховної Ради України, %	12	12	12	12	20	30		30	30
	5.4.2. Частка жінок серед депутатів обласних рад та місцевих рад міст обласного значення, %	25	25	25	25	25	20***		30	30
	5.4.3. Частка жінок на державній службі у розрізі категорій посад «A», %	-	22,20****	22,80****	26,70****	17,64****	уточнюється		уточнюється	

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
5.5. Розширити доступ населення до послуг з планування сім'ї та знижити рівень підліткової народжуваності	5.51. Коефіцієнт народжуваності у віці до 20 років, на 1000 жінок віком 15-19 років	27,3	25,3	22,4	19,7	-	20,0		15,0	10,0
5.6. Розширити економічні можливості жінок	5.61. Співвідношення середньої заробітної плати жінок і чоловіків, %	74,9	74,6	78,8	77,7	77,2	80,0		83,0	85,0
	5.6.2. Рівень зайнятості жінок віком 25-44 роки, які мають дітей віком 3-5 років, %	59,0	-	-	-	-	63,0		67,0	70,0

* дані будуть доступні після прийняття наказу Мінсоцполітики про затвердження форм звітності про випадки домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі з 2021 року та проведення соціологічного обстеження;

** при визначенні цього цільового орієнтира як база використовувалися попередні дані за 2015 рік, які становили 103,1;

*** при визначенні цього цільового орієнтира як база використовувалися попередні дані за 2015 рік, які становили 14;

****дані, надані в оперативному порядку органом, відповідальним за розрахунок індикатора у рамках системи моніторингу реалізації ЦСР (згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку»).

Гендерний компонент інтегровано до низки важливих державних стратегічних та галузевих нормативних документів. Зміцнено національний механізм забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків. З 2017 року координацію взаємодії центральних органів виконавчої влади з питань гендерної рівності було включено до повноважень Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України. Це забезпечило узгоджене впровадження гендерної політики на найвищому рівні. Також було введено посаду Урядового уповноваженого з питань гендерної політики.

Тривалі адвокаційні зусилля із розширення можливостей політичного представництва жінок привели до суттєвого зростання частки жінок серед депутатів ВРУ (з 12% до 21% у 2019 р.). Прийняття нового Виборчого кодексу, що містить вимогу 40% гендерної квоти, не лише дає підстави очікувати

подальшого прогресу, а й зумовлює необхідність перегляду цільового орієнтира для відповідного індикатора.

Вдалось досягти прогресу за показником із збільшення кількості звернень щодо домашнього насильства з 96,2 тисяч у 2017 році до 130,5 тисяч звернень у 2019 році, що перевищила цільовий орієнтир, визначений на 2020 рік (108,0 тисяч). Це відбулося завдяки розбудові системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на виконання Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та удосконаленню національного механізму міжвідомчої взаємодії у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Збільшення кількості звернень щодо домашнього насильства свідчить про позитивну тенденцію розуміння жінками, чоловіками та дітьми факту порушення їхніх прав, зростання рівня довіри до органів державної влади.

Вставка 3.

Так, було ухвалено закони: «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2017), «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» (2017), «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях» (2018), внесено зміни до Закону «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2018); наприкінці 2019 року прийнято новий Виборчий кодекс України (2019), яким вводяться 40% гендерні квоти при висуванні партіями кандидатів у народні депутати України. Гендерні питання були внесені до Плану дій Уряду на 2018 та на 2019 роки, закріплени у: Державній соціальній програмі забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року (2018), Національному плані дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (2018), оновленому Національному плані дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 (2018), Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року (2018).

Позитивними тенденціями є:

- розгортання інформаційних кампаній щодо протидії домашньому насильству;
- зростання кількості осіб, які були охоплені інформаційними компаніями щодо протидії домашньому насильству, що відбулося завдяки збільшенню кількості інформаційних кампаній з питань поширення політики «нульової толерантності» серед членів суспільства, запланованих і проведених Мінсоцполітикою та структурними підрозділами облдержадміністрацій, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, та проведенню відповідних превентивних заходів;

- зростання частки жінок серед депутатів обласних рад та місцевих рад міст обласного значення, що відбулося завдяки реформі місцевого самоврядування та територіальної організації влади як імпульсу для більшого представництва жінок на місцевому рівні, проведенню інформаційно-просвітницьких кампаній, спрямованих на подолання стереотипів щодо ролі жінок і чоловіків у політиці, заохочення жінок брати участь у політиці, організації роботи організацій, що сприяють розвитку лідерських навичок для жінок-кандидаток у депутати та голови місцевих рад (у 2019 році такі Школи працюють у 15 областях України);
- зниження коефіцієнту народжуваності у віці до 20 років у розрахунку на 1000 жінок віком 15-19 років. Це відбулося завдяки підвищенню обізнаності жінок щодо планування народження дітей, проведенню просвітницької роботи з дівчатами та хлопцями щодо відповідальної статевої поведінки та з питань репродуктивного здоров'я;
- збільшення кількості спеціалістів, які пройшли навчання з питань запобігання та протидії домашньому насильству з 250 спеціалістів у 2017 році до 300 спеціалістів у 2018 році та 8337 спеціалістів у 2019 році. Це було досягнуто завдяки системній роботі з координації забезпечення діяльності та підвищення кваліфікації фахівців, до компетенції яких належать питання запобігання та протидії насильству; проведенню з 2018 по 2019 роки навчань 7820 осіб, з яких: 5324 державні службовці та 2496 посадових осіб місцевого самоврядування за програмами підвищення кваліфікації, до яких включено модулі та теми за сферами дії Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок із забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; проведенню тренінгів та підвищення кваліфікації; започаткуванню тренінгового курсу «Школа тренерів/ок з проведення гендерно-правової експертизи» за підтримки ООН Жінки тощо;
- збільшення кількості наданих соціальних послуг відповідно до потреб осіб, які звернулися щодо домашнього насильства, у тому числі завдяки приєданню органів місцевого самоврядування до Європейської хартії рівності жінок і чоловіків на місцевому рівні (цей процес розпочався у 2017 році, а на сьогодні до Хартії приєдналося 60 місцевих рад різного рівня. Важливою подією стало приєднання 12 листопада 2019 року до Хартії міста Києва);
- зростання співвідношення середньої заробітної плати жінок і чоловіків з 74,9% у 2015 році до 77,2% у 2019 році, що дозволяє при продовженні такої тенденції очікувати на досягнення цільового орієнтира 80,0 % у 2020 році.

Про наявність проблем свідчить:

- збільшення кількості дітей, постраждалих від жорстокого поводження – з 1869 осіб у 2017 році до 2122 осіб у 2019 році;
- збереження проблеми множинної дискримінації, з якою стикаються вразливі групи жінок (жінки, які живуть з ВІЛ, мають інвалідність, ромські або сільські жінки), та розширення їх кола (зокрема, жінки-ветеранки та внутрішньо переміщені жінки, які становлять 60% усіх ВПО); збереження високого рівня гендерної сегрегації (горизонтальної та вертикальної) на ринку праці, поширене дискримінаційне ставлення роботодавців до працівниць-жінок як на рівні працевлаштування, так і кар'єрного зростання; поширення дискримінації за віком, в першу чергу жінок і чоловіків старших за 45 років, молодих жінок, які можуть планувати вагітність, вагітних жінок та жінок з маленькими дітьми;
- тінізація зайнятості (із загальної кількості неформально зайнятого населення жінки складають близько 40%, що знижує їх рівень соціальної захищенності та можливості скористатися законодавчо встановленими соціальними гарантіями). Ця проблема є особливо гострою для жінок, що проживають у сільській місцевості;
- низьке представництво жінок серед голів об'єднаних територіальних громад (якщо у 2016 році серед голів сільських та селищних рад жінки становили близько 50 %, то на сьогодні, серед голів об'єднаних територіальних громад менше 20 % жінок, що пов'язано із наділенням голів об'єднаних територіальних громад широкими повноваженнями щодо розподілу фінансових ресурсів в громаді);
- активізація антигендерних рухів, що базуються на стереотипних уявленнях щодо ролей жінки і чоловіка, які створюють перепони для гендерних піретворень;
- недостатня правова обізнаність громадян з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та дискримінації за ознакою статі;
- недостатня поінформованість громадян щодо процедур, органів та установ, які протидіють дискримінації за ознакою статі у різних сферах – від запобігання домашньому насильству й до протидії порушенню їх трудових прав за ознакою статі на робочому місці;
- брак даних з розподілом за статтю, віком та іншими необхідними ознаками у більшості галузей, за винятком демографічної та медичної статистики, недостатність людських та технічних ресурсів для обробки таких даних у разі їх введення.

ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРЕСУ У ДОСЯГНЕННІ ЦСР 5 НЕОБХІДНО:

- зміцнення національного механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на центральному та місцевому рівнях;
- розширення міжнародних зобов'язань Україні у царині гендерної рівності та розширення прав та можливостей жінок;
- продовження удосконалення нормативно-правової бази, зокрема щодо сексуального насильства, пов'язаного зі збройною агресією;
- застосування гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів та впровадження гендерного бюджетування;
- удосконалення процедури гендерно-правової експертизи;
- впровадження гендерного бюджетування;
- подолання гендерних стереотипів, у тому числі шляхом прийняття та реалізації Національної комунікаційної стратегії України у сфері гендерної рівності;
- удосконалення статистичної та адміністративної звітності в частині розширення показників з розподілом за статтю, віком та іншими необхідними ознаками; заповнення існуючих прогалин у даних, що стосуються становища вразливих груп жінок, які стикаються з множинною дискримінацією, та поширення гендерно зумовленого та домашнього насильства, а також непропорційного розподілу неоплачуваної роботи в домашньому господарстві між жінками та чоловіками, за допомогою проведення спеціальних обстежень населення, програм яких ґрунтуються на міжнародних стандартах (наприклад, Медико-демографічне обстеження населення та обстеження з питань робочого часу);
- забезпечення сталості місцевих механізмів запобігання і протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, розвиток системи послуг для постраждалих, запуск та підтримка спеціалізованих служб на рівні місцевих громад тощо;
- продовження діяльності, спрямованої на збільшення представництва жінок на виборних посадах на всіх рівнях;
- впровадження гендерних підходів до реалізації реформ у сфері децентралізації та формування політик і програм регіонального розвитку;
- актуалізацію порядку денного «Жінки, мир, безпека» на національному та місцевому рівні.

ціль 6

ЧИСТА ВОДА ТА НАЛЕЖНІ САНІТАРНІ УМОВИ

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

* індикатори 6.1.1, 6.1.2, 6.1.3, 6.2.1 – експертні оцінки.
індикатор 6.5.1 – дані відсутні.

ЦСР 6 охоплює забезпечення наявності та сталого управління водними ресурсами та санітарією.

Загалом з 12-ти індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення амбітної національної Цілі 6, за 4-ма визначені цільові орієнтири на горизонті до 2020 року вже досягнуті. Має місце позитивна динаміка порівняно із 2015 роком за 3-ома індикаторами. За 4-ма індикаторами спостерігається

негативна динаміка (слід зазначити, що за цими індикаторами цільові орієнтири не визначені). За 1-м індикатором наразі даних немає.

Започатковані реформи та реалізація заходів Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» дозволили забезпечити певне покращення ситуації із забезпеченням доступу населених пунктів до централізованого водопостачання та централізованих систем водовідведення.

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
6.1. Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання	6.1.1. Безпечність та якість питної води за мікробіологічними показниками (по % нестандартних проб)						-		уточнюється	
	за типом місцевості проживання									
	міська місцевість	3,1	4,3	4,6	5,1	5,7				
	сільська місцевість	7,6	10,4	11,2	11,8	11,4				
	за типом водопостачання									
	централізоване	4,6	6,4	6,7	7,7	8,2				
	некентралізоване	18,0	23,1	20,4	23,4	24,6				
	6.1.2. Безпечність та якість питної води за радіаційними показниками (по % нестандартних проб)						-		уточнюється	
	за типом місцевості проживання									
	міська місцевість	1,6	1,1	4,3	4,0	4,1				
	сільська місцевість	0,0	0,5	6,6	9,8	12,5				
	за типом водопостачання									
	централізоване	1,1	1,1	3,9	4,0	4,6				
	децентралізоване	1,7	0,4	3,0	2,5	4,0				

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
	6.1.3. Безпечность та якість питної води за органолептичними, фізико-хімічними та санітарно-токсикологічними показниками (по % нестандартних проб)						-		уточнюється	
	за типом місцевості проживання									
	міська місцевість	12,4	13,7	16,2	18,5	17,2				
	сільська місцевість	22,5	25,5	27,4	29,8	31,2				
	за типом водопостачання									
	централізоване	15,7	18,4	20,0	22,7	22,3				
	нецентралізоване	32,7	33,2	32,6	34,4	30,4				
	6.1.4. Частка сільського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання, %*****	25,0	29,0	30,0	30,1	-	20,0*		30,0	50,0
	6.1.5. Частка міського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання, %*****	99,0	99,0	99,3	99,2	-	90,0**		95,0	100,0
6.2. Забезпечити доступність сучасних систем водовідведення, будівництво та реконструкцію водозабірних та каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання	6.2.1. Частка сільського населення, яке має доступ до централізованих систем водовідведення, %*****	3,0	2,2	2,5	2,5	-	уточнюється		уточнюється	
	6.2.2. Частка міського населення, яке має доступ до централізованих систем водовідведення, %*****	92,0	94,0	95,0	96,1	-	90,0***		100,0	100,0
6.3. Зменшити обсяги скидання неочищених стічних вод, у першу чергу з використанням інноваційних технологій водоочищення, на державному та індивідуальному рівнях	6.3.1. Обсяги скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти, млн куб. м	875,1	698,3	997,3	952,0	737,2	725,0		557,0	279,0
	6.3.2. Частка скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти у загальному обсязі скидів, %	16,38	12,93	21,15	18,27	13,72	13,00		10,00	5,00

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
6.4. Підвищити ефективність водокористування	6.4.1. Водоємність ВВП, куб. м використаної води на 1000 грн ВВП (у фактичних цінах)	23,85	19,61	15,27	11,73	10,30	3,20***		2,90	2,50
	6.4.2. Поточна водоємність ВВП, % до рівня 2015 року	100,00	82,23	64,02	49,16	43,19	90,00		80,00	70,00
6.5. Забезпечити впровадження інтегрованого управління водними ресурсами	6.5.1. Кількість річкових басейнів, для яких затверджено плани управління, одиниць	розробляється 1 раз на 6 років, з 2024 року				-	-	уточнюється		

* при визначенні цього цільового орієнтира як база використовувалися попередні дані за 2015 рік, які становили 17,2;

** при визначенні цього цільового орієнтира як база використовувалися попередні дані за 2015 рік, які становили 89,8;

*** при визначенні цього цільового орієнтира як база використовувалися попередні дані за 2015 рік, які становили 87,1;

**** при визначенні цього цільового орієнтира як база використовувалися попередні дані за 2015 рік, які становили 3,6;

***** дані, надані в оперативному порядку органом, відповідальним за розрахунок індикатора у рамках системи моніторингу реалізації ЦСР (згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку»).

Завдяки кращій очистці стоків водокористувачами внаслідок проведеної модернізації очисних споруд, збільшення очисних потужностей, впровадження нових технологій і отримання водокористувачами більших показників ГДК забруднюючих речовин у зворотних (стічних) водах, що дає підстави показати, що ці води вже не забруднені, дозволило досягти:

- зменшення обсягів скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти – з 875,1 млн куб. м у 2015 році до 737,2 млн куб. м у 2019 році;

ДОВІДКОВО:

збільшення цього показника мало місце у 2017-2018 роках [з 698,3 млн куб. м у 2016 році до 952,0 млн куб. м у 2018 році], що спричинено, насамперед, відсутністю дієвих заходів з модернізації очисних споруд для забезпечення належної очистки.

- зменшення частки скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти з 16,38% у загальному обсязі скидів у 2015 році до 13,72% у 2019 році.

Водночас, цю позитивну тенденцію не можна вважати стабільною в умовах значних проблем з модернізацією технологій очистки та обладнанням наявних очисних споруд.

ДОВІДКОВО:

збільшення цього показника мало місце у 2017 році [з 12,93% у 2016 до 21,15% у 2017 році], що спричинено внаслідок неефективної роботи очисних споруд.

Позитивною тенденцією є зменшення поточної водоємності ВВП з 100% у 2015 році до 43,19% до рівня 2015 року у 2019 році (тобто, цільовий орієнтир 90,0% на горизонті до 2020 року вже досягнутий) та, відповідно, зменшення водоємності ВВП, обчисленої як обсяг куб. м використаної води на 1000 грн ВВП (у фактичних цінах) – з 23,85 у 2015 році до 10,30 у 2019 році. Це досягнуто внаслідок зменшення водоємності у виробництві -використання води на одиницю продукції. Слід зазначити, що динаміка індикатора позитивна, але недостатня для досягнення цільового орієнтиру 2020 року в 3,20 куб. м використаної води на 1000 грн ВВП. Для такого показника потрібно зменшити рівень використання води у виробництві ще майже у 3 рази.

В цілому, прогрес у досягненні індикаторів цілі присутній, але недостатній у зв'язку з браком фінансування як на державному, так і на місцевому рівнях.

Разом з тим мають місце процеси, які негативно впливають на якість питної води та централізованого водопостачання. Якість питної води у системах водопостачання протягом 2015-2018 років мала тенденцію до погіршення. Зокрема, відбулось:

- перевищення нормативів безпечності та якості питної води за мікробіологічними показниками (по % нестандартних проб), радіаційними показниками (по % нестандартних проб) і органолептичними, фізико-хімічними та санітарно-токсикологічними показниками (по % нестандартних проб);
- зниження частки сільського населення, яке має доступ до централізованих систем водовідведення з 3,0% у 2015 році до 2,5% у 2018 році внаслідок недовиконання заходів програми «Питна вода України».

ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРЕСУ НЕОБХІДНО:

- активізувати заходи: щодо імплементації Директиви ЄС про очистку міських стічних вод; щодо імплементації Нітратної директиви ЄС; щодо впровадження директив у сфері управління водними ресурсами;
- модернізувати очисні споруди та продовжити впровадження сучасних методів очистки стічних вод;
- розробити Концепцію реалізації державної політики у сфері централізованого питного водопостачання та централізованого водовідведення України (із врахуванням змін до Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» на 2011-2020 року) щодо її продовження до 2030 року;
- розробити плани управління річковими басейнами;
- впровадити Директиву Ради 98/83/ЄС від 03.11.1998 по якості води, призначеної до споживання людиною, (зі змінами), зокрема в частині впровадження Планів забезпечення безпеки води.

Забезпечення потреб населення у воді є першочерговим завданням.

ціль 7

ДОСТУПНА ТА ЧИСТА ЕНЕРГІЯ

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

ЦСР 7 охоплює два основні напрями: модернізація енергетичної інфраструктури та підвищення енергоефективності.

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
7.1. Розширити інфраструктуру та модернізувати мережі для забезпечення надійного та сталого енергопостачання на основі впровадження інноваційних технологій	7.1.1. Виробництво електроенергії, млрд кВт·год	157,7	154,8	155,4	159,4	154,0	163,8		178,4	182,0
	7.1.2. Технологічні витрати електричної енергії в розподільчих електромережах, %	11,5	11,7	11,8	11,8	-	11,0		10,0	9,0
	7.1.3. Втрати тепла в тепломережах, %					листопад 2020 року	-		14	12
7.2. Забезпечити диверсифікацію постачання первинних енергетичних ресурсів	7.2.1. Максимальна частка імпорту первинних енергоресурсів [крім ядерного палива] з однієї країни [компанії] в загальному обсязі їхнього постачання [імпорту], %:						<15		< 12	< 12
	вугілля [2701]	54,3	66,7	67,0	70,2	68,6				
	нафта [2709]	99,9	97,4	85,2	94,2	76,7				
	газ природний [271121]	37,3	29,5	40,5	37,3	45,1				
	7.2.2. Частка одного постачальника на ринку ядерного палива, %	91,6	60,9	58,6	61,4	55,4	< 70		< 60	< 50
7.3. Завдання Збільшити частку енергії з відновлюваних джерел у національному енергетичному балансі, зокрема за рахунок уведення додаткових потужностей об'єктів, що виробляють енергію з відновлюваних джерел	7.3.1. Частка енергії, виробленої з відновлюваних джерел, у загальному кінцевому споживанні енергії, %	4,9	5,8	6,7	7,0	-	11,0		14,2	17,1
7.4. Підвищити енергоефективність економіки	7.4.1. Енергоємність ВВП (витрати первинної енергії на одиницю ВВП), кг н. е. на міжнародний долар за ПКС 2011	0,282	0,288	0,267	0,269*	-	0,200		0,170	0,140

* Дані оперативні.

Загалом з 7-ми індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення амбітної національної Цілі 7, за 3-ма має місце позитивна динаміка, по 1-му з індикаторів дані будуть наявні у листопаді 2020 року та ще за 3-ма індикаторами спостерігається негативна динаміка порівняно із 2015 роком, що з високою вірогідністю може свідчити про практичну недосяжність на горизонті до 2020 року.

Враховуючи нові виклики, у 2017 році Урядом було прийнято та наразі реалізується Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність». Виконання заходів в рамках Стратегії дозволило:

- зменшити частку одного постачальника на ринку ядерного палива з 91,6% у 2015 році до 55,4% у 2019 році (цільовий орієнтир 2020 – <70) завдяки укладанню нових партнерських угод з провідним виробником – компанією Westinghouse Electric;
- збільшили частку енергії, виробленої з відновлюваних джерел, у загально-му кінцевому споживанні енергії з 4,9% у 2015 році до 7,0% у 2018 році, що дає підстави очікувати на досягнення цільового індикатору, визначеного на 2020 рік (11,0%), завдяки зростанню обсягів встановленої потужності об'єктів відновлюваної енергетики. Так, в електроенергетичному секторі відбулося зростання встановленої потужності об'єктів відновлюваної енергетики завдяки системі державної підтримки за моделлю «зеленого» тарифу. У секторі теплоенергетики зростання встановленої потужності об'єктів відновлюваної енергетики відбулося у зв'язку із запровадженням стимулюючих тарифів для теплогенеруючих підприємств, що виробляють теплову енергію з альтернативних джерел енергії на рівні 90% середньозваженого тарифу на теплову енергію, вироблену з використанням природного газу;
- зменшити енергоємність ВВП з 0,282 кг н. е. на міжнародний долар за ПКС 2011 у 2015 році до 0,269 кг н. е. на міжнародний долар за ПКС 2011 у 2018 році, що відбулось в тому числі, з причини скорочення виробництва в енергоємних секторах економіки.

Проте інтенсивність змін є недостатньою і потребує прискорення. Головними причинами відставання від визначеної траєкторії є складна соціально-економічна ситуація в Україні та гостра нестача фінансових ресурсів для реалізації якісних реформ паливно-енергетичного комплексу.

Не вдалося забезпечити зменшення технологічних витрат електричної енергії в розподільчих електромережах, які з 11,5% у 2015 році підвищилися до 11,8% у 2018 році внаслідок незадовільного технічного стану об'єктів

електричних мереж (потребують капітального ремонту, реконструкції чи повної заміни близько 52% електричних мереж). Незадовільними темпами виконується завдання зменшення частки імпорту первинних енергоресурсів (крім ядерного палива) з однієї країни, зокрема: по вугіллю вона зросла з 54,3% у 2015 році до 68,6% у 2019 році, внаслідок втрати всіх шахт, де видобувається вугілля антрацитової групи, по нафти зменшилась з 99,9% до 76,7% відповідно, по газу природному збільшилась і становила 45,1% внаслідок підготовки України та європейських газових трейдерів до того, що Російська Федерація може припинити транзит свого газу через Україну.

Проблемами, які лишаються невирішеними і стримують прогрес у досягненні ЦСР 7, є:

В електроенергетичному комплексі

- незадовільний технічний стан об'єктів електричних мереж (частка електричних мереж, які потребують капітального ремонту, реконструкції чи повної заміни становить 52%);
- низька якість технічного обслуговування електричних мереж.

За останні роки кількість промислово-виробничого персоналу, задіяного в експлуатації об'єктів електричних мереж, зменшилась в 1,5 рази. Кількість спеціалізованої техніки та механізмів, які використовуються для обслуговування електричних мереж, у т. ч. автовишок, та підлягають списанню, досягає 30%. Незважаючи на наповнення операторами систем розподілу (ОСР) планів розвитку та інвестиційних програм заходами з розвитку електричних мереж, обсяги оновлення мереж покривають лише незначну частку від наявної потреби. Сума необхідних капітальних інвестицій у розподільчі мережі з точки зору перспектив у понад 3 рази перевищує обсяги фактичного фінансування. Таким чином, за відсутності додаткових джерел фінансування ремонтно-експлуатаційних робіт на об'єктах електромереж процес їх старіння зупинити неможливо. Крім того, ОСР, в умовах їх монопольного становища, не виявляють зацікавленості до впровадження «пілотних» проектів з розвитку розподільчих електричних мереж без додаткового фінансового стимулювання.

У сфері функціонування ринку природного газу

- відсутність для України з 2015 року альтернативи імпорту газу з європейського напряму. За підсумками 2019 року обсяги імпорту газу зросли на 12,4% до 11,8 млрд куб. м. До газосховищ за 2019 рік закачали 13,1 млрд куб. м газу – на 34% більше, ніж протягом 2018 року.

ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ, БАЛАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ ТА НОРМАЛЬНОГО РЕЖИМУ РОБОТИ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОЇ СФЕРИ НЕОБХІДНО:

- удосконалити нормативно-правову базу за наступними напрямами у максимально короткі терміни часу: внести зміни до Правил ринку щодо перегляду/скасування встановлених обмежень цін на балансуючому ринку та ринку допоміжних послуг таким чином, щоб ціноутворення не знижувало забезпеченість ОЕС України потужностями для балансування, необхідними для її надійної роботи; забезпечити при встановлені квот підтримки суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з відновлюваних джерел, обов'язкову умову для інвесторів одночасного забезпечення високоманеврової генерації або систем типу Energy Storage; внести до Кодексу системи передачі та Правил ринку зміни, якими робота накопичувачів енергії (електроакумулюючих станцій, гідроакумулюючих станцій та інших) відповідно до потреб ОЕС України буде рентабельною; прискорити впровадження відповідальності генерації з відновлюваних джерел за небаланси;
- вжити заходи із забезпечення розвитку генерації, а також систем акумулювання, необхідних для виконання вимог щодо відповідності (достатності) генеруючих потужностей, а саме: забезпечити будівництво нових маневрових потужностей зі швидким стартом, систем регулювання та підтримки частоти, ввести додатково не менше 200 МВт потужностей акумулювання електричної енергії; опрацювати питання щодо реалістичності реалізації та доцільності коригування Національного плану скорочення викидів від великих спалювальних установок (НПСВ); для недопущення проблем з достатністю генерації через невиконання НПСВ на рівні 2025 року як найшвидше розпочати екологічну модернізацію блоків теплової генерації або розпочати нове будівництво; забезпечити, щоб обсяги річних квот підтримки суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з відновлюваних джерел, не перевищували можливості ОЕС України щодо їх повної інтеграції без обмежень видачі потужності;

- для забезпечення технічного переоснащення інфраструктури операторів систем розподілу електричної енергії перейти до нової моделі тарифоутворення – RAB-регулювання, що надасть можливість належного фінансування проектів з підвищення енергоефективності роботи електричних мереж та сприятиме активному розвитку електроенергетики в цілому;
- провести ряд змін у функціонуванні ринків природного газу, нафти та продуктів їх переробки, зокрема: здійснити заходи стосовно нарощення власного видобутку природного газу і нафти завдяки лібералізації ринків та послаблення податкового навантаження; урегулювати питання провадження біржової та клірингової діяльності на ринку природного газу; доцільно здійснити превентивні заходи з регулювання ринку (встановити вимоги до бірж та інших правових форм органіованої торгівлі природним газом щодо прозорості їх діяльності, до суб'єктів господарювання, які мають намір провадити або вже провадять клірингову діяльність та/або діяльність центрального контрагента; визначити засади регулювання зазначених видів діяльності; дослідити можливість і доцільність відновлення діяльності нині закритих нафтопереробних підприємств з подальшим відновленням виробництва, зачлененням партнерів до управління ними, їх продажем або виведенням з експлуатації).

ціль 8

ГІДНА ПРАЦЯ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

ЦСР 8 охоплює два основні напрями, які є щільно пов'язаними – економічне зростання та гідну працю.

Загалом з 14-ти індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення амбітної національної Цілі 8, за 2-ма визначені цільові орієнтири на горизонті до 2020 року вже досягнуті, за 3-ма існує висока вірогідність досягнення за підсумком 2020 року, за 5-ма має місце позитивна динаміка, яка потребує прискорення, та за 3-ма індикаторами спостерігається негативна динаміка або слабка позитивна.

Започатковані реформи, курс на європейську інтеграцію, переорієнтація бізнесу з російського на розвинуті західні ринки, незважаючи на потужні геополітичні виклики (негативні наслідки тимчасової окупації АР Крим,

м. Севастополя та частини територій у Донецькій та Луганській областях Російською Федерацією), створили умови для досягнення:

- середньорічних темпів зростання реального ВВП на рівні 2,9% (за 2016–2019 рр.), в тому числі на одну особу – на 3,4% завдяки прискореному росту інвестицій (ВНОК на 16,8% в середньому щороку, починаючи з 2016 року і по 2019 рік включно) та споживчого попиту населення (на 8,4% відповідно).
- підвищення рівня зайнятості з 64,4% (у розрізі статі: жінок – 59,1%; чоловіків – 70,2%) у 2015 році до 66,9% (61,6% та 72,7% відповідно) у 2019 році (при цільовому орієнтири 66,0% у 2020 році та, разом з тим, рівня продуктивності праці (на 11,1% у 2019 році до рівня 2015 року) на основі модернізації виробництва та запровадження нової політики оплати праці,

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
8.1. Забезпечити стійке зростання ВВП на основі модернізації виробництва, розвитку інновацій, підвищення експортного потенціалу, виводу на зовнішні ринки продукції з високою частиною доданої вартості	8.1.1. Індекс фізичного обсягу ВВП, %	90,2	102,4	102,5	103,4	103,2*	104,0		106,0	107,0
	8.1.2. Частка валового нагромадження основного капіталу у ВВП, %	13,5	15,5	15,8	17,7	18,0*	23,0		28,0	22,0
	8.1.3. Частка експорту товарів з використанням у виробництві технологій високого та середньовисокого рівня в загальному обсязі експорту товарів, % **	19,2	17,3	16,8	17,0	16,4	25,0		28,0	30,0
	8.1.4. Місце України у рейтингу за Глобальним інноваційним індексом	64	56	50	43	47	50		45	40
8.2. Підвищувати ефективність виробництва на засадах сталого розвитку та розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв	8.2.1. Коєфіцієнт віддачі основних засобів	0,1194	0,1199	0,1195	0,1204	січень 2021 року	0,1300		0,1800	0,2300
	8.2.2. Індекс продуктивності праці, %	99,2	103,5	103,2	102,1	101,9***	104,0		103,6	105,8
8.3. Підвищити рівень зайнятості населення	8.3.1. Рівень зайнятості населення віком 20–64 роки, %	64,4	64,2	64,2	65,6	66,9	66,0		68,0	70,0

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
8.4. Скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок	8.4.1. Частка молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок, у загальній чисельності осіб віком 15–24 роки, %	17,2	17,8	15,9	14,5	-	17,0		16,5	15,5
8.5. Сприяти забезпеченню надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих, зокрема шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки	8.5.1. Кількість потерпілих від нещасних випадків на виробництві, які призвели до втрати працевздатності на 1 робочий день чи більше, % до рівня 2015 року	100	104	101	97	91	75		60	55
	8.5.2. Кількість загиблих від нещасних випадків на виробництві, % до рівня 2015 року	100	107	98	109	113	70		50	45
	8.5.3. Частка працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, у загальнообліковій кількості штатних працівників, %	28,9	-	28,4	-	-	22,0		17,0	12,0
8.6. Створити інституційні та фінансові можливості для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення та розвитку креативної економіки	8.6.1. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів середнього та малого підприємництва, млн осіб	6,5	6,5	6,6	7,0	-	8,3		9,5	10,5
	8.6.2. Частка доданої вартості за витратами виробництва суб'єктів середнього та малого підприємництва, у % до загальної суми доданої вартості за витратами виробництва	58,1	62,3	62,6	64,3	-	70,0		75,0	80,0
	8.6.3. Місце України у рейтингу легкості ведення бізнесу DoingBusiness	81	80	76	71	64	30		25	20

* дані Держстату, уточнена звітність (остаточна звітність – грудень після звітного року);

** групи товарів «Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості», «Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них», «Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання», «Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби», 90-та підгрупа групи «Прилади та апарати оптичні, фотографічні» (згідно з УКТЗЕД);

*** розрахунки Мінекономіки на основі уточненої звітності Держстату.

наслідком якої, в тому числі, стало – 1) збільшення реальної заробітної плати в середньому щорічно на 12,6% за 2016-2019 роки, а також зменшення гендерної нерівності у доходах шляхом скорочення розриву між середньою заробітною платою чоловіків і жінок з 25,1% у 2015 році до 22,8% у 2019 році, 2) зменшення неформальної зайнятості з 26,2 % від загальної кількості зайнятого населення у 2015 році до 20,9% у 2019 році, в тому числі у сільськогосподарських секторах – з 19,0% до 14,5% у 2018 році;

- зменшення рівня безробіття з 9,1% у 2015 році до 8,2% у 2019 році та кількості молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок з 17,2% у 2015 році до 14,5% у 2018 році;
- зростання частки доданої вартості за витратами виробництва МСП з 58,1% у 2015 році до 64,3% у 2018 році;
- покращення місця України у рейтингу Глобального інноваційного індексу на 17 позиції до 47 у 2019 році в порівнянні з 2015 року (при цільовому показнику 50 у 2020 році).

Серед позитивних тенденцій також слід відмітити:

- зростання кількості зайнятих працівників у суб'єктів середнього та малого підприємництва на 0,5 млн осіб у 2018 році порівняно з 2015 роком;
- зменшення кількості потерпілих від нещасних випадків на виробництві, які привели до втрати працевздатності на 1 робочий день чи більше, на 9% у 2019 році порівняно з 2015 роком;
- покращення місця України у рейтингу легкості ведення бізнесу Doing-Business на 17 позицій до 64 місця у 2019 році (порівняно з 2015 роком).

Проте такий прогрес не є достатнім, він стимувався в основному внаслідок:

- негативного впливу збройної агресії (за 6 років – понад 13 тис загиблих військових та цивільних, понад 1,4 млн переміщених осіб, 300 тис. інвалідів; тимчасовою окупацією понад 7% території, яка була джерелом частини ВВП: частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях – 10,0% ВВП, а тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим і м. Севастополя – 3,7%);
- втрати усталених міжгалузевих та логістичних зв'язків у регіональному та зовнішньоекономічному просторі;

- впливу на виробництво постійно запроваджуваних РФ різних торговельних і транзитних обмежень та дзеркальних дій у відповідь з боку України;
- неповного заміщення втрат традиційного російського ринку (скорочення експорту товарів до РФ за 2014-2019 роки становить 11,5 млрд дол. США) виходом на нові ринки та розширенням присутності на європейських ринках (збільшення експорту товарів до країн ЄС та інших країн, крім РФ та Казахстану – 1 млрд дол. США), що пов'язано із складністю і тривалістю процесів такого виходу;
- недостатньо активного впровадження у виробництво інноваційної продукції та технологій у промисловості, які б і мали допомогти завоювати нові ринки;
- недостатнього зовнішнього попиту, що спричинено новою протекціоністською політикою, що шириться світом;
- низької участі банківської системи та фондового ринку у фінансуванні інвестиційних проектів та МСП;
- повільного реформування судової системи та слабким захистом прав власності, що стимувало притік іноземних інвестицій;
- збереження високого рівня гендерної сегрегації ринку праці, в умовах якої жінки зосереджуються на посадах нижчого рівня та в секторах економіки, які традиційно характеризуються нижчими рівнями оплати праці (зокрема, галузі бюджетної сфери),
- збереженням складнощів із працевлаштуванням окремих категорій працівників через упереджене ставлення з боку роботодавців (люди передпенсійного віку, молоді жінки репродуктивного віку або жінки, які мають маленьких дітей).

Разом з тим існують тенденції, за яким прогрес загалом відсутній або є слабким.

Так, не забезпечено надійні та безпечні умови праці для працюючих, про що свідчить недостатня динаміка показника щодо частки працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, у загальнообліковій кількості штатних працівників (з 28,9% у 2015 році до 28,4% у 2017 році). Також за показником кількості загиблих від нещасних випадків на виробництві має місце негативна динаміка росту – протягом п'яти років (з 2015 року по 2019 рік) ріст становив 13,0%. Основними причинами настання нещасних випадків, у тому числі

зі смертельним наслідком, були організаційні, серед яких найбільш поширені – невиконання вимог інструкцій з охорони праці, невиконання посадових обов'язків, порушення правил безпеки руху, технологічного процесу тощо. Усунення організаційних причин не потребує коштів, необхідним є посилення технологічної і трудової дисципліни, рівня організації виконання робіт, а також вжиття належних заходів щодо підвищення рівня професійної підготовки працівників та їх навчання з питань організації та безпечної виконання робіт, тобто запровадження ефективної системи управління охороною праці.

Коефіцієнт віддачі основних фондів підвищився до 0,1204 у 2018 році проти 0,1194 у 2015 році, що є недостатнім.

Також, протягом 2017-2019 років сформувався позитивний тренд нарощування експорту високо- та середньовисокотехнологічних товарів – на 29,7% за період кумулятивно¹². Проте цього виявилося недостатньо для компенсації втрат, понесених у період 2013-2016 років внаслідок падіння обсягів експорту цих товарів (на 66,2%). При цьому частка цих товарів у загальному обсязі експорту товарів не досягла у 2019 році рівня 2015 року (19,2%) і становила 163% (16,8% у 2017 році, 17,0% у 2018 році).

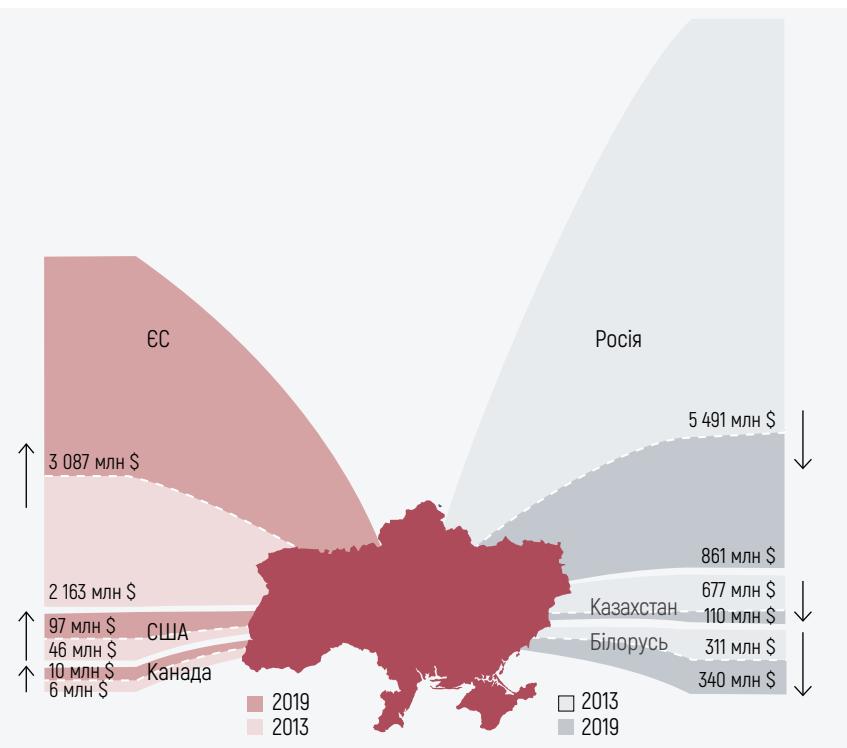
Слід зазначити, що до 2013 року для цих товарів основними були ринки Російської Федерації, Казахстану, Білорусі (зокрема у машинобудуванні – це 61%). Саме з виробниками цих країн були створені ланцюги доданої вартості та система кооперації з виробництва високо- та середньовисокотехнологічних товарів. Вітчизняні виробництва були зорієнтовані на стандарти та технологічні рівні розвитку цих країн. Тому збройна агресія, а за нею торговельні та транзитні обмеження, запроваджені РФ, фактично унеможливили збереження присутності вітчизняних високо- та середньовисокотехнологічних товарів на ринках зазначених країн. Разом з тим, вихід з цією продукцією на європейські ринки або ринки інших розвинених країн, які мають інші вимоги стандартів, інші технологічні рівні розвитку, не є швидким і простим. Він вимагає часу та відповідних затрат. На сьогодні Україна змінила географічну структуру експорту цих товарів, проте все ще не компенсувала втрату абсолютних обсягів їх експорту.

Поряд з цим суттєвого прискорення набула динаміка експорту високотехнологічних послуг: за даними НБУ, у 2016–2019 роках позитивне сальдо телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг збільшилось у 2,5 раза

¹² За розрахунками Мінекономіки на базі даних Держстату.

(з 1,5 млрд долларів США у 2015 році до 3,6 млрд долларів США у 2019 році), а частка цих послуг у експорті послуг зросла з 16,9% у 2015 році до 25% у 2019 році. Ринки цих послуг з самого початку сформувались в основному у технологічно високорозвинених країнах світу. Зокрема, за даними Держстату у структурі експорту телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг у 2013 році 24,1% припадало на США, тоді як на ринки РФ, Казахстану та Білорусі – лише 16,1% (у 2019 році відповідно 33,5% та 2,5%).

Рис. 4. Динаміка експорту продукції машинобудування у 2013 та 2019 роках

Джерело: Розрахунок Мінекономіки на базі даних Держстату

Доволі значним у соціально-економічний розвиток країни наразі стає внесок індустрії культурного сектору. За висновками дослідження «Індикаторів впливу культури на соціально-економічний розвиток в Україні» (2017 рік, за методологією ЮНЕСКО), вони забезпечили приблизно 4,04% ВВП та надали роботу 3,17% від зайнятого населення, серед яких 48% складають жінки та

52% – чоловіки. Внесок культурного сектору у формування зазначеного вище відсотка ВВП в розрізі основних культурних індустрій становив: архітектура, рекламна діяльність, телевізійне мовлення – 44%, допоміжних культурних галузей (зокрема, бездротовий електрозв'язок, друкування газет, комп’ютерне програмування) -56%. Законодавче закріплення терміну «креативні індустрії» (у Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо визначення поняття «креативні індустрії» від 19.06.2018 №2458-VIII) створює передумови для формування державної політики щодо розвитку цих галузей в подальшому. Ці сектори сфери послуг варто розглядати як акселератори економічного зростання України в найближчій перспективі. Саме вони адекватно і швидко реагують на зміни як у внутрішній політиці, так і зовні.

Для забезпечення прогресу досягнення ЦСР необхідно пришвидшити реалізацію реформ з deregуляції, децентралізації та податкової реформи і судової реформи. Також необхідним є розвиток конкуренції, гарантування та захист прав власності, прав кредиторів.

НЕОБХІДНО ЗАБЕЗПЕЧИТИ:

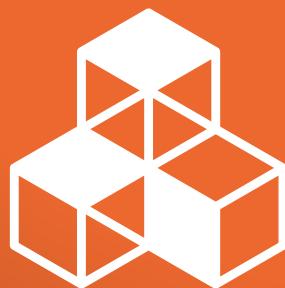
- розвиток високотехнологічних конкурентоспроможних виробництв з урахуванням особливостей створення доданої вартості по всьому інноваційному ланцюгу (від фундаментальної науки до комерціалізації, впровадження на виробництві та виходу на ринки);
- активізацію інвестиційних процесів, реалізацію інфраструктурних проектів (електромережі, автобани, транспортні розв'язки, швидкісні пасажирські залізниці, транспортні засоби для залізничних та водних перевезень: вагони, баржі тощо);
- інституційну та фінансову підтримки розвитку інноваційних процесів та продуктів, захист інтелектуальної власності;
- вихід на зовнішні ринки товарів та послуг з високою частиною валової доданої вартості, в тому числі через започаткування роботи Експортно-кредитного агентства;
- фінансову стабільність та покращення умов доступу до внутрішніх та зовнішніх фінансових ресурсів усіх суб’єктів ринку, зокрема МСП.

У ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ, ЯКІ ПОСТАЛИ ПЕРЕД ЕКОНОМІКОЮ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ, В ПОСТПАНДЕМІЧНИЙ ПЕРІОД ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР 8, А ТАКОЖ ЦСР 3, ЦСР 9, ЦСР 1 ТА 10, ЦСР 12 НЕОБХІДНО:

- вирішити питання щодо створення нових виробничих потужностей в Україні для налагодження повного циклу виробництва критично необхідних товарів та технологій з відповідним попитом на робочу силу. Це питання безпеки життєдіяльності країни в умовах ізоляції;
- посилити здатність вітчизняних підприємств конкурувати в умовах зростаючого протекціонізму у світі, в тому числі у відповідь на виклики пандемії;
- врахувати під час вироблення рішень економічної політики майбутні зміни усталених систем управління, моделей суспільних відносин та економічних зв’язків, що надасть поштовх прискоренню цифрової трансформації економіки, яка призведе до підвищення попиту на робочі місця, що передбачає максимальний рівень інтелектуальної залученості.
- Економічне зростання буде сталим за умови забезпечення повної і продуктивної зайнятості та гідної праці для всіх жінок і чоловіків, захисту трудових прав, надійних і безпечних умов праці для працюючих, забезпечувати жінкам і чоловікам можливість суміщати трудову діяльність із сімейними обов’язками, вживати заходів щодо унеможливлення та захисту від сексуальних домагань та інших проявів насильства за ознакою статі.

ціль 9

ПРОМИСЛОВІСТЬ, ІННОВАЦІЇ ТА ІНФРАСТРУКТУРА

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

* Indicator 9.4.1, 9.7.1 – експертні оцінки.
Indicator 9.1.1, 9.3.1, 9.3.2 – дані відсутні.

ЦСР9 має особливу роль у забезпеченні прогресу в досягненні всіх ЦСР, створюючи передумови для зростання доданої вартості та ВВП. Виникнення та розповсюдження технологій четвертої промислової революції істотно змінює природу виробництва у переробній промисловості. Україні для підйому по технологічних сходах важливо відновити свою промислову базу, ефективно задіяти для цього науковий та інноваційний потенціал, здійснити цифровізацію виробничих процесів та реконструкцію інфраструктури.

Загалом з 14-ти індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення амбітної національної Цілі 9, за 3-ма індикаторами дані за період 2015-2019 рр. наразі відсутні. З 11 індикаторів лише за 4-ма має місце позитивна динаміка, в тому числі за 1-м досягнуто цільовий орієнтир на горизонті до 2020 року, за 2-ма індикаторами досягнення цільових орієнтирів є цілком реалістичним, а за 1-м слабка, що з високою вірогідністю свідчить про недосяжність цільових орієнтирів на горизонті до 2020 року.

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
9.1. Розвивати якісну, надійну, сталу та доступну інфраструктуру, яка базується на використанні інноваційних технологій, у т. ч. екологічно чистих видів транспорту	9.1.1. Частка сільського населення, яке проживає на відстані понад 3 км від дороги з твердим покриттям, %	дані розробляються 1 раз на 5 років, з 2021 року.					3,0		1,5	0,5
	9.1.2. Обсяг перевезених вантажів, млн тон	1 474,3	1 542,6	1 582,0	1 643,0	-	1 650,0		1 750	1 900
	9.1.3. Кількість перевезених пасажирів, млн осіб	5 166,8	4 853,8	4 648,2	4 487,1	4 262,3	5 200,0		5 500	6 000
	9.1.4. Ступінь зносу основних засобів за ВЕД «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність», %	51,7	50,6	47,6	62,9	-	49,0		45,0	45,0
9.2. Забезпечити розширення використання електротранспорту та відповідної мережі інфраструктури	9.2.1. Частка електротранспорту у внутрішньому сполученні, %	60,3	61,9	62,0	62,6	69,9	65,0		70,0	75,0
9.3. Забезпечити доступність дорожньо-транспортної інфраструктури, яка базується на використанні інноваційних технологій, зокрема через розширення форм участі держави у різних інфраструктурних проектах	9.3.1. Частка доріг загального користування державного значення з твердим покриттям, що відповідають нормативним вимогам, %	дані розробляються 1 раз на 5 років, з 2022 року.					-		30	70
	9.3.2. Частка об'єктів громадського та цивільного призначення, благоустрою, облаштованих з урахуванням потреб осіб з інвалідністю, %	-	-	-	-	-	20		55	60

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
9.4. Сприяти прискореному розвитку високо- та середньовисокотехнологічних секторів переробної промисловості, які формуються на основі використання ланцюгів «освіта – наука – виробництво» та кластерного підходу за напрямами: розвиток інноваційної екосистеми; розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІКТ); застосування ІКТ в АПК, енергетиці, транспорті та промисловості; високотехнологічне машинобудування; створення нових матеріалів; розвиток фармацевтичної та біоінженерної галузей	9.4.1. Частка доданої вартості за витратами виробництва підприємств, які належать до високотехнологічного сектору переробної промисловості (зокрема, з виробництва фармацевтичних продуктів і препаратів; комп'ютерів, електронної та оптичної продукції; повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування відповідно до КВЕД), у загальній доданій вартості за витратами виробництва, %	1,9	1,9	1,7	1,4	-	уточ-нюється		уточнюється	
	9.4.2. Частка доданої вартості за витратами виробництва підприємств, які належать до середньовисокотехнологічного сектору переробної промисловості (зокрема, виробництва хімічної продукції; електричного устаткування; машин та устаткування; автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів; інших транспортних засобів відповідно до КВЕД) у загальній доданій вартості за витратами виробництва, %	4,7	3,3	3,4	3,8	-	7,5		9,6	11,8
	9.4.3. Частка працівників, зайнятих на підприємствах, які належать до високо- та середньовисокотехнологічних секторів переробної промисловості (зокрема, з виробництва фармацевтичних продуктів і препаратів; хімічної продукції; машинобудування; комп'ютерів, електронної та оптичної продукції; повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування відповідно до КВЕД), у загальній кількості зайнятих працівників у промисловості, %	21,2	21,1	21,5	21,6	-	26,0		28,0	29,0

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
9.5. Створити фінансову та інституційну системи (інноваційну інфраструктуру), що забезпечуватимуть розвиток наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок	9.5.1. Частка витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП, %	0.55	0.48	0.45	0.47	0.43	1.50		2.00	3.00
	9.5.2. Частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	1.4	-*	0.7	0.8	1.3	5.0		10.0	15.0
9.6. Забезпечити доступність Інтернету, особливо у сільській місцевості	9.6.1. Рівень охоплення населення інтернет-послугами, абонентів на 100 жителів**	14	39	56	62	-	50		75	100
	Україна – міська місцевість	-	55	78	87	-	-		-	-
	Україна – сільська місцевість	-	3	5	5	-	-		-	-
9.7. Забезпечити збільшення участі молоді у наукових дослідженнях	9.7.1. Питома вага дослідників віком до 40 років у загальній кількості дослідників	36.7	37.1	35.6	33.5	32.0	уточнюється		уточнюється	

* у 2016 році розрахунок індикатора не здійснювався.

** з 2016 року, включаючи абонентів Інтернету із безпроводовим доступом до Інтернет.

Відповідно до національної системи індикаторів моніторингу досягнення ЦСР 9 певний прогрес має місце лише у сфері інфраструктури та розвитку ІКТ, в той час як індикатори розвитку промисловості та інновацій (науки) мають негативну або слабку позитивну динаміку.

Інфраструктура

- у 2016-2019 рр. започатковані масштабні інфраструктурні проекти з ремонту та будівництва доріг загального користування державного значення, у тому числі за рахунок Дорожнього фонду, обсяг фінансового ресурсу якого для таких доріг збільшився з 17,7 млрд грн у 2018 році до 31,52 млрд грн на 2020 рік;
- зростання вантажообігу з 334668,7 млн ткм у 2015 році до 361355,0 у 2018 році та також зростання обсягів перевезених вантажів із 474,3 млн тонн

у 2015 році до 1643,0 млн тонн у 2018 році, що підтримувалося високим попитом з боку агропромобників, будівельних підприємств на тлі активних робіт, зокрема з ремонту та будівництва інфраструктурних об'єктів, а також попитом на природний газ у країнах ЄС;

- зростання пасажирообігу з 81315,4 млн пас.км у 2015 році до 89134,8 млн пас. км у 2018 році, не зважаючи на спричинене, в тому числі, військовою агресією, трудовою міграцією падінням кількості перевезених пасажирів з 5166,8 млн осіб до 4262,3 млн осіб, яке підтримувалося, в більшій мірі, завдяки стабільному розвитку авіаційного транспорту в умовах лібералізації ринку авіаперевезень, зокрема активного функціонування лоукост-компаній, на тлі збільшення купівельної спроможності населення та пропозиції рейсів;
- зростання частки електротранспорту у внутрішньому сполученні із 60,3% у 2015 році до 62,6% у 2018 році, що стало можливим, зокрема, завдяки

реалізації проекту «Міський громадський транспорт України», загальний обсяг фінансування проекту становить 400 млн євро, з яких 200 млн євро кошти ЄІБ та понад 112 млн євро кошти ЄБРР, а також інші джерела.

Інновації та ІКТ

Завдяки активному розвитку телекомунікаційних компаній, модернізації обладнання та мереж, а також переходу інтернет-провайдерів зі старої технології на сучасну (використовуються вже не мідні кабелі, а оптоволоконні, що дозволяє збільшити швидкість та якість надання інтернету), вдалося:

- забезпечити зростання рівня охоплення населення інтернет-послугами в цілому по країні з 14 абонентів на 100 жителів у 2015 році до 62 у 2018 році. Разом з тим, рівень охоплення інтернет-послугами у сільській місцевості все ще залишається незначним – 5 абонентів на 100 жителів у 2018 році, що потребує уваги.

У 2020 році Урядом зменшено розмір сплати мобільним операторам за нові ліцензії на впровадження LTE у діапазоні 900 МГц, що стимулювало впровадження нової технології мобільного зв'язку, завдяки цьому вдалося:

- зробити дефрагментацію радіочастот у діапазоні 900 МГц, що значно підвищить якість мобільного зв'язку поза межами великих населених пунктів;
- видати ліцензії трьом найбільшим мобільним операторам на використання технології LTE у діапазоні 900 МГц, що дозволить надавати високошвидкісний інтернет у невеликих населених пунктах та на автошляхах (наразі це можливо тільки у великих містах).

Промисловість

У сфері промисловості серед позитивних тенденцій можна зазначити лише ті, які вимірюються глобальними індикаторами, зокрема:

- зростання частки малих (дрібних) підприємств у загальній доданій вартості промисловості з 5,2% у 2015 році до 8,5% у 2018 році, що вказує на поступове посилення ролі малих підприємств у розвитку промисловості, розвиток стартапів, які здатні генерувати проривні інновації, що збільшує потенціал прискорення технологічної модернізації та конкурентоспроможності. Збільшення частки таких підприємств позитивно впливає на промислове виробництво країни в цілому, адже ця група підприємств є більш стійкою

до внутрішніх та зовнішніх шоків і здатна швидко адаптуватися до нових умов функціонування та сприяти розвитку наукомістких високотехнологічних галузей економіки;

- зростання питомої ваги валової доданої вартості промисловості у ВВП з 19,8 % у 2015 році до 21,0% у 2018 році та, відповідно, валової доданої вартості промисловості у розрахунку на одну особу з 9176 грн у 2015 році до 17719 грн у 2018 році, що відбулось лише за рахунок збільшення частки таких виробництв як добувна промисловість і розроблення кар'єрів (з 4,8% у 2015 році до 6,0% у 2018 році) та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (з 2,7% у 2015 році до 3,1% у 2018 році).

Слід зазначити, що в глобальні індикатори не відображають сутність національних проблем розвитку промисловості.

Прогрес загалом є незначним, зокрема:

- зростання частки працівників, зайнятих на підприємствах, які належать до високо- та середньовисокотехнологічних секторів переробної промисловості (зокрема, з виробництва фармацевтичних продуктів і препаратів; хімічної продукції; машинобудування; комп'ютерів, електронної та оптичної продукції; повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування відповідно до КВЕД), у загальній кількості зайнятих працівників у промисловості становило лише 0,4 відсоткових пункти – із 21,2 % у 2015 році до 21,6 % у 2018 році. Така динаміка є недостатньою для досягнення цільового індикатору на 2020 р. Певні позитивні зміни сформувались лише завдяки відновленню виробництва на ключових підприємствах хімічної галузі в умовах державної підтримки (зокрема, пільгові умови з встановленням щорічних квот на безакцизне ввезення і закупівлю сировини), відкриттю нових виробничих потужностей у фармацевтичній галузі та нарощуванню виробництва на діючих виробництвах (зокрема, вітчизняне виробництво еквівалентів (замінників) оригінальних ліків та створення власних брендів) в умовах збільшення внутрішнього та зовнішнього попиту, а також стабільній роботі машинобудівної галузі на тлі оновлення рухомого складу залізниці та розвитку зовнішньоекономічних торгівельних відносин між країнами;
- збільшення ступеня зносу основних засобів за ВЕД «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» з 51,7% у 2015 році до 62,9% у 2018 році свідчить про необхідність прискорення процесів модернізації у цих сферах діяльності;

- зменшення частки доданої вартості за витратами виробництва підприємств, які належать до середньовисокотехнологічного сектору переробної промисловості (зокрема, виробництва хімічної продукції; електричного устаткування; машин та устаткування; автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів; інших транспортних засобів відповідно до КВЕД) у загальній доданій вартості за витратами виробництва з 4,7% у 2015 році до 3,8% у 2018 році, що пов'язано із втратою традиційних зовнішніх ринків РФ, Казахстану та тривалістю і складністю процесів виходу з цією продукцією на високорозвинені європейські ринки;
- зменшення частки витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП з 0,55 % у 2015 році до 0,43% у 2019 році, що, в свою чергу, мало наслідком зниження кількості дослідників (в еквіваленті повної зайнятості) на мільйон осіб наявного населення з 1006 осіб у 2015 році до 882 особи в 2019 році, та, як наслідок, частки реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової з 1,4% у 2015 році до 1,3% у 2019 році. Саме ці фактори також мали негативний безпосередній вплив на динаміку попереднього показника, оскільки новим ринкам потрібна була нова інноваційна якість та нові інноваційні товари, яких не було в необхідній кількості;
- поряд з цим спостерігається зниження питомої ваги дослідників віком до 40 років у загальній кількості дослідників з 36,7 у 2015 році до 32,0 у 2019 році, що спричинено відливом переважно молодих науковців за кордон.

Відсутність/недостатність прогресу за цими складовими ЦСР9 викликано рядом причин, зокрема:

У промисловості:

- відсутністю комплексної державної промислової політики, яка б визначала стратегічні напрями та ключові пріоритети розвитку промисловості;
- продовженням збройної агресії, а також торгівельних обмежень з боку Російської Федерації (нові заборони щодо експорту продукції машинобудування, введені у 2018-2019 роках);
- недостатністю активності промислових виробників щодо впровадження у виробництва нової інноваційної продукції, цифрових технологій та дотримання міжнародних стандартів;

- неготовністю бізнесу та місцевої влади до ефективного використання потенціалу індустріальних парків та кластерів.

У інфраструктурі:

- втратою усталених міжгалузевих та логістичних зв'язків у регіональному та зовнішньоекономічному просторі;
- відсутністю комплексної державної політики розвитку внутрішнього водного транспорту, що не дозволяє зняти критичні перевантаження залізниці та автотранспорту;
- неefективним використанням портових потужностей країни;
- складністю підключення до електричних мереж;
- необхідністю підвищення рівня сервісу надання адміністративних послуг;
- потребою у підвищенні рівня інтероперабельності (взаємодії) різних видів транспорту;
- потребою у забезпечені сучасним електронним документообігом в галузі транспорту;
- необхідністю формування механізму своєчасного виявлення і реагування на кіберінциденти та кібератаки.

У сфері інновації та ІКТ:

- відсутністю проникнення інформаційних технологій в промисловість та зміцнення необхідних навичок і дослідницького потенціалу;
- неналежним захистом прав інтелектуальної власності;
- значними масштабами зовнішньої трудової міграції та посиленням тенденцій переходу тимчасової зовнішньої трудової міграції у постійну форму.

Протягом останніх років спостерігається низький рівень комерціалізації результатів наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, трансферу технологій. Усе це зумовлено низкою проблем, які виникають на різних етапах інноваційного процесу та потребують першочергового вирішення: наявна інфраструктура не забезпечує сприятливих умов для створення та впровадження (комерціалізації) розробок; недостатність фінансових ресурсів у інноваторів для створення та впровадження (комерціалізації) розробок; відсутність комунікації між усіма учасниками інноваційного процесу та інше.

ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕОБХІДНОГО ПРОГРЕСУ У РЕАЛІЗАЦІЇ ВСІХ ЗАВДАНЬ ЦСР9 НЕОБХІДНО:

Інфраструктура

- пришвидшення та підвищення ефективності використання механізму державно-приватного партнерства, зокрема в таких пріоритетних сферах: морські порти, залізничні вокзали, автомобільні дороги та аеропорти;
- прийняття нової та приведення у відповідність до європейського законодавства існуючої нормативно-правової бази функціонування залізничної галузі (правила доступу до інфраструктури, нові процедури доступу до ринку – ліцензування, сертифікація безпеки, допуск машиністів локомотивів, тощо);
- створення клієнтоорієнтованої системи обслуговування користувачів послуг залізничного транспорту, що базується на принципах ринкової економіки, підвищення якості надання послуг залізничних перевезень шляхом відкриття ринку залізничних перевезень, підвищенням фінансової ефективності діяльності та технічного переоснащення залізничного транспорту;
- системне та планове відновлення і розвиток автомобільних доріг загального користування державного значення для інтеграції їх до європейської транспортної системи та підвищення на них рівня безпеки руху, швидкості, комфорtnості та економічності перевезень. Покращення рівня експлуатаційного утримання автомобільних доріг загального користування державного значення та безпеки дорожнього руху на них. Поширення мережі WIM на дороги загального користування;
- зниження рівня смертності внаслідок дорожньо-транспортних пригод за участі комерційного транспорту, ступеня тяжкості наслідків дорожньо-транспортних пригод для учасників дорожнього руху та зменшення соціально-економічних втрат від дорожньо-транспортного травматизму, а також запровадження ефективної системи управління безпекою дорожнього руху для забезпечення захисту життя та здоров'я населення шляхом реалізації програм та заходів, спрямованих на істотне підвищення рівня безпеки, удосконалення системи моніторингу та аналізу місць і кількості дорожньо-транспортних пригод, та шляхом реформування системи здійснення контролю за технічним станом транспортних засобів у тому числі під час їх експлуатації на дорозі;

- підвищення якості транспортних послуг, що надаються мешканцям міст, та безпеку перевезень пасажирів, покращення екологічного стану довкілля, зменшення частки використання приватного автотранспорту на користь міського громадського електротранспорту шляхом впровадження підпроектів з розвитку міського громадського транспорту в рамках проекту ЄІБ «Міський громадський транспорт України» та залучення додаткових коштів ЄІБ;
- забезпечення ефективного функціонування морських портів, рівня їх технологічного та технічного оснащення, відповідності системи управління та розвитку інфраструктури сучасним міжнародним вимогам, а також розвитку внутрішнього водного транспорту та інтеграції його до пріоритетної Європейської транспортної мережі;
- розвиток цивільної авіації та підвищення мобільності населення з використанням послуг авіаційного транспорту шляхом модернізації регіональних аеропортів виходячи з економічної доцільності та суспільної важливості, розробки механізму стимулювання на місцевому рівні авіакомпаній у розширенні географії польотів, а також шляхом розробки механізму компенсації витрат авіаперевізникам, які виконують перевезення, що мають суспільно важливий характер;
- забезпечення доступу громадян до повного спектру якісних послуг поштового зв'язку та суміжних послуг, в тому числі фінансових на всій території України шляхом розвитку альтернативних форм та методів взаємодії користувачів послуг поштового зв'язку та суб'єкта надання послуг у сільській місцевості, а також шляхом розвитку конкуренції в сфері надання послуг поштового зв'язку;

Промисловість

- розроблення та реалізація стратегічних напрямів розвитку промисловості, що міститимуть інноваційні підходи та принципи «Індустрії 4.0» для осучаснення промислового виробництва;
- модернізація та зростання промислового виробництва, у тому числі шляхом розвитку існуючих та формування нових видів діяльності з вищою доданою вартістю та інтеграції до світових виробничих ланцюгів;
- регіональний розвиток промисловості шляхом збільшення промислового виробництва та обсягу переробки, зокрема в недостатньо розвинених регіонах, посилення регіональних виробничих ланцюгів та розвитку кластерної співпраці в промисловості;
- підвищення ресурсоекспективності промисловості шляхом стимулювання інновацій та спрощення доступу до інвестиційних ресурсів для впровадження ресурсозберігаючих технологій, впровадження ефективного регулювання у сфері ресурсозбереження та використання відновлюваних джерел енергії, а також ефективних практик поводження з відходами та принципів циркулярної економіки;
- посилення інституційної спроможності індустріальних парків, яким може надаватися державна підтримка; впровадження підходів еко-індустріальних парків у вибраних пілотних індустріальних парках та посилення ролі еко-індустріальних парків в екологічній, промисловій та інших відповідних директивах на національному рівні;

Інновації та ІКТ

- затвердження концепції державної політики розвитку дослідницької інфраструктури, формування національної дорожньої карти дослідницьких інфраструктур;
- забезпечення фінансової підтримки пріоритетних напрямів наукових досліджень закладів вищої освіти за результатами їх державної атестації;
- розширення обсягів фінансування та диверсифікація інструментів підтримки молодих вчених (грантових, стипендіальних програм тощо) та забезпечення переходу до державної підтримки молодих вчених на основі застосування критерію ідентифікації за етапами розвитку наукової кар'єри;
- приєднання України до рамкової програми «Горизонт Європа» (Horizon Europe) та розширення співпраці з Європейським Союзом у сфері науки та інновацій;
- розроблення та затвердження нової системи пріоритетних напрямів розвитку науки та інновацій, що орієнтована на досягнення Цілей сталого розвитку;
- створення та забезпечення функціонування онлайн-платформи для комунікації між учасниками інноваційного процесу;
- створення можливостей розбудови волоконно-оптичних телекомуникаційних мереж доступу до інтернету шляхом удосконалення зміни законодавства щодо спрощення умов роботи провайдерів та доступу до інфраструктури;
- моніторинг покриття інтернетом території України та якості послуг широкосмугового доступу до інтернету;
- підключення до широкосмугового доступу до інтернету соціальних та навчальних закладів, державних установ та організацій;
- оптимізація використання радіочастотного ресурсу та розширення спектру радіочастотного ресурсу для розвитку мобільного зв'язку.

ціль 10

СКОРОЧЕННЯ НЕРІВНОСТІ

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

* індикатори 10.1.1, 10.1.2, 10.2.1 – експертні оцінки.
індикатор 10.4.1 – дані відсутні.

ЦСР10 є надзвичайно важливою з огляду на її кросс-секторальний вплив. Скорочення нерівності є своєрідним мірилом успіху боротьби із бідністю, за-безпечення гідної праці та економічного зростання (тобто тісно пов'язане із прогресом ЦСР 1 та ЦСР 8). Проте, якщо за ЦСР 1 та ЦСР 8 прогрес є помірним, то в досягнені ЦСР 10 прогресу майже немає.

Загалом з 8-ми індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення амбітної національної Цілі 10, за 1-м з індикаторів наразі не має можливості відслідкувати прогрес через відсутність даних. З 7 лише за 2-ма має місце

позитивна динаміка, у тому числі з 1-м вона є слабкою і недостатньою для досягнення цільового орієнтиру на горизонті до 2020 року.

Індикатори фінансової стійкості, які входять до системи глобальних індикаторів, що вимірюють прогрес за ЦСР 10 (і не увійшли до системи національних індикаторів), мають різноспрямовану динаміку: зросло співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до зважених за ризиком активів (з 8,30% у 2015 році до 10,52% у 2018 році); незначні зміни відбулись у співвідношенні ліквідних активів до короткострокових зобов'язань – з 92,87% у 2015 році до 93,52% у 2018 році.

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
10.1. Забезпечити прискорене зростання доходів найменш забезпечених 40 відсотків населення	10.1.1. Співвідношення темпів зростання середньодушових загальних доходів 40% найменш забезпечених та всього населення, %	0,99	1,02	0,97	0,95	–	уточнюється		уточнюється	
	10.1.2. Частка загальних доходів 40% найменш забезпечених у всіх загальних доходах населення, %	25,5	26,1	25,2	24,8	–	уточнюється		уточнюється	
10.2. Запобігати проявам дискримінації в суспільстві	10.2.1. Частка осіб, які повідомили про те, що в останні 12 місяців особисто стикнулися з дискримінацією за ознакою статі, серед загальної кількості звернень до експертних рад з питань дискримінації за ознакою статі, %	–	–	58,3	66,7	75,0	уточнюється		уточнюється	
10.3. Забезпечити доступність послуг соціальної сфери	10.3.1. Частка сільських домогосподарств, які потерпали від позбавлення через незабезпеченість населеного пункту своєчасними послугами швидкої медичної допомоги, %	39,9	–	38,2	–	39,2	30,0		20,0	15,0
	10.3.2. Частка сільських домогосподарств, які потерпали від позбавлення через відсутність поблизу житла медичної установи, %	26,3	–	27,8	–	29,6	20,0		15,0	10,0

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
	10.3.3. Частка сільських домогосподарств, які потерпали від позбавлення через відсутність регулярного щоденного транспортного сполучення з іншим населеним пунктом з розвиненою інфраструктурою, %	22,7	-	22,5	-	24,4	18,0		13,0	10,0
10.4. Проводити політику оплати праці на засадах рівності та справедливості	10.4.1. Співвідношення середньомісячної заробітної плати (доходів) десятої та першої децильних груп працівників (децильний коефіцієнт), рази	31,2	-	-	-	-	23,0		18,0	15,0
10.5. Провести реформу пенсійного страхування на засадах справедливості та прозорості	10.5.1. Співвідношення середнього розміру пенсії та середньої заробітної плати в економіці (за наявності 35 років страхового стажу), %	31,0	-	-	-	33,1	35,0		37,0	40,0

Позитивну динаміку показали індикатори:

- співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів до капіталу знизилось з 129,02% у 2015 році до 60,20% у 2018 році;
- норма прибутку на активи покращилася з «-» 5,54% у 2015 році до 1,60% у 2018 році;
- співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу зросло з 36,15% у 2015 році до 46,99% у 2018 році;
- сальдо фінансового рахунку змінило динаміку – з «плюс» 1223 млн дол США у 2015 році до «мінус» 7264 млн дол США у 2019 році, що означає приплив валюти в країну. З 2016 року за фінансовим рахунком відновився приплив капіталу за всіма інструментами, хоча його потоки істотно звузилися порівняно з докризовими періодами.

ДОВІДКОВО:

характерною особливістю потоків капіталу після кризи 2014-2015 рр. є зростання частки боргового капіталу на тлі макроекономічної стабілізації. Зокрема, державний сектор після погашення зовнішніх короткострокових кредитів протягом 2016 року з метою погашення поточних зобов'язань з 2017 року почав здійснювати зовнішні залучення шляхом розміщення державних цінних паперів. У 2019 році обсяг ОВДП у національній валюті у власності нерезидентів рекордно збільшився, що, серед інших фундаментальних причин, сприяло укріпленню національної валюти. У результаті загальний чистий приплив капіталу до державного сектору у 2019 році перевищив надходження до приватного сектору та збільшився до 4,2 млрд дол. США.

Стабілізація макроекономічної ситуації сприяла також зростанню боргових залучень приватного сектору. Після суттєвого відплыву капіталу протягом 2014-2015 років з 2016 року почався його приплив. У 2019 році реальний сектор здійснив рекордні розміщення єврооблігацій. У результаті загальний чистий приплив капіталу до приватного сектору у 2019 році становив 3 млрд дол. США.

Водночас частка інвестиційного капіталу зменшувалася. Так, після високих значень у 2005-2013 роках надходження прямих іноземних інвестицій у кризовому 2014 році різко зменшилися, а з 2015 року почали поступово відновлюватися завдяки операціям банків з переоформлення боргу в акціонерний капітал. У 2019 році приплив ПІІ збільшився лише до 3 млрд дол. США або 2% від ВВП. Але на відміну від 2016-2017 років значна його частина була забезпечена інвестиціями в акціонерний капітал реального сектору.

Негативні зміни, що засвідчують наявність суттєвих загроз фінансовій стійкості країни, показали такі індикатори: співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів зросло з 28,03% у 2015 році до 52,85% у 2018 році; технічна допомога зменшилась з 870 млн дол. США у 2015 році до 622 млн дол. США у 2018 році.

Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць нижче 50% середнього рівня загальних доходів збільшилась з 6,0% у 2015 році до 6,9% у 2018 році. Це відбувається внаслідок стримування зростання доходів найбідніших верств населення через недостатнє підвищення прожиткового мінімуму, який є основою для визначення розмірів різних видів соціальних виплат і допомог.

Серед національних індикаторів, які вимірюють прогрес досягнення ЦСР 10, протягом останніх років вдалось досягти покращення ситуації та наближення до цільового орієнтиру лише у співвідношенні середнього розміру пенсії та середньої заробітної плати – зростання з 31,0 % у 2015 році до 33,1% у 2019 році, чому сприяло зростання до 3 474,16 грн (за даними Пенсійного фонду України станом на 01.01.2020) середнього розміру пенсії осіб, які мають 35 років і більше страхового стажу та яким пенсію призначено відповідно до Закону України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (середня заробітна плата в економіці у 2019 році становила 10 503,75 гривень).

За рештою завдань та індикаторів в Україні спостерігається наразі негативна динаміка:

- погіршилось співвідношення темпів зростання середньодушових загальних доходів 40% найменш забезпечених та всього населення з 0,99 у 2015 році до 0,95 у 2018 році. Відповідно, зменшилась частка загальних доходів 40% найменш забезпечених у всіх загальних доходах населення з 25,5% у 2015 році до 24,8% у 2018 році.

Зросла частка осіб, які повідомили про те, що в останні 12 місяців особисто стикнулися з дискримінацією за ознакою статі, серед загальної кількості звернень, до експертних рад з питань дискримінації за ознакою – з 58,3% у 2017 році до 75,0% у 2019 році. Зберігається проблема множинної дискримінації, за якої упереджене ставлення до деяких груп і представників населення формується на перетині декількох ознак – статі, віку, етнічної належності, наявності інвалідності, місцевості проживання тощо.

Майже відсутній прогрес щодо зменшення частки сільських домогосподарств, які потерпали від позбавлення через:

- незабезпеченість населеного пункту своєчасними послугами швидкої медичної допомоги – скорочення з 39,9% у 2015 році до 39,2% у 2019 році;
- відсутність поблизу житла медичної установи – зростання з 26,3% до 29,6% відповідно;
- відсутність регулярного щоденого транспортного сполучення з іншим населеним пунктом з розвиненою інфраструктурою – частка сільських домогосподарств, які потерпали від позбавлення через відсутність регулярного щоденого транспортного сполучення зросла з 22,7% у 2015 році до 24,4% у 2019 році. Практична відсутність прогресу або надто слабкі позитивні зрушення в основному були пов’язані з:
- затриманням впровадження фінансової децентралізації в Україні. В Україні сільські жителі найбільше потерпають від позбавлення можливості отримати медичні, освітні та інші види послуг. Масштабне вирішення цих питань розпочалось у 2014 році із прийняттям змін до Податкового і Бюджетного кодексів України щодо фінансової децентралізації, зокрема підвищення бюджетної та фінансової самостійності місцевих бюджетів (Закони України від 28.12.2014 № 79-VIII та від 28.12.2014 № 71-VIII), а також у 2015 році – законів України «Про добровільне об’єднання територіальних громад», «Про співробітництво територіальних громад», що створило передумови

для формування спроможних територіальних громад, наділених розширеними повноваженнями та ресурсами, використання інструменту міжмуніципального співробітництва між громадами для забезпечення їх стійкого розвитку. Одним із актуальних на сьогодні завдань залишається питання механізму протистояння випадкам дискримінації, в тому числі з ознакою статі. Проте, у зв'язку з низькою правовою обізнаністю населення кількість звернень громадян щодо випадків дискримінації залишається низькою.

ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР10 НЕОБХІДНИМ є:

- підвищення доходів населення відповідно до економічного зростання;
- удосконалення податкового законодавства;
- підвищення якості послуг для населення та забезпечення їх рівної доступності (освітніх, медичних, соціальних, реабілітаційних тощо);
- забезпечення подальшої інкорпорації у державні стратегічні документи національного та секторального рівня завдань 10.1 та 10.5 ;
- протидія негативним стереотипам, що зумовлюють упереджене ставлення до певних груп населення та широке використання інтерсекційного підходу для протидії множинній дискримінації, з метою врахування потреб та інтересів представників різних груп населення.

ціль 11

СТАЛИЙ РОЗВИТОК МІСТ І ГРОМАД

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

* індикатори 11.1.1, 11.4.1, 11.5.1, 11.5.2, 11.6.1 – експертні оцінки.

ЦСР 11 охоплює різні галузеві завдання (житлове забезпечення, безпека, екологія тощо) для реалізації на місцевому рівні.

Загалом з 10-ти індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення амбітної національної Цілі 11, за 8-ма має місце позитивна динаміка, в тому числі за 2-ма – цільові орієнтири на горизонті до 2020 року вже досягнуті, а за 4-ма показниками динаміка позитивна, але ймовірність досягнення цільових меж 2020 року не може бути обрахована через відсутність цільового значення індикатора на 2020 рік.

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
11.1. Забезпечити доступність житла	11.1.1. Коефіцієнт платоспроможності позичальника, РТІ (співвідношення щомісячних витрат позичальника та членів його родини на обслуговування боргу за пільговим іпотечним кредитом, отриманим за рахунок коштів державного або місцевого бюджету та сукупного обсягу щомісячних доходів)	0,36*	0,50*	0,28*	0,23*	0,19*	уточнюється		уточнюється	
	11.1.2. Охоплення територіальних одиниць України (регіонів), програмами з забезпечення доступним житлом різних категорій громадян, %	100*	100*	100*	100*	100*	100		100	100
11.2. Забезпечити розвиток поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості	11.2.1. Частка регіонів, що затвердили і впроваджують регіональні стратегії розвитку та плани заходів з їх реалізації, розроблені за участю громадськості, %								100	100
	Регіональну стратегію	88 (22 регіони)	100 (25 регіонів)	100 (25 регіонів)	100 (25 регіонів)	100* (25 регіонів)	100 (25 регіонів)			
	План заходів з реалізації регіональної стратегії (перший етап)	64 (16 регіонів)	96 (24 регіони)	100 (25 регіонів)	-	-				
	Регіональну стратегію та план заходів з реалізації регіональної стратегії (другий етап)	0	4 (1 регіон)	64 (16 регіонів)	84 (21 регіон)	92* (23 регіони)	100 (25 регіонів)			

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
11.3. Забезпечити збереження культурної і природної спадщини із залученням приватного сектору	11.3.1. Кількість об'єктів культурної та природної спадщини, які включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, одиниць	7	7	7	7	7*	9		11	13
	11.3.2. Кількість пам'яток національного значення, включених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, одиниць	891	891	906	956	992*	1 005		1 155	1 305
	11.3.3. Площа природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, % території країни	3,72	4,10	4,10	4,10	4,24*	5,14		7,38	8,85
11.4. Забезпечити своєчасне оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій	11.4.1. Рівень впровадження (створення, модернізації, вдосконалення) місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення, %	0,05	0,05	0,05	0,10	0,20	уточнюється		уточнюється	
11.5. Зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, зокрема шляхом використання інноваційних технологій	11.5.1. Обсяг викидів у атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами викидів, % до рівня 2015 року	100,0	107,7	90,5	87,8	86,1	уточнюється		90,0	85,0
	11.5.2. Кількість міст, у яких середньорічні концентрації основних забруднюючих речовин в атмосферному повітрі перевищують середньодобові гранично допустимі концентрації, одиниць	34*	34*	34*	35*	36*	уточнюється		20	15
	Завислі речовини (пил)	11	10	9	11	11*				
	Діоксид сірки	-	-	-	-	1*				
	Оксид вуглецю	2	5	4	3	4*				
	Діоксид азоту	23	23	21	22	26*				
	Оксид азоту	1	2	1	2	2*				

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
	Фенол	6	5	8	7	9*				
	Сажа	1	1	1	1	1*				
	Фтористий водень	2	2	2	2	3*				
	Аміак	2	2	1	1	2*				
	Формальдегід	23	23	24	25	25*				
11.6. Забезпечити розробку і реалізацію стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції	11.6.1. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання туристичної діяльності (код за КВЕД-2010 – 55.1, 55.2, 55.3, 79.11, 79.12), осіб	54 421	55 413	58 588	62 585	-	уточнюється		уточнюється	

* дані, надані в оперативному порядку органом, відповідальним за розрахунок індикатора у рамках системи моніторингу реалізації ЦСР (згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку»).

В Україні у ході реалізації реформи децентралізації вдалось досягти:

- 100% затвердження і впровадження всіма 25 регіонами регіональних стратегій розвитку, розроблених за участі громадськості. Наявність регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації є необхідною умовою для отримання регіонами коштів із державного фонду регіонального розвитку;
- збільшення кількості включених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України пам'яток національного значення – з 891 у 2015 році до 992 у 2019 році (за даними МКМС). Це стало результатом зміни підходів до розуміння культурної спадщини держави в цілому, а реформування обліку нерухомої культурної спадщини надало можливість оцифрування стандартизованих процесів обліку культурної спадщини;

- збільшення площа природно-заповідного фонду України з 3,72% від території країни у 2015 році до 4,24% у 2019 році за рахунок реалізації низки нормативно-правових актів щодо створення та розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, якими збільшено площу природно-заповідного фонду України на понад 80000 га, частина яких входить до складу Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО;
- зменшення обсягів викидів у атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами викидів до 86,1% у 2019 році від рівня 2015 року, що стало, зокрема результатом виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. З метою імплементації положень Директиви 2008/50/ЄС та Директиви 2004/107/ЄС затверджено Порядок здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря (постанова

Кабінету Міністрів України № 827 від 14.08.2019), яким впроваджено нову систему моніторингу стану повітря та базові елементи управління якістю повітря відповідно до вказаних директив. Схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері промислового забруднення на 10 років. Документ передбачає впровадження Директиви 2010/75/ ЄС, зменшення промислового забруднення і посилення контролю за ним, а також закладає основу для реформи дозвільної системи – запровадження єдиного дозволу;

- зниження у співвідношенні щомісячних витрат позичальника та членів його родини на обслуговування боргу за пільговим іпотечним кредитом, отриманим за рахунок коштів державного або місцевого бюджету, та сукупного обсягу щомісячних доходів (коєфіцієнт платоспроможності позичальника, РТІ) з 0,36 у 2015 до 0,19 у 2019 році (за даними Мінрегіону), що досягнуто завдяки удосконаленню Урядом процедури участі громадян у програмі забезпечення громадян доступним житлом, механізм якої схвалено постановою від 10.10.2018 року № 819 «Деякі питання забезпечення громадян доступним житлом» та внесенню змін до Правил надання довгострокових кредитів індивідуальним будівникам житла на селі. Цими змінами Уряд удосконалів механізм надання довгострокових пільгових кредитів, що сприятиме збільшенню будівництва такого житла за рахунок розширення кола позичальників;
- 100% охоплення територіальних одиниць України (регіонів) програмами з забезпечення доступним житлом різних категорій громадян (за даними Мінрегіону);
- збільшення з 54421 осіб у 2015 році до 62585 осіб у 2018 році кількості зайнятих працівників у суб'єктів господарювання туристичної діяльності (код за КВЕД-2010 – 55.1, 55.2, 55.3, 79.11, 79.12), що досягнуто завдяки реалізації Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 168-р) та активним діям Уряду щодо підтримки підприємництва в країні.

Також позитивною є динаміка:

- рівня впровадження (створення, модернізації, вдосконалення) місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення – з 0,05 у 2015 році до 0,2 у 2019 році. Впровадження систем оповіщення населення підвищить загальний рівень цивільного захисту населення в регіонах держави.

ДОВІДКОВО:

на сьогодні повністю проведено модернізацію місцевої автоматизованої системи централізованого оповіщення у м. Маріуполь та розпочато модернізацію у містах Дніпро, Львів, Київ, Миколаїв, Одеса, Тернопіль, Херсон.

Розроблено та затверджено необхідні нормативно-правові, а також нормативно-технічні акти та регулювальні документи щодо проведення реконструкції системи оповіщення в Україні. За умови сталого фінансування в період з 2019 до 2023 року заплановано проведення практичних заходів із розбудови, реконструкції та технічної модернізації систем централізованого оповіщення.

Разом з тим, збільшилася з 34 у 2015 році до 36 у 2019 році (за даними МВС) кількість міст, у яких середньорічні концентрації основних забруднюючих речовин (зокрема: оксиду вуглецю, діоксиду азоту, фенолу, формальдегіду) в атмосферному повітрі перевищують середньодобові гранично допустимі концентрації.

Основною причиною негативної динаміки наразі є підвищення антропогенного впливу на довкілля. Найбільшими забруднювачами навколошнього середовища є: теплові електростанції, металургійні і хімічні заводи. Вони викидають сполуки сірки, вуглецю та азоту, споживають велику кількість води. Стічні води теплових електростанцій забруднені і мають високу температуру, що стає причиною не тільки хімічного, а й теплового забруднення.

Автомобільний транспорт виробляє 70-90% забруднень у містах. У вивідних газах автомобілі переважають оксид вуглецю, диоксид азоту, свинець, токсичні вуглєводні. Значне забруднення дає целюлозно-паперова промисловість. За об'єктом забруднених стоків вона посідає перше місце (більше 15%).

Охорона культурної спадщини:

- впровадження електронного обліку нерухомої культурної спадщини як альтернативи існуючому обліку; розробку технічного завдання на інформаційну систему електронного обліку нерухомих об'єктів культурної спадщини;
- налагодження обміну інформацією, пов'язаною з пам'яткоохоронним статусом об'єктів культурної спадщини між держателями державних інформаційних систем;

- налагодження постійної співпраці з представниками ІКОМОС, КВС ЮНЕСКО з питань збереження об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО;
- проведення постійного моніторингу стану збереження об'єктів всесвітньої спадщини; створення системи підвищення кваліфікації працівників у сфері охорони культурної спадщини та їх обов'язкової сертифікації;
- імплементацію положень Нікосійської конвенції 2017 року про загрози культурній спадщині, що введе кримінальну відповідальність за злочини проти культурної спадщини, забезпечить створення спеціалізованих підрозділів (культурної поліції) із захисту та фізичної охорони культурної спадщини;
- активізацію роботи щодо створення/розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

У відповідь на виклики, які постали перед економікою України у період пандемії COVID-19 у сфері розвитку туризму необхідно:

- створити систему захисту прав споживачів туристичних послуг у разі невиконання туроператором взятих на себе договірних зобов'язань, зокрема під час настання епідемії та/або запровадження карантинів в окремих країнах та їх регіонах;
- мати пакет заходів підтримки суб'єктів туристичної діяльності, що надають послуги на туристичне обслуговування, спрямовані на захист від банкрутств та стабілізацію роботи у разі настання форс-мажорних обставин;
- створити систему забезпечення безпеки туристів в Україні;
- створити єдиний туристичний портал України; здійснити оцінку туристичного потенціалу регіонів України.

ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР11 НЕОБХІДНИМ є:

- затвердження та реалізація Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року, якою передбачено нові підходи до політики регіонального розвитку – перехід від переважно територіально нейтральної до територіально спрямованої політики розвитку територій на основі стимулювання використання їх власного потенціалу;
- забезпечення належної координації процесу впровадження у всіх регіонах регіональних стратегій розвитку на засадах смарт-спеціалізації;
- посилення зв'язку між стратегічним, просторовим та бюджетним плануванням;
- місцевим органам виконавчої влади (органами місцевого самоврядування) передбачити заходи щодо впровадження (створення, модернізації, вдосконалення) та забезпечення функціонування місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій та забезпечити фінансування зазначених заходів;
- зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у тому числі на довкілля міст, шляхом використання інноваційних технологій;
- забезпечити бюджетне фінансування державної підтримки заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) парникових газів, а також цільове фінансування програми моніторингу довкілля;
- розвиток безбар'єрного простору міст і громад з метою забезпечення рівних можливостей доступу до інфраструктури для людей з інвалідністю, батьків, які користуються дитячими візочками та інших груп громадян з особливими потребами.

ціль 12

ВІДПОВІДАЛЬНЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

ЦСР 12 охоплює два основні напрями, які є щільно пов'язаними – зниження ресурсоємності економіки та забезпечення екологічної безпеки.

Загалом з 6-ти індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення амбітної національної Цілі 12, за 3-ма має позитивна динаміка, в тому числі за 1-м цільовий орієнтир на горизонті до 2020 року досягнутий, а ще за 1-м – досягнення визначеного цільового орієнтиру на горизонті до 2020 року є цілком реалістичним, за 2-ома індикаторами спостерігається негативна динаміка порівняно із 2015 роком.

Заходи, спрямовані на ресурсозбереження, охорону навколошнього природного середовища, а також запровадження в національне законодавство основоположних принципів та положень європейського законодавства у сфері управління відходами, дозволили досягти:

- зниження частки післязбиральних втрат у загальному виробництві зернових культур з 2,3% у 2015 році до 1,8 % у 2018 році (1,8% у 2019 році – дані Мінекономіки), що відповідає цільовому орієнтиру на горизонті до 2020 року;

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
12.1. Знизити ресурсоємність економіки	12.1.1. Ресурсоємність ВВП (співвідношення спожитих фізичних обсягів природних ресурсів, утворених відходів та викидів забруднюючих речовин до обсягу ВВП), % до рівня 2015 року									
	Енергоємність ВВП	100,0	102,3	94,7	95,3	січень 2021 року	90,0		80,0	60,0
	Матеріалоємність ВВП	100,0	100,0	98,2	97,2	січень 2021 року	90,0		80,0	60,0
	Вуглецевоємність ВВП	100,0	105,8	85,1	83,8	січень 2021 року	90,0		80,0	60,0
	Водоємність ВВП	100,0	98,2	91,6	95,2	січень 2021 року	90,0		80,0	60,0
	Відходоємність ВВП	100,0	92,5	111,6	104,0	січень 2021 року	90,0		80,0	60,0
12.2. Зменшити втрати продовольства у виробничо-збутових ланцюжках	12.2.1. Частка післязбиральних втрат у загальному виробництві зернових культур, %	2,3	2,0	1,8	1,8	-	1,8		1,0	0,5
	12.2.2. Частка післязбиральних втрат у загальному виробництві овочів та баштанних культур, %	12,3	12,0	10,8	10,6	-	10,0		7,0	5,0

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
12.3. Забезпечити стале використання хімічних речовин на основі інноваційних технологій та виробництв	12.3.1. Частка підприємств, у яких запроваджено системи управління хімічними речовинами згідно з міжнародними стандартами, у загальній сукупності підприємств, що використовують небезпечні хімічні речовини, %						дані будуть доступні після прийняття технічного регламенту ЄС (2020 рік)		100	100
12.4. Зменшити обсяг утворення відходів і збільшити обсяг їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв	12.4.1. Обсяг утворених відходів усіх видів економічної діяльності на одиницю ВВП, кг на 1000 дол. США за ПКС 2011 року	977,4	904,2	1 089,8	1 015,7	-	950,0		880,0	800,0
	12.4.2. Частка спалених та утилізованих відходів у загальному обсязі утворених відходів, %	30,0	29,0	27,6	29,7	-	35,0		45,0	55,0

- зниження частки післязбиральних втрат у загальному виробництві овоців та баштанних культур з 12,3% у 2015 році до 10,6% у 2018 році (10,4% у 2019 році – дані Мінекономіки), що дозволяє з високою вірогідністю очікувати на досягнення цільового орієнтира на горизонті до 2020 року на рівні 10,0%;
- зниження ресурсоємності ВВП у 2018 році порівняно з рівнем 2015 року за складовими: енергоємності ВВП до 95,3%; матеріалоємності ВВП до 97,2%; вуглецевоємності ВВП до 83,8%; водоємності ВВП до 95,2%. Щодо останнього індикатора, то динаміка більшості його складових (крім відходоємності ВВП) є позитивною. Високою є ймовірність досягнення визначених цільових орієнтирів на 2020 р.

Проте, не за усіма складовими покращення було стабільним. Значний знос обладнання в сфері енергетики, а також в основних енергоємних галузях (на самперед, у металургії) спричиняє коливання показників вуглецево- та енергоємності залежно від динаміки їх розвитку. Тобто, відповідальний бізнес у галузі енергетики та металургії має активніше вирішувати питання модернізації

виробничих потужностей. Активізація цих процесів в Україні спостерігалась саме у 2018-2019 роках (зокрема, темп росту капітальних інвестицій у металургії за ці два роки становив 1,7 раза, в енергетиці – 1,6 раза), що дає підстави очікувати на досягнення цільових орієнтирів по вуглецево- та енергоємності на горизонті до 2020 року навіть в умовах нарощення виробництва зазначених галузей.

Разом з тим, мають місце процеси, за якими прогрес відсутній. Зокрема, в умовах наявних прогалин у законодавстві України у сфері утилізації та знешкодження відходів відбулося:

- збільшення обсягу утворених відходів усіх видів економічної діяльності на одиницю ВВП в кг на 1000 дол. США за ПКС 2011 року – з 977,4 кг у 2015 році до 1015,7 кг у 2018 році;
- зниження частки спалених та утилізованих відходів у загальному обсязі утворених відходів з 30,0% у 2015 році до 29,7% у 2018 році;
- підвищення відходоємності ВВП – до 104,0% у 2018 році від рівня 2015 року.

Причинами недостатнього прогресу є:

- низька врегульованість на законодавчому рівні питання управління відходами, відсутність дієвого механізму управління окремими видами відходів, низька інституційна спроможність державних органів. Недостатній рівень міжвідомчої взаємодії та відсутність стратегічного планування управління відходами призводять до збільшення кількості несанкціонованих сміттєзвалищ та перевантажених полігонів, полігонів, що не відповідають нормам екологічної безпеки;
- дефіцит потужностей з утилізації відходів та низька інвестиційна привабливість цього виду діяльності;
- низька ефективність застосування методики рециклінгу (вторинна переробка відходів);
- повільне введення маловідходних технологій та низькі темпи створення інфраструктури у сфері поводження з відходами, зокрема небезпечними;
- недостатність виховної та рекламної діяльності у сфері накопичення відходів, поводження з ними, підвищення рівня споживчої культури, формування екологічної правосвідомості.

ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИСКОРЕННЯ ПРОГРЕСУ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР 12 НЕОБХІДНИМ є:

- забезпечення сталого використання хімічних речовин на основі інноваційних технологій та виробництв;
- впровадження принципів органічного сільського господарства, скорочення потрапляння хімічних (штучних) шкідливих речовин у повітря, воду і ґрунт, з тим, щоб звести до мінімуму їх негативний вплив на здоров'я людей та навколошнє середовище;
- удосконалення законодавства у сфері управління відходами, спрямованого на: запровадження в Україні нової ієрархії управління відходами та розширення відповідальності виробника, системи довгострокового планування управління відходами на національному, регіональному та місцевому рівнях; впровадження заходів для запобігання або зменшення утворення відходів, зниження негативних наслідків від управління відходами, сприяння підготовці їх до повторного використання як вторинної сировини та енергетичних ресурсів;
- створення передумов для запровадження моделі циркулярної економіки, насамперед, шляхом орієнтації на ресурсоекспективне та чисте виробництво (включаючи енергозбереження) та споживання;
- створення економічно ефективних технологій переробки твердих побутових відходів з отриманням корисного для суспільства кінцевого продукту;
- удосконалення існуючих логістичних підходів щодо поводження із побутовими відходами на національному та регіональному рівнях;
- вирішення питання поводження з радіоактивними відходами.

ціль 13

ПОМ'ЯКШЕННЯ НАСЛІДКІВ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

* індикатор 13.11 – експертні оцінки.

ЦСР13 пов'язана з боротьбою за нормальні умови життя людей. Єдиний індикатор, який наразі вимірює прогрес досягнення національної Цілі, має негативну динаміку порівняно із 2015 роком.

За даними проекту Національного кадастру антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990-2018 роки викиди парникових газів (ПГ) в Україні у 2018 році склали 344,1 млн тонн

CO_2 -еквіваленту (з урахуванням сектору «Землекористування, зміни в землекористуванні та лісове господарство» (333ЛГ)) або 341,5 млн тонн CO_2 -еквіваленту (без урахування 333ЛГ).

З 1990 року сумарні викиди і поглинання ПГ скоротилися на 61,2 % (станом на 2018 р.), проте відносно 2015 року – збільшилися на 8,8 % або на 28 тис. тонн CO_2 -еквіваленту

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
13.1. Обмежити викиди парникових газів в економіці	13.1.1. Обсяг викидів парникових газів, % до рівня 1990 року	33,8	35,70	34,20	травень 2021 року	-	уточнюється		уточнюється	

Таблиця 1. Викиди та поглинання ПГ у 1990 та 2015-2018 роках

Сектор	Викиди і поглинання ПГ, тис. тонн CO_2 -екв.					Зміна у викидах відносно 1990 року, %	Зміна у викидах відносно 2015 року, %
	1990	2015	2016	2017	2018		
Енергетика	725 319	210 825	224 765	217 753	226 296	-68,8	+7,3
Промислові процеси і використання продуктів	117 988	56 463	58 151	51 762	55 143	-53,3	-2,3
Сільське господарство	86 843	39 461	42 178	41 091	44 239	-49,1	+12,1
Відходи	15 625	15 529	15 745	15 618	15 774	+1,0	+1,6
333ЛГ	-59 192	-6 175	-1 726	-10 249	2 624	-104,4	-142,5
Всього (без 333ЛГ)	945 775	322 278	340 838	326 224	341 452	-63,9	+5,9
Всього (із 333ЛГ)	886 583	316 103	339 113	315 975	344 076	-61,2	+8,8

У загальних викидах ПГ 66% належить викидам ПГ у секторі «Енергетика» – у 2018 році 226,3 млн тонн CO_2 -екв. Найбільше викидів ПГ у цьому секторі дає категорія «Енергетичні галузі», а саме викиди від спалювання палива при виробництві електроенергії та тепла (у 2018 році вони склали 51,8% від загальної кількості викидів у секторі «Енергетика», у 1990 році – 45,6%).

Сумарні викиди ПГ у секторі «Сільське господарство» у 2018 році зросли на 12,1% порівняно з 2015 роком. Найбільше зростання викидів ПГ спостерігалось у категорії «Сільськогосподарські ґрунти» (порівняно з 1990 роком викиди ПГ у цій категорії скоротились лише на 11,1%, а порівняно з 2015 роком – зросли на 12,7%). Така динаміка пояснюється зростанням площ, зайнятих під ріллю, та зростанням обсягів внесених мінеральних і органічних добрив.

Викиди ПГ у секторі «Відходи» у 2018 році склали 15,8 млн тонн CO_2 -екв. Це на 1% більше, ніж у 1990 та на 1,6%, ніж у 2015 роках. При цьому, на категорії «Захоронення твердих побутових відходів на полігонах» та «Поводження з господарсько-побутовими стічними водами» припадає відповідно 57 % та 33 % від сумарних викидів у секторі. Збільшення викидів метану від захоронення

твердих побутових відходів пов'язане із щорічним збільшенням обсягів утворення відходів та домінуючою практикою їх захороненням (94%).

Спостерігається скорочення викидів ПГ у 2018 році на 2,3% порівняно з 2015 роком у секторі «Промислові процеси і використання продуктів» та на 53,3 % порівняно з 1990 роком.

У секторі 333ЛГ у 2018 році вперше з 1990 року обсяг викидів ПГ перевишив їх поглинання. На противагу досить стабільному рівню поглинання ПГ лісами значно коливається рівень викидів ПГ від ріллі та пасовищ. В той час, як протягом 2015-2018 років поглинання ПГ лісами становило близько 50 млн тонн CO₂-екв., рівень викидів ПГ від сільськогосподарської діяльності на землях коливається від 40 до 48 млн тонн CO₂-екв. Хоча поглинання ПГ лісами має досить стабільний рівень, однак у порівнянні із 1990 роком, воно знизилось приблизно на 20 %. Не дивлячись на збільшення загальної площи лісів за рахунок лісорозведення, значно збільшились об'єми рубок деревини (на близько 60 %), а також посилились несприятливі погодні умови (пожежі, хвороби та шкідники), через які площа загибелі лісів збільшилась у 1,5-2 рази.

Викиди ПГ від ріллі та пасовищ значною мірою залежать від практики господарювання та погодних умов. Значні об'єми внесення органічних та мінеральних добрив забезпечувало поглинання ПГ на початку 90-х років. У 2018 році органічних добрив було внесено всього 5 % від рівня 1990 року, мінеральних – близько 88 %. Крім цього, значно змінилась структура культур, що вирощуються. На фоні деякого збільшення частки зернових, частка технічних культур (цукрові буряки, льон, конопля) сильно впала (з близько 35 % до 10 %). Значно зросла частка олійних культур (соняшник, ріпак, соя) – з близько 7 до 30 %. Це, в свою чергу, привело до зміни тренду – з поглинання на рівні 5 млн тонн CO₂-екв. до викидів на рівні 48 млн тонн CO₂-екв.

Україна, як сторона Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (РКЗК ООН), Кіотського протоколу та Паризької угоди, забезпечує виконання зобов'язань за цими міжнародними угодами. Проте, державна політика у сфері зміни клімату має фрагментарний характер і до цього часу розглядалась як складова виключно екологічної політики.

На сьогодні глобальне потепління визнається однією з найбільш гострих проблем сучасності. У зв'язку з цим, у 1992 р. на конференції ООН з навколошнього

середовища в Ріо-де-Жанейро (Бразилія) 155 держав, в тому числі Україна, підписали РКЗК ООН, яка набула чинності 21 березня 1994 р.

Згідно з даними РКЗК ООН Україна займає друге місце (64,7% від загальної кількості викидів) серед 45 країн-сторін Додатку І до РКЗК ООН щодо досягнутих скорочень викидів ПГ відносно 1990 року.

Причинами негативної динаміки зростання обсягу викидів парникових газів до рівня 1990 року (з 33,8% у 2015 році до 34,2% у 2017 році) є недостатньо системний підхід до розв'язання проблем зміни клімату, що в цілому ускладнює прийняття управлінських рішень щодо забезпечення запобігання зміні клімату та адаптації до неї в масштабах усієї економіки країни.

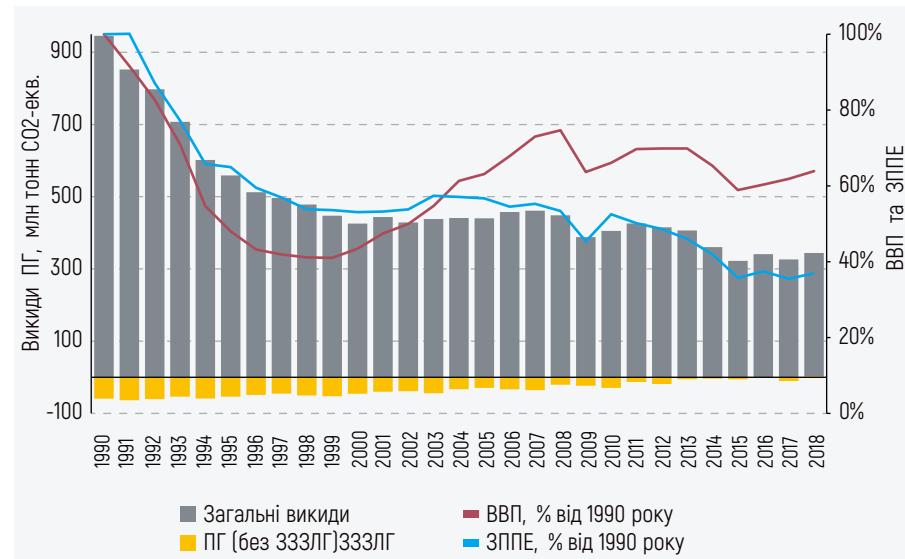
На рис. 5 та рис. 6 представлені тенденції викидів та поглинань ПГ, а також основні економічні та енергетичні показники (валовий внутрішній продукт – ВВП, загальне первинне постачання енергії – ЗППЕ) протягом 1990-2018 років.

Рис. 5. Тенденції викидів та поглинань ПГ протягом 1990-2018 років, викиди (-) і поглинання (-) ПГ, млн тонн CO₂-екв.

Джерело: Мінеконерго

Рис. 6. Тенденції викидів ПГ та основних економічних і енергетичних показників протягом 1990-2018 років

Джерело: Мінеконерго

Протягом часового ряду 1990-2018 років тренд загальних викидів ПГ характеризується наступними ключовими етапами:

- різке скорочення викидів ПГ у період з 1990 року до початку 2000-х років, яке було спричинене скороченням виробництва у промисловості та сільському господарстві внаслідок розпаду СРСР та, як наслідок, скороченням споживання палива в енергетиці. Також, у цей період відбулася реструктуризація економіки і почала значно зростати сфера послуг;
- стабілізація та зростання викидів ПГ у період з початку 2000-х років до 2008 року, що характеризується зростанням виробництва мінеральної

та металургійної продукції, а також загальним зростанням економіки. У цей період також зросло споживання твердого викопного палива в енергетиці, але паралельно було реалізовано низку заходів з модернізації та енергоефективності в промисловості з метою скорочення споживання природного газу внаслідок підвищення ціни на газ з 2006 року;

- скорочення викидів ПГ на 15 % у 2009 році, порівняно з 2008 роком, яке було обумовлено наслідками світової економічної кризи 2008 року. Зокрема, суттєво скоротилося виробництва цементу, аміаку та металу;
- зростання викидів ПГ у 2010-2013 роках, що характеризується загальним відновленням економіки від наслідків світової кризи 2008 року. У цей період також зросло споживання твердого викопного палива в енергетиці через газовий конфлікт із РФ;
- різке скорочення викидів ПГ у 2014-2015 роках, спричинене падінням економіки через тимчасову окупацію АР Крим, м. Севастополя та частини територій у Донецькій та Луганській областях Російською Федерацією, в яких зосереджена значна частина промисловості та об'єктів видобування і споживання корисних копалин;
- коливання викидів ПГ у 2016-2018 роках на рівні 320-340 млн тонн CO₂-еквіваленту. Цей період характеризується початком активної реалізації політики енергоефективності (програма «Теплі кредити» для стимулювання заходів з енергоефективності в будівлях, заміни газових котлів на котли на біомасі, тощо) та поступового приведення тарифів на електроенергію, гарячу воду та тепло до своїх ринкових значень, що зробило низку енергоефективних заходів економічно привабливими.

На підставі аналізу трендів, наведених на рис. 6, можна зробити висновок про те, що, починаючи з 2015 року, намітився певний розрив (де-каплінг) між поведінкою ВВП та викидами ПГ, тобто зростання ВВП не супроводжується обов'язковим зростанням викидів ПГ, як це було у попередні роки. При цьому залишається пряма залежність викидів ПГ від ЗППЕ.

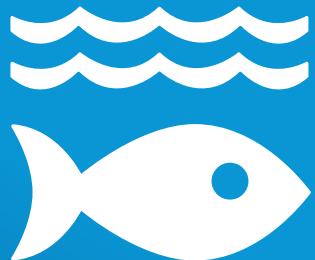
ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРЕСУ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР 13 НЕОБХІДНО:

- сформувати та реалізувати цілісну державну політику у сфері зміни клімату, гармонізовану з міжнародним законодавством, і забезпечити виконання завдань, передбачених у ратифікованій Україною у липні 2016 року Паризькій угоді та в імплементованих положеннях угоди. Політично, економічно і науково обґрунтовані рішення з питань зміни клімату повинні прийматися для всіх секторів економіки, включаючи енергетику, промисловість, агропромисловий комплекс, транспорт, водне, лісове і житлово-комунальне господарства, землекористування, а також охорону здоров'я, збереження і відтворення екосистем;

- кожні п'ять років переглядати Стратегію низьковуглецевого розвитку України до 2050 року (з метою оцінки прогресу і збільшення рівня амбітності з урахуванням національних обставин);
- затвердити другий національно-визначений внесок України до Паризької угоди; концепцію «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року; комплексний національний план з енергетики та зміни клімату на період з 2021 по 2030 роки; національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року; національний план дій з відновлювальної енергетики на період до 2030 року.

ціль 14

ЗБЕРЕЖЕННЯ МОРСЬКИХ РЕСУРСІВ

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

ЦСР 14 є одним з ключових завдань суспільного розвитку.

Загалом з 4-х індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення амбітної національної Цілі 14, за 3-ма має місце позитивна динаміка, в тому числі за 1-м вона є слабкою і недостатньою для досягнення цільового орієнтиру на горизонті до 2020 року.

Реформування системи охорони морських вод та запровадження раціонального використання морських природних ресурсів дозволило досягти:

- зменшення частки скидів забруднених стічних вод у загальному обсязі скидів до морського середовища з 29% у 2015 році до 15% у 2019 році;
- збільшення площи територій та об'єктів природно-заповідного фонду в акваторії Чорного та Азовського морів збільшилася на 13,1 тис.га, що стало результатом співпраці науковців, природоохоронної громадськості, місцевих органів влади та Уряду;

- включення до Всесвітнього списку водно-болотних угідь міжнародного значення одинадцять українських угідь, а саме: Чорне багно, Долина нарцисів, Печера Дружба, Верхове болото Надсяння, Витоки ріки Погорілець, Витоки ріки Прут, Урочище Озірний-Бребенескул, Атак-Боржавське, Ріка Дністер, Бурштинське водосховище, Лядова-Мурафа, погоджених розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 №147-р та від 21.09.2011 №895-р.
- відносно невиснажливе використання водних біоресурсів в Азово-Чорноморському басейні.

Проте такий прогрес не є достатнім і потребує подальшої роботи.

Не має стійкої тенденції зменшення обсягу добування водних біоресурсів у виключній (морській) економічній зоні України (зменшено до 30,2 тис. тонн у 2019 році з 34,2 тис. тонн у 2015 році після позитивної динаміки протягом 2016-2018 років).

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
14.1. Скоротити забруднення морського середовища	14.1.1. Частка скидів забруднених стічних вод у загальному обсязі скидів до морського середовища, %	29	28	30	27	15**	11*		9	5
14.2. Забезпечити стале використання і захист морських та прибережних екосистем, підвищення їх стійкості та відновлення на основі інноваційних технологій	14.2.1. Площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду приморських областей, % від території приморських областей, тис. га	5,81	5,82	5,82	5,84	5,93**	7,00		8,00	10,00
	14.2.2. Площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду в акваторії Чорного та Азовського морів, тис. га	612,8	612,8	612,8	612,8	625,9**	650,0		700,0	752,5
14.3. Запровадити ефективне регулювання видобутку морських біоресурсів	14.3.1. Обсяги добування водних біоресурсів у виключній (морській) економічній зоні України, тис. тон	34,2	40,3	42,5	30,0	30,2	36,0		38,0	40,0

* при визначенні цього цільового орієнтиру як база, використовувалися попередні дані за 2015 рік, які становили 15;

** дані, надані в оперативному порядку органом, відповідальним за розрахунок індикатора у рамках системи моніторингу реалізації ЦСР (згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку»).

Основними проблемами є:

- незавершеність впроваджуваних реформ державної системи управління у сфері охорони морських вод, забезпечення невиснажливого використання морських природних ресурсів;
- недієвість системи державного нагляду/контролю у сфері дотримання вимог природоохоронного законодавства;
- недосконалість фінансово-економічних механізмів впровадження ресурсо зберігаючих технологій та невиснажливого використання морських природних ресурсів;
- недостатня фінансова підтримка заповідної справи на місцевому та державному рівні;
- низький рівень обізнаності населення щодо екосистемних послуг, які надають території та об'єкти природно-заповідного фонду.

ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР14 НЕОБХІДНИМ є:

- прийняття Стратегії морської природоохоронної політики України та плану заходів з її реалізації відповідно до вимог Директиви 2008/56/ЄС про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері екологічної політики щодо морського середовища;
- створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду в акваторії Чорного та Азовського морів;
- узгодження політик, що стосуються використання природних ресурсів та їх збереження;
- забезпечення ефективного управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду місцевого та загальнодержавного значення, у тому числі збільшення обсягу фінансових ресурсів, які спрямовуються на збереження природно-заповідного фонду в акваторіях Азовського та Чорного морів.

ціль 15

ЗАХИСТ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОСИСТЕМ СУШІ

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

ЦСР15 охоплює завдання з відновлення та раціонального використання суходолу та внутрішньої прісноводної екосистеми.

За 3-ма індикаторами з 13-ти, що вимірюють прогрес досягнення амбітної національної Цілі 15, наразі прогрес не відслідковується, оскільки за індикаторами 15.2.1 та 15.2.2 дані будуть доступні лише у

2025 році відповідно до національного законодавства, за індикатором 15.3.1 – після отримання результатів паспортизації земель сільськогосподарського призначення, що триватиме з 2016 по 2020 роки. За 4-ма індикаторами з 10-ти індикаторів має місце позитивна динаміка, але вона недостатня для досягнення цільових орієнтирів на горизонті до 2020 року.

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
15.1. Забезпечити збереження, відновлення та стало використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем	15.1.1. Площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду, тис. га	3 803,13	3 985,60	3 985,02	3 991,64	4 082,20*	6 276,90		7 545,40	9 053,20
	15.1.2. Частка площи територій та об'єктів природно-заповідного фонду в загальній території країни, %	6,30	6,60	6,60	6,61	6,76*	10,40		12,50	15,00
	15.1.3. Частка площи територій національної екологічної мережі у загальній території країни, %	38,16	38,16	38,16	38,16	38,16*	39,00		40,00	41,00
15.2. Сприяти сталому управлінню лісами	15.2.1. Лісистість території країни, %	дані розробляються 1 раз на 5 років; на 01.01.2016 – 9698,9 тис. га (16,1%) Глобальний індикатор 15.1. Площа лісів, як частка загальної площи суши – 15,9% (2015-2018 роки)							18,5	20,0
	15.2.2. Запаси деревини в лісах, млн куб. м	дані розробляються 1 раз на 5 років, з 2020 року.							2 300	2 400
15.3. Забезпечити боротьбу з опустелюванням, відновлення деградованих земель і ґрунтів та прагнути досягти нейтрального рівня деградації земель	15.3.1. Встановлення та реалізація добровільного національного завдання щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель за напрямом: "Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах"	3,16*	Дані очікуються. Вони мають бути отримані за результатами XI туру агрехімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення, що триватиме з 2016 по 2020 рр.				досягнення стабільного рівня, не нижче за базовий рівень: в середньому по Україні – 3,14*	уточнюється		

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
	(вміст органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь (%)) (додатково можуть використовуватися дані з міжнародних джерел та організацій)									
	Полісся	2,33*					2,24*			
	Лісостеп	3,21*					3,19*			
	Степ	3,45*					3,40*			
	15.3.2. Площа орних земель (ріллі), тис. га	32 531,1	32 541,3	32 543,5	32 544,2	-	31 150,9		29 760,8	28 370,7
	15.3.3. Частка площини орних земель (ріллі) у загальній території країни, %	53,9	53,9	53,9	53,9	-	51,6		49,3	47,0
	15.3.4. Площа земель, зайнятих під органічним виробництвом, тис. га**	410,55	381,2	289,0	309,1	-	500,0		1 500,0	3 000,0
	15.3.5. Площа сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ), тис. га	7848,3	7840,5	7833,8	7820,8	-	8389,3		8 932,5	9 536,0
	15.3.6. Частка площини сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ), у загальній території країни, %	13,0	13,0	13,0	13,0	-	13,9		14,8	15,8
15.4. Забезпечити збереження гірських екосистем	15.4.1. Площа територій природно-заповідного фонду в гірських регіонах, тис. га	656,72	657,15	658,80	659,24	683,80*	905,30		1 207,10	1 533,00
	15.4.2. Частка територій природно-заповідного фонду в гірських регіонах у загальній території країни, %	1,09	1,09	1,09	1,09	1,13*	1,50		2,00	2,54

* дані, надані в оперативному порядку органом, відповідальним за розрахунок індикатора у рамках системи моніторингу реалізації ЦСР (згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку»);

** джерела даних є різними: 2015 рік – інформація Федерації органічного руху України; з 2016 року – Офіс підтримки реформ при Мінагрополітики. Організаціями застосовувалися різні методи збору даних.

Решта 6 індикаторів порівняно із 2015 роком мають або від'ємну динаміку, або відсутні будь-які зміни.

Позитивних результатів за Ціллю 15 вдалось частково досягти. Разом з тим, під час моніторингу та оцінки ефективності виникла необхідність деякого корегування завдання 15.3 та відповідного індикатора. Так, результати Х туру агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення (2011-2015 роки), що були узагальнені в 2017 році, засвідчили позитивні тенденції у виконанні нового індикатора 15.3.1 – вміст органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь, в середньому по Україні, збільшився на 0,02%.

Протягом 1986-2010 років в Україні зменшився вміст органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь на 0,22% і станом на 2010 рік, в середньому по Україні, становив 3,14 %. За цей період втрати гумусу в орному шарі становили 5500 кілограмів на гектар. З огляду на це, 2010 рік був обраний як базовий для визначення завдань щодо нейтрального рівня деградації земель. А новий цільовий орієнтир 15.3.1 передбачає до 2020 року досягнення стабільного рівня (не нижче за базову лінію (2010 р.) вмісту органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь (%).

Реалізація політики, спрямованої на захист та відновлення екосистем суші, у тому числі на збереження та розширення територій природно-заповідного фонду в Україні, забезпечила певні позитивні зміни, але, на жаль, не дозволила забезпечити динаміку, необхідну для наближення до цільових орієнтирів на горизонті до 2020 року.

Зокрема:

- збільшились площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду в Україні (з 3803,13 тис. га у 2015 році до 4082,2 тис. га у 2019 році) та частка площи територій та об'єктів природно-заповідного фонду в загальній території країни (з 6,3% до 6,76% відповідно). Проте, такі темпи не дозволяють досягти цільових орієнтирів – 6276,9 тис. га та 10,4% відповідно;
- збільшилась площа територій природно-заповідного фонду в гірських регіонах (з 656,72 тис. га у 2015 році до 683,8 тис. га у 2019 році). При цьому

цільовий орієнтир у 905,3 тис. га, встановлений на горизонті до 2020 року, залишається недосяжним.

ДОВІДКОВО:

завдяки підписанню Президентом України 15 указів щодо створення/роздширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також прийняттю інших рішень на загальнодержавному та місцевому рівнях площа природно-заповідного фонду збільшено орієнтовно на 279 тис. га, або на 0,36 % площи України.

Динаміка індикаторів площи ріллі та еколо-стабілізуючих угідь (сіножатій і пасовищ), а також їх часток у загальній площи території країни (індикатори 15.3.2 – 15.3.6) є негативною. За 2015-2018 роки площа орних земель навпаки збільшилась з 32531,1 тис. га до 32544,2 тис. га, а площа сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ) зменшилась з 7848,3 тис. га до 7820,8 тис. га.

Такі тенденції обумовлені, насамперед, чинниками економічного характеру, серед яких: зростання в Україні аграрного бізнесу та необхідність вдосконалення економічних механізмів для стимулювання охорони земель та відтворення родючості ґрунтів в умовах, коли понад 70% сільськогосподарських земель і понад 80% ріллі вже перебувають у приватній власності.

Вітровій ерозії в Україні систематично піддається понад 6 млн га земель, а пиловим бурям – до 20 млн га; 13,3 млн га сільськогосподарських угідь, у тому числі 10,6 млн га орних земель зазнають згубного впливу водної еrozії.

Виведення з ріллі непридатних для розорювання, деградованих та малопродуктивних сільськогосподарських угідь та їх трансформація у сіножаті і пасовища або заліснення є одним з ключових напрямів покращення стану земель і ґрунтів та боротьби з їх деградацією.

З МЕТОЮ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ 15 В УКРАЇНІ, НЕОБХІДНО:

- активізувати роботу місцевих органів влади щодо створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- сприяти переходу на органічне сільське господарство для збереження/ покращення родючості ґрунтів та збереження біорізноманіттю, зменшення забруднення земель і вод (штучними пестицидами/гербіцидами тощо);
- здійснити заходи щодо узгодження політик, що стосуються використання природних ресурсів та їх збереження;
- забезпечити ефективне управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду місцевого та загальнодержавного значення, у тому числі збільшити обсяг фінансових ресурсів, які спрямовуються на збереження природно-заповідного фонду;

- активізувати роботу з впровадження Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням, Стратегії та виконання завдань щодо нейтрального рівня деградації земель;
- забезпечити вдосконалення економічних механізмів для стимулювання охорони земель та відтворення родючості ґрунтів;
- забезпечити врегулювання питань трансформації структури земельних угідь країни (зменшення площі ріллі, підвищення лісистості, відновлення сіножатій і пасовищ тощо) в процесі децентралізації влади та передачі земель з державної власності у власність об'єднаних територіальних громад.

ціль 16

МИР, СПРАВЕДЛИВІСТЬ ТА СИЛЬНІ ІНСТИТУТИ

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

* індикатори 16.1.1-16.1.3, 16.2.1-16.2.5, 16.2.7, 16.3.2, 16.4.1, 16.5.2, 16.5.3, 16.6.1, 16.7.1, 16.8.3-16.8.5 – експертні оцінки.
індикатори 16.8.1, 16.8.2 – дані очікуються з 2020 року, індикатор 16.9.1 – дані відсутні.

ЦСР 16 охоплює такі важливі напрями, як: розбудова миру, забезпечення верховенства права, викорінення корупції та зміцнення соціальної згуртованості. На глобальному рівні досягнення ЦСР 16 передбачає виконання дванадцяти завдань, для України визначено дев'ять завдань.

Загалом з 24 індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної ЦСР16, за 3-ма наразі даних немає. З 21 індикатора, що вимірюються,

за18-ма має місце позитивна динаміка, в тому числі за 10-ма – цілком реалістичним є досягнення визначених цільових значень на 2020 рік.

Протягом останніх років в Україні були реалізовані комплексні заходи для встановлення миру, соціальної справедливості та розбудови сильних інститутів.

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
16.1. Скоротити поширеність насильства	16.1.1. Кількість облікованих за останні 12 місяців кримінальних правопорушень за ст. 115-118, 121 КК України (очевидні умисні вбивства, умисні тяжкі тілесні ушкодження) в розрахунку на 100 000 осіб:									
		Усього кримінальних правопорушень: - Кількість; - Рівень на 100 тис. населення								
	Умисне вбивство, ст. 115	8 224 19,23	5 992 14,07	5 145 12,14	5 557 13,11	-	-		уточнюється	
	Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, ст. 116	7 0,02	7 0,02	5 0,01	6 0,01	-	-		уточнюється	
	Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини, ст. 117	11 0,03	14 0,03	11 0,03	12 0,03	-	-		уточнюється	
	Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, ст. 118	38 0,09	38 0,09	19 0,04	25 0,06	-	-		уточнюється	
	Умисне тяжке тілесне ушкодження, ст. 121	2 511 5,87	2 256 5,30	2 096 4,94	2 130 5,03	-	-		уточнюється	

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
	16.1.2. Чисельність потерпілих від кримінальних правопорушень, пов'язаних з фізичним насильством (умисні вбивства (та замахи на них), згвалтування (та замахи на них), тяжкі тілесні ушкодження), облікованих за останні 12 місяців, у розрахунку на 100 000 осіб:									
	Потерпіло від кримінальних правопорушень (рівень на 100 тис. населення)	965,12	1,044,08	882,92	813,42	-	-			уточнюється
	Потерпіло від кримінальних правопорушень (усього)	412 689	444 617	374 238	344 780	-	-			уточнюється
	16.1.3. Чисельність потерпілих за останні 12 місяців від згвалтувань, осіб:									
	Потерпіло від кримінальних правопорушень (рівень на 100 тис. населення)	0,72	0,77	0,55	0,46	-	-			уточнюється
	Потерпіло від кримінальних правопорушень (ст. 152), усього	306	328	233	197	-	-			уточнюється
16.2. Збільшити виявлення постраждалих від торгівлі людьми та всіх форм експлуатації	16.2.1. Чисельність потерпілих у кримінальних правопорушеннях щодо торгівлі людьми або інших незаконних угод щодо передачі людини, облікованих за останні 12 місяців, осіб:									
	Потерпіло від кримінальних правопорушень (рівень на 100 тис. населення)	0,26	0,20	0,73	0,54	-	-			уточнюється
	Потерпіло від кримінальних правопорушень (ст. 149), усього	113	86	309	231	-	-			уточнюється
	16.2.2. Кількість спеціалістів, які пройшли навчання з питань протидії торгівлі людьми	4 147	1 686	11 064	3 966	10 123	уточ- нюється			уточнюється
	16.2.3. Кількість наданих соціальних послуг відповідно до потреб осіб, які звернулися щодо торгівлі людьми	6	46	39	53	1 209	уточ- нюється			уточнюється

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
	16.24. Кількість проведених інформаційних кампаній щодо протидії торгівлі людьми	3	4	4	4	4	уточ-нюється		уточнюється	
	16.25. Кількість осіб, які були охоплені інформаційними кампаніями щодо протидії торгівлі людьми	42 591	55 139	101 320	214 116	183 624	уточ-нюється		уточнюється	
	16.26. Відсоток фінансової забезпеченості регіональних програм щодо протидії торгівлі людьми, за рахунок відповідних місцевих бюджетів	100	100	100	100	100	100		100	100
	16.27. Кількість осіб, яким встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, осіб	83	110	198	221	185	уточ-нюється		уточнюється	
16.3. Підвищити рівень довіри до суду та забезпечити рівний доступ до правосуддя	16.31. Рівень довіри громадян до суду, %**:									
	Населення	5	10	12	16	-	35		45	55
	Учасники судових проваджень	16	13	28	34	-	35		45	55
	Експертне середовище (адвокати, юристи)	-	-	38	41	44***	35		45	55
	16.32. Кількість осіб, які звертаються за безоплатною правовою допомогою, осіб	38 228****	220 041	392 778	400 615	404 030***	-		уточнюється	
16.4. Зміцнити систему запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та поширення зброї масового знищення	16.41. Частка ризиків з високим рівнем у загальній сукупності національних ризиків у системі запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженю зброї масового знищення, %	-	24,32	-	-	25,00	-		17,00	13,00
16.5. Скоротити незаконний обіг зброї, боєприпасів та вибухових матеріалів	16.51. Кількість вилученої зброї (кримінальні провадження, у яких закінчено досудове розслідування, за останні 12 місяців, одиниць)	3 063	1 890	3 292	2 985	-	2 000*		2 250	2 500

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
	16.5.2. Кількість вилучених боєприпасів (кримінальні провадження, у яких закінчено досудове розслідування, за останні 12 місяців, одиниць)	204 326	177 757	280 276	273 167	-	-		уточнюється	
	16.5.3. Кількість кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом зброї, облікованих за останні 12 місяців, одиниць									
	Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем, ст. 262	207	154	151	102	-	-		уточнюється	
	Незаконне поводження зі збросою, бойовими припасами або вибуховими речовинами, ст. 263	7 409	6 307	8 002	7 466	-	-		уточнюється	
	Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристрій, ст. 263-1	150	119	198	194	-	-		уточнюється	
16.6. Скоротити масштаби корупції	16.6.1. Показник сприйняття рівня корупції в державному секторі з боку ділових кіл та експертів	130	130	131	120	126	уточ- нююється		уточнюється	
16.7. Підвищити ефективність діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування	16.7.1. Місце України у рейтингу Global Competitiveness Report за субіндексом «Інституції (державні та суспільні установи)»	130	129	118	110****	104****	-		уточнюється	

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
16.8. Відновити територію, постраждалу від конфлікту (Донбас)	16.8.1. Частка населення, задоволеного досвідом користування інфраструктурними об'єктами та рівнем надання соціальних послуг у ключових сферах, у Донецькій та Луганській областях, %					жовтень після звітного року, з 2020 року	-		80	100
	16.8.2. Частка населення, задоволеного рівнем надання послуг у сфері адміністративного управління, у Донецькій та Луганській областях, %					жовтень після звітного року, з 2020 року	-		80	100
	16.8.3. Кількість громад на територіях Донецької та Луганської областей, у яких впроваджено заходи щодо протимінної діяльності, одиниць	-	121	167	112	-	уточнюється		уточнюється	
	16.8.4. Площа розмінування територій Донецької та Луганської областей, га	9 224	6 553	8 036	5 785	-	уточнюється		уточнюється	
	16.8.5. Кількість випадків виявлення вибухонебезпечних предметів (оперативна складова), одиниць	2 014	5 168	7 252	4 600	3 579	уточнюється		уточнюється	
16.9. Зміцнити соціальну стійкість, сприяти розбудові миру та громадській безпеці (конфліктне та постконфліктне врегулювання)	16.9.1. Індекс соціальної єдності та примирення*****									

* при визначенні цього цільового орієнтира як база використовувалися попередні дані за 2015 рік, які становили 1890;

** інформація надана з офіційної сторінки Програми USAID з реформування сектору юстиції «Нове правосуддя»;

*** дані, надані в оперативному порядку органом, відповідальним за розрахунок індикатора у рамках системи моніторингу реалізації ЦСР (згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку»);

**** дані за 2015 рік обраховуються з 01.07.2015 у зв'язку з утворенням місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги відповідно до наказу Міністерства юстиції України від 10.03.2015 № 331/5 «Про питання розвитку системи безоплатної вторинної правової допомоги»;

***** починаючи з ГІК 2018 при оцінці позиції країни застосовується нова методологія: оцінка за субіндексами розраховується за 100-бальною шкалою (100 балів – ідеальна держава або “межа” конкурентоспроможності). У попередніх звітах оцінка здійснювалась за 7-бальною шкалою. Переформатовано більшість субіндексів. Тому порівнювати позиції країни, наведені у ГІК 2018 і подальших рейтингах, із позиціями у попередніх рейтингах, оціненими з використанням старої методології, є некоректним;

***** розрахунок здійснюється щорічно відповідно до методології індексу SCORE, розробленої Центром сталого миру і демократичного розвитку (SeeD) і Програмою розвитку ООН. Дані за індексом SCORE є дезагрегованими, не зведеними в єдиний показник. Тому у цьому Добровільному національному огляді дані за індексом SCORE не представлені. Ознайомитися з ними можна на офіційному сайті Держстату за посиланням: <https://bit.ly/30XB3w9>

Скоротилася смертність від ушкодження внаслідок воєнних дій (коєфіцієнт смертності зменшився з 3,0 осіб на 100 000 населення у 2015 році до 0,3 осіб у 2018 році) завдяки збільшенню кількості випадків виявлення вибухонебезпечних предметів у рамках проведення слідчих дій підрозділами Національної поліції (231 – у 2016 році, 517 – у 2017 році, 570 – у 2018 році, 374 – 2019 році), роботі піротехніків ДСНС у ході гуманітарного розмінування, суттєвому скороченню незаконного обігу зброї, боєприпасів та вибухових матеріалів (кількість вилучених боєприпасів зросла з 204 326 одиниць у 2015 році до 273 167 у 2018 році), а також впровадженню заходів щодо протимінної діяльності.

ДОВІДКОВО:

з початку виконання робіт (липень 2014 року) на території Донецької та Луганської областей піротехнічними підрозділами ДСНС очищено від боєприпасів 29 тис. 850 га території та 97 га акваторії водних об'єктів, розміновано 992 об'єкти соціальної інфраструктури та життєзабезпечення, знешкоджено 186 тис. 863 вибухонебезпечних предметів, серед яких 902 спеціально встановлені терористами особливо небезпечні вибухові пристрій.

Реформування системи органів внутрішніх справ дозволило досягти:

- скорочення випадків сексуального насильства (чисельність потерпілих за останні 12 місяців від згвалтувань скоротилася з 0,72 осіб на 100 тис. населення у 2015 році до 0,46 осіб у 2018 році), у тому числі завдяки підвищенню ефективності превентивної роботи;
- скорочення незаконного обігу зброї, боєприпасів та вибухових матеріалів: кількість вилученої зброї хоча і зменшилась з 3063 одиниць у 2015 році до 2985 одиниць у 2018 році, проте лишалась значною і перевищувала цільовий орієнтир, визначений на 2020 рік у 2000 одиниць.

Також було підвищено ефективність у напрямі виявлення осіб, які вчиняють злочини з торгівлі людьми або сприяють їх вчиненню, та захисту прав осіб, постраждалих від торгівлі людьми, особливо дітей, та надання їм допомоги (у результаті реалізації Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 111). В рамках реалізації цієї програми було: збільшено кількість осіб, які були охоплені інформаційними кампаніями щодо протидії торгівлі людьми, з 42 591 осіб у 2015 році до 183 624 осіб у 2019 році;

збільшено кількість осіб, яким встановлено статус особи, що постраждала від торгівлі людьми, з 83 осіб у 2015 році до 185 осіб у 2019 році; забезпечено стовідсоткове фінансування регіональних програм щодо протидії торгівлі людьми; збільшено обсяг наданих соціальних послуг відповідно до потреб осіб, які звернулися щодо торгівлі людьми.

ДОВІДКОВО:

наразі у процесі реалізації можливість оцінки рівня задоволеності користувачів якістю наданих адміністративних послуг. Зокрема, у рамках «Порталу Дія» – єдиного державного веб-порталу електронних послуг – передбачається проведення моніторингу та оцінки якості послуг, які надаються з використанням веб-порталу у центрах надання адміністративних послуг (ЦНАП) або суб'єктами розгляду звернень безпосередньо.

Реформування системи судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів задля практичної реалізації принципу верховенства права та забезпечення функціонування судової влади (що відповідає суспільним очікуванням щодо незалежного та справедливого суду, а також європейським цінностям та стандартам захисту прав людини в рамках комплексної реалізації судової реформи) стали передумовами підвищення ступеня довіри суспільства до органів судової влади та суміжних правових інститутів (у результаті реалізації Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20.05.2015 № 276).

Як результат відбувається зростання рівня довіри громадян до суду: серед населення – з 5% у 2015 році до 16% у 2018 році; серед експертного середовища (адвокати, юристи) – з 38% у 2017 році до 41% у 2018 році (при цільовому орієнтиру на 2020 рік 35%).

Відбувається поступовий розвиток системи надання безоплатної правової допомоги шляхом спрощення доступу до безоплатної правової допомоги, доступу значної кількості найбільш соціально вразливих громадян до безоплатної вторинної правової допомоги, масштабної правопросвітницької діяльності органів юстиції, упровадження альтернативних (позасудових) механізмів вирішення спорів (збільшення кількості осіб, які звернулись за безоплатною правовою допомогою, з 38 228 осіб у 2015 році до 400 615 осіб у 2018 році).

Позитивні тенденції спостерігались також за індикаторами:

- кількості облікованих кримінальних правопорушень, пов'язаних з фізичним насильством та чисельності потерпілих від них (скорочення з 965 осіб на 100 тис. населення у 2015 році до 813 осіб у 2018 році);
- кількості кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом зброї (викраденням, привласненням вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем) скоротилася з 207 одиниць у 2015 році до 102 одиниць у 2018 році;
- індексом сприйняття корупції в Україні з боку ділових кіл та експертів – позиція України покращилася з 130 місця (серед 167 країн) у рейтингу 2015 року до 126 місця (серед 180 країн) у рейтингу 2019 року;
- місця України за субіндексом «Інституції» рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності (ПІК) – Україна покращила свою позиції, піднявшись з 130 місця (серед 140 країн) у рейтингу 2015/2016 до 104 місця (серед 141 країни) у рейтингу 2019¹³.

Проте такий прогрес не є достатнім. Стремувався він, переважно, через:

- недостатню адаптованість національного законодавства з протидії торгівлі людьми до сучасних викликів у протидії торгівлі людьми; зміну форм та методів втягнення громадян України у торгівлю людьми;
- відсутність законодавчого врегулювання проблеми протидії сексуальному насильству в умовах військових дій;
- недостатність зусиль органів соціального захисту населення та територіальних підрозділів боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, Національної поліції у виявленні та перенаправленні постраждалих осіб для надання соціальної допомоги;
- недостатній рівень співпраці між суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, як на центральному, так і на місцевому рівнях; недостатню кількість проведених навчань з протидії торгівлі людьми;

¹³ Починаючи з ПІК 2018 при оцінці позиції країни застосовується нова методологія: оцінка за субіндексами розраховується за 100-балльною шкалою (100 балів – ідеальна держава або «межа» конкурентоспроможності). У попередніх звітах оцінка здійснювалася за 7-балльною шкалою. Переформатовано більшість субіндексів. Відповідно, порівнювати позиції країни, наведені у ПІК 2018 і подальших рейтингах, із позиціями у попередніх рейтингах, оціненими з використанням старої методології, є некоректним.

- негативний вплив збройних протистоянь на сході України, які створюють умови до витоку в незаконний обіг зброї та боєприпасів з території проведення Операції об'єднаних сил; переміщення контрабандних товарів через лінію розмежування (пально-мастильних матеріалів, вугілля, медичних препаратів та ін.). Це, у свою чергу, сприяє зростанню корупції та перерозподілу сфер впливу серед кримінального елементу; незаконному постачанню наркотичних засобів та психотропних речовин в Україну та використанню її території, як транзиту до країн ЄС; зростанню кількості вимушених переселенців.

Започатковані у 2016-2019 рр. урядові програми та заходи були направлені на розбудову миру, відновлення та розвиток територій, постраждалих внаслідок збройної агресії, забезпечення верховенства права, зміцнення соціальної єдності і примирення, серед яких, зокрема: Державна цільова програма відновлення та розбудови миру в східних регіонах України, План заходів, спрямованих на реалізацію деяких засад державної внутрішньої політики щодо окремих районів Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, Стратегія інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року тощо.

Реалізація Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України (далі – Програма) здійснюється за трьома стратегічними напрямами: відновлення критичної інфраструктури та соціальних послуг в основних сферах; економічне відновлення; підвищення соціальної стійкості, розбудова миру та громадської безпеки.

Крім того, з метою відновлення та розбудови миру у східних регіонах України створено сучасну інноваційну онлайн платформу – «Портал економічного та соціального відновлення», де узагальнюється вся інформація про потреби постраждалого регіону, програми і проекти.

Також, з метою забезпечення умов для повернення людського капіталу, стального розвитку та зростання соціально-економічних показників територій, постраждалих внаслідок збройної агресії Російської Федерації, розпочато роботу над проектом Стратегії економічного відновлення Донбасу. З метою врахування зауважень, пропозицій та побажань всіх заінтересованих органів, науково-дослідних інституцій та представників громадськості, запрошення долучитися до такої роботи скеровано до 189 установ, серед яких: 28 органів

державної влади; 44 органи місцевого самоврядування (місцеві ради та об'єднані територіальні громади); 37 асоціативних об'єднань; 22 науково-дослідні установи; 7 міжнародних організацій; 51 громадська організація.

За результатами аналізу динаміки Індексу соціальної єдності та примирення протягом останніх років спостерігається:

- покращення міжгрупових стосунків, зокрема, підвищення готовності до діалогу з різноманітними групами в суспільстві і одночасно значне зменшення негативних стереотипів та сприйняття соціальних загроз;
- збільшення підтримки мирного вирішення конфлікту (на протилежність його збройному вирішенню) одночасно з високим рівнем втомленості від конфлікту;
- збільшення довіри центральним органам влади, хоча й загальний рівень довіри до них залишається набагато нижчим, ніж рівень довіри місцевим органам влади;

Проте такий прогрес не є достатнім. Стимувався він в основному негативним впливом триваючої збройної агресії на сході України та тимчасової окупації частини території України. Це, в свою чергу стимулює відновлення та розбудову миру на територіях, постраждалих внаслідок збройної агресії Російської Федерації, та унеможливлює розвиток тимчасово окупованих територій, який буде забезпечений після їх реінтеграції в єдиний конституційний простір держави. Поряд з позитивними змінами, мають місце процеси, за якими прогрес відсутній. Зокрема: зросла кількість потерпілих у кримінальних правопорушеннях щодо торгівлі людьми або інших незаконних угод щодо передачі людини – з 0,26 осіб на 100 тис. населення у 2015 році до 0,54 осіб у 2018 році (причиною негативної динаміки є неефективність судової системи з розглядом кримінальних проваджень за фактами торгівлі людьми (за 2019 рік судами винесено лише 40 рішень, за якими засуджено 35 осіб); відсутність узагальненої Верховним Судом України судової практики у справах щодо торгівлі людьми, що створює підстави для неоднозначного застосування правових норм; відсутність спеціальних прокурорів у справах щодо торгівлі людьми.

Також збільшилась частка ризиків з високим рівнем у системі запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженю збройі масового знищення з 24,32% у загальній сукупності національних ризиків у 2015 році до 25,00% у 2018 році, що стало наслідком триваючої збройної агресії на сході України.

ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР16 НЕОБХІДНИМ є:

- реалізувати у повному обсязі реформи, зокрема, судову, децентралізації тощо;
- створити законодавче підґрунтя для запровадження комплексних систем моніторингу стану безпеки та налагодити взаємодію сил безпеки, інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування (законопроект передбачає внесення змін та доповнень до Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про Національну поліцію», «Про національну безпеку України» та до Кодексу України про адміністративні правопорушення), унормувати питання з визначення місцезнаходження заявника на момент його звернення (законопроект передбачає внесення змін до Законів України «Про систему екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112» та «Про телекомунікації»);
- забезпечити права і свободи дитини, її захист від будь-яких форм насильства, експлуатації та зловживань у цифровому середовищі;
- вдосконалити порядок утворення та діяльності третейських судів з метою відновлення довіри до третейського розгляду (передбачає посилення вимог до організацій, які є засновниками третейських судів, порядку утворення третейських судів, розширення підівідомчості справ, які розглядаються третейськими судами, розширення повноважень Третейської палати України);
- удосконалити регулювання арбітражів, що дозволить розширити перелік категорій справ, які можуть за угодою сторін передаватися до міжнародного комерційного арбітражу;
- закріпити на законодавчому рівні інститут медіації (правове регулювання відносин у сфері медіації, зокрема, визначення сфери застосування медіації, принципів медіації, вимог до медіатора, прав та обов'язків медіатора, його відповідальності, процедури проведення медіації, прав та обов'язків сторін медіації, вимог до договору про медіацію та угоди про врегулювання конфлікту (спору) за результатами медіації);
- удосконалити порядок формування списку присяжних як інструменту народовладдя;

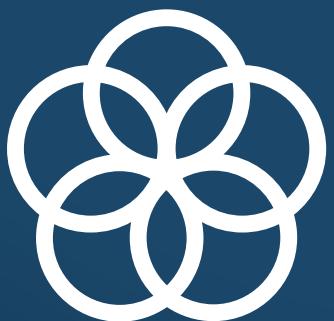
- забезпечити подальше спрощення доступу до правової допомоги шляхом спрощення процедури підтвердження належності особи до категорії суб'єктів права на БВПД через упровадження механізмів обміну інформацією між центрами з надання БВПД та державними реєстрами; розширення критерію малозабезпеченості для осіб з інвалідністю, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії (з двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб, як це є на сьогодні, – до двох прожиткових мінімумів для працездатних осіб) задля усунення соціальної несправедливості та забезпечення рівного доступу до БВПД; створення та впровадження он-лайн сервісів надання БПД;
- продовжити впровадження альтернативних (позасудових) механізмів вирішення спорів;

- підвищувати правову спроможність територіальних громад шляхом реалізації заходів, спрямованих на посилення правової обізнаності та по-долання правового нігілізму мешканців таких громад, що спонукатиме їх до вирішення своїх правових питань чи проблем, у разі їх виникнення, саме у правовий спосіб, а також завдяки розвитку мережі незалежних провайдерів надання БПД в громадах;
- забезпечити розвиток системи та впровадження інноваційних підходів до професійного навчання та удосконалення практичних навичок адвокатів, які надають БВПД, представників правничої спільноти та інших зацікавлених сторін, запровадження нових підходів до оцінювання якості надання послуг, що в подальшому сприятиме підвищенню рівня довіри громадськості до їх діяльності.

ціль 17

ПАРТНЕРСТВО ЗАРАДИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ

Ціль/Завдання: прогрес та оцінки щодо ймовірності досягнення

ЦСР 17 визначає партнерство за чотири напрямами, які між собою пов'язані – партнерство у фінансовій, технологічній, торгівельній царинах та сприянні системному підходу діяльності урядів в інтересах сталого розвитку за участю багатьох зацікавлених сторін, зокрема між державним і приватним

секторами та між організаціями громадського суспільства за умови уdosконалення показників вимірювання прогресу зі сталого розвитку та нарощування потенціалу країн у галузі статистики.

ЗАВДАННЯ	ІНДИКАТОРИ	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (орієнтир)	СТАН	2025 (орієнтир)	2030 (орієнтир)
17.1. Мобілізувати додаткові фінансові ресурси на основі заохочення інвестицій іноземних та вітчизняних інвесторів	17.1.1. Співвідношення обсягу приватних грошових переказів із-за кордону із ВВП, %	7.6	8.1	8.2	8.5	7.8	6.0*		6.0	6.0
	17.1.2. Чистий притік прямих іноземних інвестицій (за даними платіжного балансу), млн дол. США	3,012	3,268	2,593	2,360	2,422	10,000		16,000	17,500
17.2. Послідовно знижувати боргове навантаження на економіку	17.2.1. Відношення валового зовнішнього боргу до експорту товарів та послуг у річному вимірі, %	245.8	244.6	214.3	194.0	192.0	-		уточнюється	
17.3. Розвивати партнерські відносини влади і бізнесу для досягнення цілей сталого розвитку	17.3.1. Кількість проектів публічно-приватного партнерства	177	186	191	189	187	205		уточнюється	

* при визначенні цього цільового орієнтиру як база використовувалися попередні дані за 2015 рік, які становили 5,75.

Загалом з 4-х індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення амбітної національної Цілі 17, 3 мають позитивну динаміку.

Серед здобутків на шляху досягнення ЦСР 17 та загалом розвитку України є підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їх державами-членами, з іншої сторони (укладена Україною та ЄС у 2014 році, торговельні положення діють з 1 січня 2016 року, у повному обсязі набула чинності з 1 вересня 2017 року). Угода передбачає не тільки поступову лібералізацію торгівлі з Євросоюзом, а й зумовлює гармонізацію та адаптацію національного законодавства до законодавства ЄС, політичний діалог, реформи у сфері економіки, юстиції, зовнішньої та безпекової політики. Вагому частину

Угоди про асоціацію складають положення про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ). З початку дії ПВЗВТ (з 1 січня 2016 року) Європейський Союз став найбільшим торговельним партнером України з питомою вагою торгівлі товарами та послугами понад 40% від загального обсягу зовнішньої торгівлі України (за даними Держстату).

Ще одним здобутком є отримання безвізового режиму між Україною та Європейським Союзом (Регламент (ЄС) 2017/850 Європейського Парламенту та Ради від 17 травня 2017 року, яким прийнято рішення про безвізовий режим ЄС з Україною). Безвізний режим з ЄС – це не тільки свобода пересування для громадян України, а й нові можливості для розвитку бізнесу, туризму, ринку перевезень, нарощення потенціалу торгівлі.

Ці угоди стали поштовхом для змін всередині країни та у взаємовідносинах України з країнами ЄС.

Після кризового 2015 року завдяки проведенню виважених монетарної політики, зокрема переходу до режиму інфляційного таргетування і запровадження плаваючого обмінного курсу, та фіiscalної консолідації, реалізації структурних реформ за підтримки МВФ та інших міжнародних партнерів, в умовах посилення євроінтеграційних процесів в Україні було досягнуто макрофінансової стабільності. Зокрема знижено інфляцію з її пікового значення у 61,0% у річному вимірі в квітні 2015 року до 4,1% за підсумками 2019 року. Отже, за підсумками 2019 року НБУ досягнув цілі по інфляції у $5\% \pm 1$ в. п., визначеній ще у 2015 році. Зниження інфляції та інфляційних очікувань дозволили поступово знижувати облікову ставку НБУ, що сприяло також зниженню ставок за кредитами та депозитами. 2019 рік став підтвердженням, що за умови послідовної та незалежної політики центрального банку можливо забезпечити тривалу макроекономічну стабільність в Україні.

Макроекономічна стабілізація в Україні сприяла зниженню премії за ризик для боргових зобов'язань України, відновленню довіри інвесторів та відповідно зниженню вартості державних запозичень. Зазначене на тлі сприятливих умов у 2019 році на світових фінансових ринках для країн, що розвиваються, зумовило відновлення у першій половині 2019 року припливу капіталу до державного сектору та зниження його вартості, передусім завдяки подальшій зацікавленості нерезидентів у гривневих ОВДП, а також успішному розміщенню ОЗДП урядом та єврооблігацій державними корпораціями, наприклад, Нафтогазом України. При цьому вдалось досягнути зниження відношення валового зовнішнього боргу до експорту товарів та послуг у річному вимірі з 245,8% у 2015 році до 192,0% у 2019 році. Ще одним фактором наповнення внутрішнього ринку притоком коштів у післякризовий період стали приватні грошові перекази українців, які знайшли роботу за кордоном. Відповідно співвідношення обсягу приватних грошових переказів із-за кордону із ВВП зросло з 7,6% у 2015 році до 7,8% у 2019 році. За підсумками 2019 року НБУ викупив з ринку майже 8 мільярдів доларів США – уп'ятеро більше, ніж роком раніше, – а обсяг міжнародних резервів перевищив шестирічний максимум та перевищив 25 млрд дол. США.

Реалізація Урядом політики у сфері державно-приватного партнерства, у тому числі концесії, привели до збільшення кількості проектів публічно-приватного партнерства з 177 у 2015 році до 187 у 2019 році. Системний

підхід до врегулювання відносин залучення приватного бізнесу до реалізації проектів на умовах державно-приватного партнерства в усіх сферах також дозволить забезпечити реалізація положень прийнятого 03.10.2019 Закону України № 155-IX «Про концесію». По першим 2 концесійним проєктам в морських портах (Ольвія і Херсон) вже у 2020 році будуть укладені концесійні договори. Компанія «Рисоіл-Херсон» (переможець концесійного конкурсу по проєкту у морському порту «Херсон») інвестує майже 300 млн гривень протягом 4 років. Компанія «QTerminals» (переможець у концесійному конкурсі по проєкту у морському порту «Ольвія») інвестує 3,4 млрд гривень в розвиток порту впродовж 5 років.

На поглиблення партнерських відносин влади і бізнесу спрямована робота нещодавно створеної Агенції з питань підтримки державно-приватного партнерства (далі – Агенція ДПП). З метою ефективного функціонування Агенції ДПП було підписано Меморандум між Мінекономіки та Міжнародною фінансовою корпорацією стосовно надання консультаційної допомоги у становленні Агенції ДПП. Агенцію ДПП вже здійснюються підготовка проєктів державно-приватного партнерства: Відновлення інфраструктури міжнародного аеропорту міста Рівне; Аеровокзал аеропорту міста Вінниця.

Також з метою управління українськими інвестиційними інфраструктурними проєктами та розміщення інформації про них Мінекономіки ведеться робота з Sustainable Infrastructure Foundation щодо приєднання до міжнародної платформи SOURCE.

Проте такий прогрес не є достатнім. Незначне збільшення кількості проєктів публічно-приватного партнерства з 2015 року було спричинено дією таких факторів:

- застаріле правове регулювання здійснення державно-приватного партнерства, у тому числі концесії, до прийняття нового Закону України «Про концесію»;
- відсутність у бюджетному законодавстві механізму взяття державними партнерами довгострокових зобов'язань в рамках здійснення державно-приватного партнерства;
- відсутність бюджетних коштів для залучення радників з метою підготовки проєктів державно-приватного партнерства;

- низький рівень інституційної спроможності органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері державно-приватного партнерства;
- необізнаність бізнесу та суспільства стосовно існування механізму державно-приватного партнерства та його потенціалу.

Серед факторів, які стримували залучення фінансових ресурсів в економіку України також варто зазначити такі як недостатній захист прав кредиторів, а також збереження значної проблеми непрацюючих кредитів, що обмежувало кредитування в країні (частка NPL у банківській системі України досі становить близько половини від загального обсягу кредитів банків і залишається однією із найвищих у світі). Вирішення зазначених проблем потребує, насамперед, завершення реформування системи правоохоронних та судових органів, додаткового зміцнення інституту забезпечення виконання зобов'язань, у тому числі, можливість ефективного стягнення заставного майна та його реалізації, створення повноцінного вторинного ринку проблемних активів.

Спостерігається негативна динаміка залучення прямих іноземних інвестицій. Якщо у 2015 році до економіки України було залучено 3 млрд дол. США, то за підсумками 2019 року – лише 2,5 млрд дол. США. Основні чинники, що стримували притік прямих іноземних інвестицій в Україну, є такими: триваючі військові дії на території України внаслідок збройної агресії з боку Російської Федерації, гальмування проведення приватизації, недовіра інвесторів до судової системи і недосконалість законодавства щодо захисту прав власності інвесторів та кредиторів.

Для забезпечення сталого розвитку та підвищення якості життя людей необхідно залучати бізнес до реалізації суспільно-важливих проектів на умовах державно-приватного партнерства. Як підтверджує світовий досвід, саме цей механізм може стати ефективним інструментом для подолання розриву між потребами у фінансуванні інфраструктури та публічними ресурсами.

ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР17 НЕОБХІДНО ЗАБЕЗПЕЧИТИ:

- удосконалення підзаконних нормативно-правових актів з урахуванням нового закону України «Про концесію» та змін до Закону України «Про державно-приватне партнерство»; врегулювання умов та особливостей взяття довгострокових зобов'язань в рамках здійснення ДПП, у тому числі концесії (прийняття змін до Бюджетного кодексу України); врегулювання особливостей оподаткування окремих операцій в умовах дії договорів, укладених в рамках ДПП (концесійних договорів), прийняття змін до Податкового кодексу України; вдосконалення та осучаснення методичного забезпечення здійснення ДПП, зокрема щодо аналізу ефективності здійснення ДПП, оцінки та управління ризиками в рамках проектів ДПП; підвищення інституційної спроможності шляхом проведення тренінгів, конференцій тощо.

Для успішного досягнення ЦСР17 також критично важливим є прогрес досягнення ЦСР16.

Розділ 3. ЦСР: НАПРЯМИ ДІЙ НА НАСТУПНЕ ДЕСЯТИРІЧЧЯ

У ході підготовки Огляду було зібрано думки максимально широкого кола учасників щодо напрямів майбутнього розвитку на десятиріччя та засобів для прискорення розвитку. Під час обговорень використовувалися матеріали MAPS місії ООН в Україні щодо акселераторів ЦСР¹⁴ (2018 р.) та матеріали провідних прогнозуючих організацій та наукових установ. За узагальненою думкою, в Україні під час формування нового порядку денного розвитку на десятиріччя д(або довгострокової стратегії національного розвитку) необхідно всебічно враховувати прагнення населення, які полягають, по суті, в новій формі врядування, новому форматі суспільних відносин і новій моделі економіки, здатній ефективно долати наслідки від наявних викликів і загроз – неефективного державного управління, недостатнього та неефективного ресурсного забезпечення, технологічного відставання в розвитку, обмеженого фінансування, триваючої збройної агресії. У ході підготовки Огляду було окремо проаналізовано вплив пандемії COVID-19 на економіку країни (станом на травень 2020 р) та здійснено макроекономічний прогноз на 2020–2021 рр. з урахуванням наслідків пандемії COVID-19 за трьома сценаріями. Мінекономіки підготувало окреме видання «Консенсус-прогноз: наслідки пандемії»¹⁵. Формування пакету дій в рамках трансформаційних перетворень має охоплювати як потребу системних змін, так і викликів «післяпандемічної» реальності.

У ході консультацій, проведених в рамках підготовки Огляду, неодноразово підкреслювалось, що вимоги з боку громадянського суспільства потребують узгодженого стратегічного бачення щодо майбутнього розвитку.

¹⁴ <https://bit.ly/30ZEUsK>

¹⁵ У відповідь на ситуацію, що наразі склалася в Україні та світі на тлі пандемії COVID-19, Мінекономіки спільно з ЮНІСЕФ провело консенсус-опитування експертів з метою висвітлення консенсусного бачення майбутніх тенденцій та об'єктивної оцінки ризиків та викликів, які постали як перед світовою економікою, так і перед економікою України внаслідок світової рецесії та введення в Україні обмежувальних заходів під час боротьби з пандемією коронавірусу COVID-19. У ході формування результатів консенсусного бачення експертів аналізувались дані за березень–квітень 2020 року. Режим доступу: <https://bit.ly/3eiewOH>

За результатами публічних та експертних обговорень, у тому числі за участі молоді, можна виокремити такі оновлені акселератори ЦСР:

Акселератор 1. Зміни у підходах до управління. Відсутність якісного управління – це проблема, що пронизує всю систему державної влади. У процесі підготовки Огляду виявилось, що для кожної ЦСР, де має місце низька ефективність виконання того чи іншого завдання, існують проблеми та недоліки в управлінні: суперечності в організації відповідних адміністрацій, надлишкове різноманіття суб'єктів в одній сфері діяльності, брак координації тощо. Таким чином, можна зробити такий висновок: передумовою досягнення всіх без винятку ЦСР буде рух у напрямі високоякісного управління, що передбачає компетентність персоналу, спрощення адміністративних структур, викорінення корупції та справжню прихильність до суспільної підтримки. Відповідно, питання належного управління, чесної та прозорої влади й участі населення у прийнятті рішень і механізмах забезпечення підзвітності мають ураховуватися при плануванні та реалізації завдань та досягненні цілей. Прискорення реалізації потребують реформа судової системи; антикорупційна реформа. Заходи з відновлення та розбудови миру, досягнення соціальної справедливості, забезпечення дотримання прав людини, прав дитини та гендерної рівності мають бути більш досконалими у частині координації та управління.

Акселератор 2. Зміни у якості економічного зростання. Без економічного зростання неможливо подолати бідність та забезпечити підвищення рівня життя широких верств населення, проте важливим є не тільки покращення економічної ситуації, а й справедливий розподіл результатів зростання між всіма верствами населення. Необхідними є зміни саме у якості економічного зростання, тобто воно має стати інноваційним, інклузивним та стійким.

Україні невідкладно потрібно перейти від моделі розвитку, в якій конкурентні переваги зумовлені переважно використанням природних ресурсів та дешевої робочої сили, до інноваційної моделі, пріоритетами якої є розвиток виробництва та торгівлі продукцією з вищою доданою вартістю, високий

технологічний рівень виробництва, кваліфікована високооплачувана робоча сила, економія енергії та інших видів природних ресурсів і новаторський стиль управління. За такої економічної моделі підґрунтям зростання є «інтелект», а не сировина, що є найкращим способом забезпечити підвищення продуктивності праці в усіх сферах економічної діяльності. Для України це означає впровадження нових технологій не тільки з метою максимального збільшення доданої вартості у промисловості та сільському господарстві, а й також для модернізації транспорту і розвитку сфери послуг; стимулювання розвитку виробництв індустрії 4.0 та технологій циркулярної економіки; підтримку експорту з високою часткою валової доданої вартості, цифровізації економіки. Така модель потребує масштабних інвестицій в інфраструктуру та підтримки мікро-, малого і середнього бізнесу.

Варто особливо зазначити, що на аспектах циркулярної економіки, Індустрії 4.0, питаннях цифровізації та підвищенні ролі науки шляхом сприяння створенню освітньо-наукових кластерів (з фокусуванням на практичному вимірі), а також на створенні та розвитку логістичних інфраструктурних елементів в економіці України наполягає молодь. Саме в цьому вона вбачає важливий елемент синергії і відповідно акселерації досягнення ЦСР. При цьому важливим заходом на шляху до змін молодь відзначає необхідність виховання молодого покоління на засадах циркулярної економіки з дитинства. Таке відношення до життя гарантуватиме майбутнім поколінням досягнення екологічної рівноваги.

Акселератор 3. Зміни у політиці зайнятості. Державна політика доходів має у кінцевому підсумку сприяти формуванню суспільства з численним середнім класом, який здатен самостійно дбати про свої статки не тільки в економічно активний період, а й після його завершення, розумно розподіляючи свої доходи між поточним та відкладеним споживанням. Безальтернативно захищеними адресною допомогою мають бути найбільш вразливі групи населення, які потребують суспільної підтримки. Проактивна політика зайнятості має забезпечити соціальнє включення не тільки економічно активного населення, але й тих, хто є соціально відторгненим внаслідок об'єктивних причин. Важливим є забезпечення повної та легальної зайнятості: вона генерує доходи для всіх осіб працездатного віку, зменшує державні видатки (наприклад, на допомогу по безробіттю) та забезпечує соціальні внески, які, принаймні частково, дозволяють фінансувати соціальні послуги та пенсійні програми. Зайнятість із гідною оплатою праці скорочує як абсолютну, так і відносну бідність, зменшуючи завдяки цьому нерівність.

Акселератор 4. Зміни у сферах охорони здоров'я і освіти. Нові виклики, які сьогодні постали як перед всім світом, так і перед Україною, вимагають зміни усталених систем управління, моделей суспільних відносин та економічних зв'язків. Шлях до цього – прискорення цифрової трансформації економіки, яка призведе до підвищення попиту на робочі місця, які передбачають максимальний рівень інтелектуальної залученості. Саме тому, освітні процеси сьогодні мають враховувати тенденції майбутнього. Взаємовідносини освіта-наука-бізнес мають переходити на новий етап розвитку. Тому наразі мають оновлюватися освітні стандарти, освітній процес будуватися на основі інклюзивності та цифровізації, формуватися та розвиватися освітньо-наукові кластери. Втрачений сьогодні час дорого коштуватиме у майбутньому. Тому сфера освіти – це той елемент, без якого формування синергії прискорення досягнення ЦСР є неможливим. Це стосується і сфери охорони здоров'я. Пандемія коронавірусу показала, що необхідно вкладати ресурси у побудову сильної системи охорони здоров'я та забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя населення, виховувати відповідальність населення за власне здоров'я аби протидіяти інфекційним та неінфекційним захворюванням. Адже від цього надзвичайно залежить і економічне благополуччя країни.

За результатами відкритого процесу оцінювання стану досягнення ЦСР в Україні (у тому числі за критеріями OECD/DAC) було вироблено такі рекомендації:

- 1. Переглянути адаптовані до національних умов завдання та індикатори ЦСР екологічного виміру,** змістивши акцент у їх формулюваннях з суто технічного підходу до підходів, заснованих на правах людини; удосконалити перелік національних завдань та індикаторів ЦСР екологічного виміру шляхом доповнення завданнями, орієнтованими на охорону довкілля, збереження біорізноманіття та екосистем.
- 2. Гармонізувати бюджетне планування із фінансуванням ЦСР,** що дозволить пришвидшити прогрес у досягненні ЦСР з дотриманням принципу соціальної справедливості завдяки подоланню проблеми недофінансування або неефективного використання коштів, мобілізації додаткових ресурсів, спрямованих на реалізацію завдань ЦСР. Такій підхід дозволить спрямувати кошти на реалізацію завдань, прогрес за якими наразі обмежується через проблему неефективного або недостатнього фінансового ресурсу. Мова йде про реалізацію інфраструктурних проектів; забезпечення фінансової підтримки розвитку інноваційних процесів та продуктів; стимулювання

інновацій та спрощення доступу до інвестиційних ресурсів для впровадження ресурсозберігаючих технологій, впровадження ефективного регулювання у сфері ресурсозбереження та використання відновлюваних джерел енергії, а також ефективних практик поводження з відходами; сприяння зеленому та інклузивному зростанню шляхом поширення екологічних знань та зелених технологій, які сприяють екологізації виробничих процесів та інфраструктури; розбудову миру, забезпечення соціальної злагоди та безпеки держави, зміцнення соціальної згуртованості та зниження рівня конфліктогенності за всіма суспільно значущими чинниками.

- 3. Модернізувати систему державного стратегічного планування, моніторингу та оцінювання (М&Е),** що забезпечить координацію та спадкоємність інституційної пам'яті. Доцільно збільшити горизонт стратегічного планування, провести ревізію державних стратегій та програм, оптимізувати цю систему з урахуванням необхідності завершення інкорпорації завдань ЦСР у державні стратегічні, програмні та секторальні документи. Завдання ЦСР щодо: розвитку креативної економіки; виведення на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості; підвищення ефективності та системного розвитку виробництв з використанням високих технологій; забезпечення надійних та безпечних умов праці; зменшення материнської смертності; очищення стічних вод тощо наразі відсутні у відповідних програмах. Доцільно запровадити систему моніторингу національного розвитку та оцінювання ефективності програм/стратегій та впливу їх реалізації на суспільні зміни за критеріями OECD/DAC. Важливим є використання сучасних підходів, у тому числі шляхом підвищення усвідомлення ролі оцінювання в контексті Порядку денного розвитку до 2030 року (відповідно до рекомендацій щодо узгодження національних пріоритетів з ЦСР, підготовленими Офісом оцінювання ЮНІСЕФ, EVALSDG, Міністерством закордонних справ Фінляндії та IIED).
- За результатами експертних та публічних обговорень Добровільного національного огляду та відповідно до отриманих пропозицій підготувати Національну доповідь з оцінювання прогресу України на шляху досягнення

ЦСР за 2015-2020 рр. Ця доповідь надасть більш детальний аналіз прогресу України на шляху досягнення ЦСР, забезпечить зіставлення адаптованих до національних умов завдань та індикаторів ЦСР із глобальними завданнями та індикаторами ЦСР та включить численні приклади внеску до досягнення ЦСР з боку приватного сектору та громадськості. Також у доповіді будуть наведені максимально дезагреговані дані (за статтю, віком, регіоном проживання, місцем проживання (місто-село), етнічною належністю та економічним або іншим статусом тощо у розрізі ЦСР. Ця доповідь має висвітлити інформацію щодо партнерства та участі бізнесу та громадськості у досягненні Україною ЦСР у розрізі кожної цілі.

5. Здійснити ревізію та оновлення базової національної доповіді з ЦСР (розширити та внести зміни у формулювання завдань, уточнити індикатори ЦСР, за якими вимірюється прогрес України (з метою їх наближення до системи глобальних індикаторів ЦСР), з урахуванням пропозицій та зауважень, висловлених експертами під час серії вебінарів, присвячених обговоренню Огляду (додаток 1).

Для координації системної роботи з ЦСР в Україні доцільно створити Хаб «Знання-ЦСР» (інтерактивну он-лайн платформу) та удосконалити систему моніторингу ЦСР, оновити систему індикаторів та завдань ЦСР (за потреби), а також здійснити перегляд цільових орієнтирів для індикаторів ЦСР, які вже були досягнуті де-факто.

Українське суспільство очікує нового змісту розвитку, глибоких змін у способі виробництва та споживання, нових моделей поведінки у відносинах із природою, що потребує нових, швидких та ефективних механізмів реагування на виклики. Протягом процесу розроблення Огляд став об'єднуючою платформою для формування пакету стратегічних пріоритетів та визначення потреб у прискоренні сталого розвитку за цілями та завданнями. Добровільний національний огляд ЦСР слугуватиме підґрунтям для стимулювання процесів суспільних трансформацій протягом наступних десяти років.

Додаток 1. УЗАГАЛЬНЕНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВІД ГРОМАДСЬКОСТІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОБГОВОРЕНЬ

Обговорення Національного добровільного огляду, що пройшли за участі широкого кола державних службовців, науковців, фахівців агентств системи ООН в Україні, представників бізнес-кіл, насамперед членів мережі Глобального договору ООН, громадськості та експертної спільноти, дозволили значно покращити субстантивну частину Огляду. У ході серії вебінарів було висловлено як конструктивні пропозиції, які увійшли у Огляд, так і критичні зауваження щодо моніторингу ЦСР, формулювання завдань та вибору оптимального набору індикаторів ЦСР, за якими вимірюється прогрес в Україні. Особливо важливим зауваженням є зазначення необхідності інкорпорації гендерного виміру ЦСР у всі цілі, завдання та індикатори (з дезагрегацією). Це забезпечить не тільки прогрес у досягненні ЦСР 5, а і зрушення за всіма цілями, насамперед шляхом включення гендерних підходів в освіті, в секторі безпеки та оборони тощо. Значна кількість експертів наголошувала також на необхідності застосування підходу, що базується на правах людини, у державному управлінні. На думку громадськості, забезпечення прав дитини має стати основним завданням державної політики. Також важливим є залучення молоді до процесів планування та моніторингу розвитку, спрямованого на досягнення ЦСР. Узагальнюючи отриманий зворотній зв'язок слід зазначити, що саме інноваційні підходи до підготовки Огляду та його публічні обговорення стали першим кроком на шляху розбудови «людиноцентричного» моніторингу національного розвитку в Україні.

Ми висловлюємо щиру подяку усім, хто долучився до розроблення Огляду.

Рекомендації за результатами обговорення:

У рамках удосконалення системи моніторингу прогресу України на шляху до ЦСР 5:

- додати індикатор «Середньозважений індекс підприємницької діяльності жінок (Індекс політики щодо МСП), балів» для вимірювання прогресу України за завданням 5.6 «Розширити економічні можливості жінок» (джерело: результати дослідження, викладені у звіті «Індекс політики у сфері МСП. Країни Східного партнерства 2020\ Оцінка стану реалізації Акту про малий бізнес для Європи»).

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНА

У рамках удосконалення системи моніторингу прогресу України на шляху до ЦСР 6:

- змінити методологічні підходи до розрахунку індикаторів 6.1.4 та 6.1.5 – вони мають оцінювати прогрес щодо забезпечення доступу до централізованого водопостачання та централізованих систем водовідведення саме населення, а не населених пунктів;
- змінити методологічний підхід до розрахунку індикатора 6.5.1, включивши при оцінці прогресу за цим індикатором також населення селищ міського типу, яке відповідно до адміністративного розподілу в Україні відноситься до міського населення;
- завдання 6.3 викласти у редакції «Підвищити якість води шляхом зменшення обсягів скидання неочищених стічних вод», прогрес у досягненні якого вимірювати двома індикаторами – 6.3.1. Масив вод з добрим екологічним станом, відсотків загальної кількості водних об'єктів та 6.3.2. Частка скидів забруднених стічних вод у водні об'єкти у загальному обсязі скидів, %;
- завдання 6.4 викласти у редакції «Підвищити ефективність водокористування та забезпечити стійкий водозабір», додавши ще один індикатор для вимірювання прогресу України – «Рівень водного стресу: забір прісної води, як частка наявних ресурсів прісної води»;
- індикатор 6.5.1 «Кількість річкових басейнів, для яких затверджено плани управління, одиниць» викласти у редакції «Ступінь впровадження інтегрованого управління водними ресурсами (0-100)»;
- включити до національної системи моніторингу оцінки прогресу досягнення ЦСР6 індикатори економічної доступності послуг водопостачання для сільського та міського населення.

У рамках удосконалення системи моніторингу прогресу України на шляху до ЦСР 7:

- змінити індикатор 7.1.1 «Виробництво електроенергії, млрд кВт·год», яким оцінюється прогрес України у досягненні ЦСР, на індикатор, який відображав би сутність ЦСР7. Наприклад, на «Відсоток населення, що має доступ до енергії, %».

ДОБРОВІЛЬНИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД

- додати індикатор «Приведена вартість енергії» (відображає поточну вартість всіх витрат для виробництва однієї одиниці енергії) для оцінки прогресу у досягненні завдання 7.1 «Розширити інфраструктуру та модернізувати мережі для забезпечення надійного та сталого енергопостачання на основі впровадження інноваційних технологій»;
- додати індикатор «Споживання електроенергії в розрізі основних категорій споживачів» для оцінки прогресу у досягненні завдання 7.4 «Підвищити енергоефективність економіки».

У рамках удосконалення системи моніторингу прогресу України на шляху до ЦСР 9:

- додати індикатори:
  - «Підключення усіх соціальних об'єктів у державі, розгортання мереж відкритого Wi-Fi доступу для відвідувачів та працівників закладів», оскільки підключення цільових соціальних об'єктів сприятиме розвитку мереж доступу до Інтернету, у тому числі ШСД у сільській місцевості;
  - «Рівень підключені до Інтернету зі швидкістю більше 2 мбіт/с для мобільного Інтернету»;
  - «Рівень підключені до Інтернету зі швидкістю більше 100 мбіт/с для фіксованого Інтернету».

У рамках удосконалення системи моніторингу прогресу України на шляху до ЦСР 10:

- змінити національний індикатор 10.2.1 на такий, змістовна сутність якого відповідає глобальному завданню 10.2 «До 2030 року підтримати законодавчим шляхом та заохочувати активну участь усіх людей у соціальному, економічному і політичному житті незалежно від їхнього віку, статі, інвалідності, раси, етнічної належності, походження, релігії та економічного чи іншого статусу» глобальної ЦСР 10 «Скорочення нерівності всередині країн і між ними».

У рамках удосконалення системи моніторингу прогресу України на шляху до ЦСР 11:

- для відстеження розвитку на місцевому рівні пропонує модо повнити завдання 11.2 індикаторами:
  - 11.2.2. Частка об'єднаних територіальних громад (ОТГ), які мають затверджені стратегії місцевого розвитку, розроблені на основі партисипативного підходу, %.
  - 11.2.3. Кількість проектів розвитку, розроблених об'єднаними територіальними громадами, які отримали фінансування із зовнішніх джерел;
  - 11.2.4. Частка громад, на сайтах яких оприлюднена інформація про ресурси ОТГ та наявні інвестиційні можливості (зокрема, дані, які мають бути оприлюднені відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 №835), %;
  - 11.2.5. Частка об'єднаних територіальних громад, які мають розроблені комплексні схеми просторового планування території громади (у разі прийняття Верховною Радою України законопроекту реєстр. №2280, який наразі пройшов перше читання), %.

У рамках удосконалення системи моніторингу прогресу України на шляху до ЦСР 13:

- завдання 13.1 викласти у редакції «Посилення стійкості та адаптаційного потенціалу до пов'язаних із кліматом небезпек та природних катастроф», а індикатор 13.1.1, яким вимірюється прогрес за цим завданням, у редакції «Наявність національних і локальних стратегій зниження ризику катастроф».

У рамках удосконалення системи моніторингу прогресу України на шляху до ЦСР 15:

- додати індикатор використання прісноводних екосистем для вимірювання прогресу за ЦСР15.

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНА

ДОБРОВІЛЬНИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД

УКРАЇНА: Перший Добровільний національний огляд щодо Цілей сталого розвитку в Україні присвячено питанням трансформаційних перетворень суспільства з 2015 року на шляху до досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР). Публікація стане у нагоді урядовцям, працівникам міністерств та відомств, керівникам та фахівцям центральних та місцевих органів виконавчої влади, науковцям, діячам громадських організацій, усім, кого інтересують питання досягнення ЦСР в Україні.

У публікації використані фотографії УКРІНФОРМ та ЮНІСЕФ в Україні (в рамках спільної з Мінекономіки ініціативи «Синергія знань, досвіду та креативності заради майбутнього», спрямованої на залучення молоді до розроблення Огляду, до прогнозування, стратегічного планування та MiO)

Додаткову інформацію щодо діяльності з ЦСР в Україні розміщено на сайті Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: <https://me.gov.ua/>

Додаткову інформацію щодо моніторингу ЦСР в Україні розміщено на сайті Державної служби статистики України: www.ukrstat.gov.ua

Доповіді, присвячені ЦСР:

«ЦСР: Україна» Національна Доповідь (2017)
<https://bit.ly/2ABMKxz>

«ЦСР: Україна» Моніторингова Доповідь (2019)
<https://bit.ly/2XzijRv>

«ЦСР 8. Гідна праця та економічне зростання: Україна»
Моніторингова Доповідь (2019)
<https://bit.ly/2UaGOSY>

«ЦСР для дітей України» Тематична Доповідь (2019)
<https://bit.ly/3eQAoR2>

Контактна інформація:

Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування.

E-mail: SDG.webinar@me.gov.ua,
gorshkova@me.gov.ua,
dubrovina@me.gov.ua

Дизайн: Павло Резников